

אספקלריה

גליון ע"ה | סיון תשפ"ה

ראי מבין כותלי המכון מדעי טכנולוגי להלכה

עורך אחראי: הרב אברהם דיקמן

באספקלריית השעה

מאוצרותיו של ראש המכון הגדול רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

בתוכן

1... באספקלריית השעה
מאוצרותיו של ראש המכון
הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

14... בראי ההלכה
שאלות ונבחרות משולחן רבני המכון
שבבי עץ למעשנת / קולר מים מוסרי בשבת / התות תרסיס רוח
להרחקת התולעים מהספות בשבת / שימוש ביו"ט במערכות חימום מים
באמצעות משאבות חום / שימוש בשבת במכונות קפה/אספרסו ידניות
/ מעליות ומכשירי ניוטר בשבת בבית-חולים / כיסוי בפסח של משטח
אינדוקציה שנשאר עליו מעט לכלוך / צפצופים במכשיר שמיעה בשבת
/ פתרון לברזי מיקסר בשבת / סגירת ואקום של דלת מקפיא בשבת
/ שימוש בכננת בשבת / הכשרת סירי טפלון ושיש קיסרי / שימוש
ביו"ט במכשיר להכנת ופל בלגי / שימוש במיני-בר לשבת, בשר בחלב
ופסח / שימוש בשבת בבר מים/קרח שבמקרר / הטבלת מכשיר 'נינגה'
ספירי / שימוש במיני-בר ביום-טוב / ביטול באור/חשמל לאחר ביטול
באינדוקציה / מכשיר אייס-קפה ביתי בשבת וביו"ט / שימוש במכשירי
נינגה ומיני-קישטן לבשר ולהלב / קרם דאודורנט עמיד במים אם חוצץ
בטבילה / כיסוי שלט של מזון בשבת / כניסת כהנים לנתיב ג'

28... על משמר ההלכה
מקבץ שאלות ותשובות בנושאי 'רפואה בהלכה' (ז)

צוותי רפואה הצלה וסיעוד
שימוש במשדר מצוקה בשבת / שעון חכם המשמש גם כלחצן מצוקה /
פעמון לחולה / נסיעות בשבת לצורך פקוק-נפש / נסיעה ברכב בשבת
לצורך פקוק-נפש / תוספת משקל ברכב שנוסע בשבת לצורך הצלה
ופקוק / נסיעה בשבת ברכב חשמלי לצורך פקוק-נפש / הפעלות
קוליות בשבת לצרכי חרום והצלה / מכשיר מדידת תזונה / נסיעת אחות
בשבת לעבודה בפגייה / שימוש במכשירים סלולאריים ניידים לצרכי
הצלה / חיבור אוזניות בשבת למכשירי קשר של מתנדבי הצלה / קריאה
לאחות לביל שבת באמצעות מערכת הקריאה / 'ביפר' לשימוש אחיות
רפואיות בתפקיד לקריאת הודעות בשבת / עירוי נוזלים למתנדי הצלה
ביום-הכיפורים

כהנים
כניסת כהן לבית-חולים לצורך טיפול רפואי של רעייתו / אשפה כהן
לטיפול רפואי / כהן רעייתו עומדת לפני לידה / תומאת כהנים בפנינו
באמבולנס

שונות
הודעה לחורל על זיהוי נפטר טרם צאת השבת שם / שימוש בשבת
במכשיר למניעת גמגום / החייאות לחולה סופני בעת קריסת מערכות
/ טיפול דיאליזה לחולה סופני שכליותיו הפסיקו לתפקד / אפשרות
חימום אוכל במיקרוגל בשבת עבור חולה אוטו / חשש ייחוד במכוני
צילומי רנטגן / טיפול רפואי במים בתשעת הימים

47... באספקלריית העבר - ורפואה קרובה לבוא (11)....
עשרות שנות פעילות בכל תחומי שמירת ההלכה
במרכזים רפואיים ובתי-חולים

52... באספקלריית העתיד
סחר מקוון

פרשת בהעלותך

קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם,
וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת
והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו

(במדבר ת, ז-ז)

צ"ב הא דכתיב 'ואחרי' ובפשטות נראה דהא
כן... וטיהרת אותם' לאחר דכתיב 'וטהרת אותם',
שכבר נצטוו מתחילה על כל סדר טהרתם

"וכבסו בגדיהם והטהרו", היינו לתוספת טהרה מכל
שמץ של טומאה, וכן הוא הפ' בהא דכתיב בסוף

פרשה זו של טהרת הלויים (שם, כא): "ויתחטאו הלויים ויכבסו בגדיהם
וינף אהרן אותם תנופה לפני ה' ויכפר עליהם אהרן לטהרם", דהיינו
שעשו משה ואהרן ככל מה שנצטוו לטהר את הלויים להיות ראויים
לעבודתם.

אכן צ"ב טובא לפי' בהא דכתיב התם (שם, טו): "ואחרי כן יבואו הלויים
לעבוד את אהל מועד וטיהרת אותם" וגו', דהא כבר נצטוו קודם לכן
על כל סדר טהרתם, ומהו שאמר שוב הכתוב "וטיהרת אותם"?. ולא
מצאתי לע"ע מי שעמד בפ' הך קרא.

הנה אחז"ל (זוה"ק ח"ג, קעו): "תרין דרגין
ההלויים נקראים 'קדושים' אינון, קדוש וטהור, כהן קדוש, לוי
ולשון 'טהרה' האמור בהם היינו להכינם להיות נקראים 'טהורים'".
והנה אחז"ל (זוה"ק ח"ג, קעו): "תרין דרגין
ההלויים נקראים 'קדושים' אינון, קדוש וטהור, כהן קדוש, לוי
ולשון 'טהרה' האמור בהם היינו להכינם להיות נקראים 'טהורים'".

1. ועי' בפ' האב"ע (שם, טו): "ואחרי כן יבואו הלויים, אחרי שתטהר אותם", ולא המשיך
לפרש למאי איצטרך למימר שוב "וטהרת אותם".

2. וראה עוד מה שאמרו (שם, קפ): לגבי מצוות פרה אדומה: "ונתתם אותה אל אלעזר,
מצוותה בסגן, ואוקמוה מ"ט ליה ולא לאהרן וכו', ועוד דאהרן לא אתי מסטרא דטהור, אלא
מסטרא דקדוש, ובגין דדא אתייה לטהרה לא אתייה ליה", ובמה שציין ע"ז בהגה' ניצוצי-
זוהר (שם, אות יא). ועוד אמרו (שם, קכז): "ליואי מה כתיב בהו, וכה תעשה להם לטהרם
הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על בשרם, כיון דעברי שער אקרי קדוש ולא דקין אקרי
ליואי טהור ולא קדוש, אבל האי נזיר בגין דאתפרש מהאי סטרא אקרי קדוש ולא טהור" וכו'.
וע"ע בזה בסה"ק פרדס-רמונים (שכ"ג, פ"ט) ובסה"ק ראשית-חכמה (שער האהבה, פ"א, א,
ד"ה ובענין טהרה נמצא בזהר ובר"מ).

הלויים, שנבחרו גם הם לתפקידם, כדכתיב בפרשתנו (במדבר ת, יד):

"והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל והיו לי הלויים"³, יכול להתפרש

3. וכתוב עוד (שם, יז-יח): "כי לא כל בכור בבני-ישראל באדם ובבהמה ביום הכותי כל
בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי, ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני-ישראל". וכן
כתיב נמי בפר' במדבר (שם ג, יב): "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל
בכור פטר רחם מבני-ישראל והיו לי הלויים", וכתוב עוד (שם מא): "ולקחת את הלויים לי

הקלעים במשכן⁵. וכן כתיב (שם, כ): "ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש", וכתב הרמב"ם (רפ"ח מהל' מעה"ק): "חומר בחטאת הבהמה משאר קדשי קדשים, שדם חטאת הבהמה שניתז על הבגד טעון כיבוס במים כעזרה, שנא' ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש". ועוד מצינו גם בפר' תצוה (שמות כט, לא-לב) לגבי איל השלמים של שבעת ימי המילואים דכתיב: "ואת איל המילואים תקח ובשלת את בשרו במקום קדוש, ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד", ופירש"י (שם): "במקום קדוש, בחצר אהל מועד, שהשלמים הללו קדשי קדשים היו, פתח אהל מועד, כל החצר קרוי כן". וכתב נמי בפר' שמיני (ויקרא י, יב-יג) לגבי מנחת שמיני ומנחת נחשון של היום השמיני למילואים: "וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנוותרים קחו את המנחה הנוותרת מאשי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח כי קודש קדשים היא, ואכלתם אותה במקום קדוש כי חקך וחק בניך היא מאשי ה' כי כן צוית". וכן מצינו גם בפר' אחרי (שם טז, כד) לגבי טבילת כה"ג ביוהכ"פ דכתיב: "ורחץ את בשרו במים במקום קדוש" וגו', ופירש"י (שם): "במקום קדוש, המקודש בקדושת עזרה, והיא היתה בגג בית הפרווה" וכו'. וגם בפר' אמור (שם כד, ט) כתיב לגבי אכילת לחם-הפנים: "והיתה ואהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש" וגו'.

ולעומת זאת, מחנה לויה, שהוא מקום עבודת הלויים הטהורים' בהר הבית הוא בכלל 'מקום טהור' מקום עבודת

5. וכתב עוד בפר' קורח (במדבר יח, ט-י) לגבי מקום אכילת קדשי קדשים: "זה יהיה לך מקודש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קודש קדשים לך הוא ולבניך, בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קודש יהיה לך". ופירש"י (שם): "בקודש הקדשים תאכלנו וגו', לימד על קדשי קדשים שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי כהונה". וכבר נתקשה בזה הרמב"ם (שם): "ולא הבינותי זה, כי קודש הקדשים אינו מקום אכילת הקרבנות, כי הכתוב אומר במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד, וקודש קדשים הוא במקום הארון לפני מן הפרוכת, כמו שכתוב והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים וכו', ואין שם אכילה ושתייה, שאין נכנס שם אלא כה"ג ביוהכ"פ, וראיתי בספרי [והובאה דרשא זו גם בגמ' זבחים טג. ומנחות ח: ריב"ב אומר הרי גויים שהקיפו את העזרה מנין לקדשי קדשים שנאכלין אפי' בהיכל ת"ל בקודש הקדשים תאכלנו, והנה ריב"ב נתעורר בזה, והעמיד הכתוב במקום האונס, והזכירו באימה, שאמר נאכלין בהיכל, והראוי שיאמר שנאכלין אפי' לפני ולפנים אם הקיפו את ההיכל, וע"ד הפשט נפרש בקודש הקדשים תאכלנו שתאכלנו בקדושת קודש הקדשים, כי אמר תחילה קודש קדשים הוא ולבניך, שלא תנהגו בהם מנהג קדשים קלים, אבל יהיו יבדכם קודש קדשים, וחזר ופירש בקודש הקדשים תאכלנו שתהיה אכילתן בהם בקדושה חמורה" וכו'.

אמנם האב"ע (שם) פי' בדרך אחרת: "בקודש הקדשים תאכלנו, אפי' בקודש הקדשים שהוא אהל מועד, ונקרא קודש קדשים כנגד חצר המשכן". ועד"ו פי' גם החזקוני (שם): "בקודש הקדשים תאכלנו, היינו העזרה, ע"ש שהיא מקודשת מכמה דברים קדושים שהם למטה הימנה".

6. כדאמרין בגמ' (זבחים קטז): "והא תניא: כשם שמחנה במדבר כך מחנה בירושלים, מירושלים להר הבית מחנה ישראל, מהר הבית לשער ניקנור מחנה לויה, מכאן ואילך מחנה שכינה, והן הן קלעים שבמדבר".

וכ"כ הרמב"ם (פ"ז מהל' בית-הבחייה ה"א): "שלוש מחנות היו ישראל במדבר, מחנה ישראל והיא ארבע מחנות, ומחנה לויה שנא' בה וסביב למשכן יחנו, ומחנה שכינה והיא

גם הוא בכ"מ שאין זה רק כדי לטהרם מטומאתם, אלא להכניס לטהרתם ולהעמידם להיות נקראים בשם "טהורים".

דלגבי כהנים מצינו בכמה מקומות בתורה שנצטוו משה לקדשם, כדכתיב בפר' תצוה (שמות כט, א): "וזוה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי" וגו', וכתב עוד (שם, לג): "ואכלו אותם אשר כופר בהם למלא את ידם לקדש אותם" וגו', ועוד כתיב (שם, מד): "וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ובניו אקדש לכהן לי". וכן כתיב בפר' צו (ויקרא ח, ל): "ויקח משה משמן המשיחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו ויקדש את אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו".

וכן מצינו בר"פ אמור כ"פ לשון "קדושה" אצל הכהנים, כדכתיב (שם כא, ו-ז): "קדושים יהיו לאלוקיהם וגו' והיו קודש, אשה זונה וחללה לא יקחו וגו' כי קדוש הוא לאלוקיו, וקדשתו כי את לחם אלוך הוא מקריב קדוש יהיה לך" וגו'.

וכיו"ב מצינו לשון "טהרה" אצל הלויים, כמו שהזכרנו לעיל, אשר משמעותו היא כאמור להכניס ולהעמידם להיות נקראים "טהורים", כמו לשון "קדושה" האמור אצל הכהנים, שמשמעותו היא להכניס ולהעמידם להיות נקראים "קדושים".

כמו בבחינת 'נפש' גם בבחינת 'עולם' - ולאור האמור נראה, דכשם יש 'מקום קדוש' ויש 'מקום טהור' שבבחינת 'נפש' יש 'קדושים',

שהם הכהנים, ויש "טהורים", שהם הלויים, כך גם בבחינת "עולם" - מקום יש "מקום קדוש" ויש "מקום טהור", והם מכוונים זה כנגד זה.

מקום עבודת הכהנים ה'קדושים' דהעזרה שהיא מקום עבודת הכהנים ואכילתם בקדשי קדשים בעזרה ונקרא 'מקום קדוש'

קדשים נקראת בשם "מקום קדוש",

כדכתיב בפר' צו (ויקרא ו, ט) לגבי אכילת שיירי מנחות: "והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אהל מועד יאכלוה", ופירש"י (שם): "במקום קדוש, ואיזהו, בחצר אהל מועד". וכתב עוד

(שם, יט) לגבי אכילת בשר חטאת: "הכהן המחטא אותה יאכלנה במקום

קדוש תאכל בחצר אהל מועד", ויעויין במש"כ הרמב"ם (בפי"מ, זבחים פ"ה מ"א): "ונאמר בתורה על החטאת במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד, והוא ענין לפני מן הקלעים, והעזרה במקדש כנגד לפני מן

אני ה' תחת כל בכור בבני-ישראל" וגו', ועוד כתיב (שם, מה): "קח את הלויים תחת כל בכור בבני-ישראל את בהמת הלויים תחת בהמתם והיו לי הלויים אני ה'". וגם בפר' קורח (שם יח, ו) כתיב: "ואני הנה לקחתי את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתונים לה' לעבוד את עבודת אהל מועד".

וראה עוד מש"כ הרמב"ם (רפ"ג מהל' כלי-המקדש): "זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש, שנא' (דברים יח, בעת ההיא הבדלתי את שבט הלוי, ועי' בס"מ) שם שכתב ע"ז: "פשוט הוא".

4. ופירש"י (שם): "לקדש אותם, שע"י המילואים הללו נמלאו ידיהם ונתקדשו לכהונה".

שהזב ובעל קרי וכל מי שטומאה יוצאה מגופו אין נכנסין לו¹¹.

11. והנה דברי הזה"ק (ח"ג, קצו): שהבאנו לעיל דכהן הוא קדוש ולוי הוא טהור נסובים על הכתוב שבפר' קרח (במדבר טז, ה): "וידבר אל קורח ואל כל עדתו לאמר בוקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו", דע"ז איתא התם: "וכדין וידוע ה' את אשר לו ואת הקדוש, את אשר לו סתם, דא ליוואה, ואת הקדוש, דא כהנא" וכו'. והובאו הדברים בפ' האה"ח על אתר. ובאמת שגם רש"י (שם) פ' כ: "בוקר וידוע ה' את אשר לו, לעבודת לוי, ואת הקדוש, לכהונה, והקריב אותם, אליו" וכו'.

ונראה, דהא דדרשינן "את אשר לו לעבודת לוי" הוא על-שם לשון הכתוב שנכלל בפר' במדבר ונשלש בפרשתנו "והיו לי הלויים", וכמו שהבאנו לעיל בהע"ז. ועי' בפ' הרמב"ן (שם) שכבר רמז לעיקרי הדברים.

ועוד נראה לפרש עפ"י בהא דכתיב (שם, ג): "ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים" וגו', שטענת קורח ועדתו היו שכל ישראל נקראים "קדושים" וראויים לכהונה, ועי' במה שפירש"י (שם): "כולם קדושים, כולם שמעו דברים בסני מפי הגבורה" ובפ' האב"ע (שם): "כי כל העדה מיום מעמד הר סיני היו קדושים". ואפשר שנשמכו על מה שנאמר בפר' יתרו (שמות יט, ו) קודם מ"ת: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" וגו', ודו"ק בזה. ועי' השיב להם משה "בוקר וידוע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו" וכו'.

וכתיב התם עוד (שם ח, י): "ויאמר משה אל קורח שמעו נא בני לוי, המעט מכם כי הבדיל אלוהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם, ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהונה". ונראה שכתוב זה מיוסד על הכתוב שבפרשתנו (שם ח, יד): "והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל והיו לי הלויים", ועל הכתוב שבפר' עקב (דברים י, ח): "בעת ההיא (בשנה הראשונה לצאתכם ממצרים וטעיתם בעגל ובני לוי לא טעו) הבדילם המקום מכם - רש"י ("הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמוד לפני ה' לשרתו ולבקר בשמו עד היום הזה", וכמו שהבאנו לעיל בהע"ז 3 מדברי הרמב"ם שהוציא מכתוב זה שזרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש.

ובהא דכתיב בקרא דפר' קורח (במדבר טז, ה): "ואת אשר יבחר בו יקריב אליו", שהוא נוסף על האמור כבר "ואת הקדוש והקריב אליו", אולי אפ"ל דהכונה לאהרן הכהן, שהוא נבחר לכה"ג מתוך כל יתר הכהנים האחרים שבכלל "את הקדוש והקריב אליו". ומעתה היה נראה להוסיף עוד ע"ד כל האמור לעיל, שמעלת קדושת כה"ג על קדושת כל שאר הכהנים הוא כמעלת קדושת קודש הקדשים לפני ולפנים על קדושת הקודש שבהיכל שבמקדש.

דכל הכהנים שנקראים בשם "קדוש" הם בחינת הקודש שבהיכל, ואילו קדושת כה"ג היא למעלה מקדושה זו, כקדושת קודש הקדשים, וכדכתיב (דחי"א כג, ג): "ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים" וגו', ועי' בפ' המלבי"ם ס"פ תצוה שכתב לפרש בהא דכתיב התם (שמות ל, י): "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קודש קדשים הוא לה", ד"קודש קדשים הוא לה" קאי על אהרן המכפר ביוהכ"פ, שכל הכהנים הגדולים לדורות מזרע אהרן נכנסים לעבודה ביוהכ"פ מכוחו ובזכותו של אהרן שנקרא קודש קדשים.

ויעויין עוד במש"כ החינוך (מצ' ער, בשרשי המצווה) על שאסרה התורה לכה"ג להיטא אפי' לשבעה קרובים: "שענין הטומאה ראוי להתרחק מן הכהנים שהם קדושים עושי מלאכת השם תמיד, והכה"ג הנבדל להיות קודש קדשים עם היותו בעל גוף נפשו תשכון תמיד בתוך המשרתים העליונים, על כן לא תחוש התורה עליו להתיר לו טומאה לעולם, ואפי' בקרובים כמו לכהנים הדיוטים" וכו'.

ונראה דהא בהא תליא, שקדושת ה"נפש" וקדושת ה"עולם" - מקום מכוונים זה כנגד זה, דכהנים הדיוטים שנקראים בשם "קדושים" מותרים להיכנס לקודש שבהיכל לצורך עבודה, להקטיר קטורת על מזבח הזהב, להעלות את הנרות במנוחה, ולסדר לחם-הפנים על השולחן, אבל לבית קדשי הקדשים לפני ולפנים יכול להיכנס ביוהכ"פ רק כה"ג שהוא בבחינת קדושת "קודש קדשים", כלשנא דמתני' (כלים פ"א מ"ט) לגבי הקדושה העשירית והעליונה שמבין עשר קדושות: "קודש הקדשים מקודש מהם, שאין נכנס לשם אלא כה"ג ביום-הכיפורים בשעת העבודה".

וכבר נודע מפי ספרים וסופרים דעבודת כה"ג ביוהכ"פ לפני ולפנים היא שיא ההתאחדות של כל שלושת הקדושות העליונות שבבריאה, ב"עולם" - מקום (קודש הקדשים), ב"שנה" - זמן (יוהכ"פ), וב"נפש" (כה"ג).

ואולי גם קדושת יוהכ"פ ב"שנה" - זמן כלפי קדושת שבת וימים טובים היא מבחינה מסויימת ע"ד קדושת קודש הקדשים ב"עולם" - מקום שהיא למעלה מקדושת הקודש שבהיכל. שהשבת נקראת בכ"מ בשם "קודש", כדכתיב בפר' בראשית (בראשית ב, ג): "ויברך אלוהים

הלויים הנקראים בשם "טהורים"¹², הוא בכלל "מקום טהור".

דהנה כתיב בפר' שמיני (שם, יד) לגבי אכילת קדשים קלים של יום השמיני למילואים: "ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתך" וגו'. והן אמת דקיי"ל שכל מחנה ישראל במדבר וכל ירושלים בזמן המקדש נקראים בשם "מקום טהור" לאכילת קדשים קלים¹³, אבל המתבאר מתוך סוגיית הגמ' (זבחים נה.) דמדכתיב בקרא "מקום טהור" מכלל שהוא טמא¹⁴, ומעיקרא קס"ד דאפשר ד"מקום טהור" היינו מחנה לוי דווקא, שהוא טהור מטומאת זב וטמא מטומאת מת¹⁵, אלא דדרשינן מקראי דהיינו גם בכל מחנה ישראל, דחשיב נמי כ"מקום טהור" מחמת שהוא טהור מטומאת מצורע וטמא מטומאת זב, יעוייש"ה.

אמנם אמרינן עוד בגמ' (יומא ח.): "כמאן אזלא הא דת"ר: אין בין כהן השורף את הפרה לכה"ג ביוהכ"פ, אלא שזה פרישתו לקדושה ואחיו הכהנים נוגעין בו, וזה פרישתו לטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו" וכו'. ויעויין היטב בדברי התוס' (שם בע"ב, ד"ה דאי, בתוה"ד) שכתבו לפרש: "א"נ נ"ל לפרש דתרי מילי קחשיב, שזה פרישתו לקדושה, דהיינו ללשכת פלהדרין שהיתה בנויה בקודש, ואפי' את"ל שהיתה פתוחה לחול וכו' י"ל אפ"ה כיון שהיתה בנויה בקודש בסמוך לעזרה קרי ליה שפיר פרישה לקדושה, וזה פרישתו לטהרה ללשכה שעל פני הבירה העומדת בהר הבית, שאין בו קדושה יותר מירושלים, אלא טהור יותר,

מפתח חצר אהל מועד ולפנים, וכנגדן לדורות, מפתח ירושלים עד הר הבית כמחנה ישראל, ומפתח הר הבית עד פתח העזרה שהוא שער ניקנור כמחנה לוי, ומפתח העזרה ולפנים מחנה שכינה" וכו'.

7. כמבואר בדברי הרמב"ם (פ"ג מהל' כלי-המקדש ה"ב): "עבודה שלהן היא שיהיו שומרינן את המקדש, ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהגיד דלתותיו" וכמש"כ עוד (פ"ח מהל' בית-הבחינה ה"ח): "והיוה"ן הלויים שומרים, על חמשה שערי הר הבית, ועל ארבע פינותיו מתוכו, ועל ארבע פינות העזרה מבחוץ וכו', ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה" וכו'.

ועי' בחי' מור ר"ז הלוי עה"ת (ר"פ במדבר) שכתב לפרש בפסוקי המקראות דב' דינים נפרדים היו בחניית הלויים סביב המשכן, האחד מדין מצוות שמירת המקדש, והשני ששם הוא מקום הלויים ונקרא מחנה לוי. ועי' במש"כ המשך-חכמה (ר"פ במדבר, ד"ה וסביב למשכן) באופן אחר קצת, דרק מקום שמירת הלויים סביב למשכן היה לו דין מחנה לוי.

8. וילפינן לה מהך קרא דכתיב בפר' שמיני "תאכלו במקום טהור", וכמו שעולה מתוך סוגיית הגמ' (זבחים נה.), כפי שגם פירש"י בפר' שמיני (שם): "תאכלו במקום טהור, וכי את הראשונים אכלו במקום טמא, אלא הראשונים שהם קדשי קדשים הוזקקו אכילתם במקום קדוש, אבל אלו אין צריכים תוך הקלעים, אבל צריכים הם ליאכל תוך מחנה ישראל, שהוא טהור מליכנס שם מצורעים, מכאן שקדשים קלים נאכלין בכל העיר".

וכ"כ הרמב"ם (פ"י מהל' מעה"ק ה"ה): "וכלן נאכלים בכל העיר, שנא' את חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור, לא נאמר בהן במקום קדוש שהיא העזרה, אלא טהור, שהוא כל מחנה ישראל, שכנגדו לדורות ירושלים".

9. וכדפירש"י (שם, ד"ה טהור מכלל שהוא טמא): "מדלא כתיב קדש [אולי צ"ל: קדוש] ש"מ טהור במקצת קאמר, ולא מן הכל" וכו'.

10. כדאמרינן התם: "ואימא טהור מטומאת זב וטמא מטומאת מת, ואיזה זה, זה מחנה לוי" וכו', וכן אמרינן התם אליבא דרבא: "ואימא עיילא למחנה לוי" וכו'. ועי' היטב בחי' פנים-מאירות (שם, רבא אמר).

פרשת שלח

אנשים, כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו", ולעומת זאת בפר' דברים נראה כי מלכתחילה נעשה הכל מכח רצונם של בני-ישראל, שמשו רבינו הסכים לה, ללא כל ציווי מהקב"ה, שלא היתה דעתו של מקום נוחה מזה, כדכתיב (דברים א, כב-כג): "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וגו', ויטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט", ופירש"י (שם): "ותקרבון אלי כולכם, בערבוביא וכו', ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים וכו', ויטב בעיני הדבר, בעיני, ולא בעיני המקום וכו', אף אני הודיתי לדברכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעבב, ואתם לא חזרתם בכם".

ראש המכון הגרא"מ הלפרין בשמחת הבר מצוה לבנו. עם אביו הגר"י זצ"ל, ועם כ"ק מרגן האדמו"ר"ם ה'אמרי מנחם' מאלכסנדר וה'משנה הלכות' מאונגוואר צצוק"ל

רבים מן המפרשים (על היטב: חדא"ג
מהרש"א, סוטה לד: ד"ה שלח וד"ה כתיב; כלי-
יקר, במדבר יג, ב, עה"פ ויתורו את ארץ כנען);

מלב"ם שם; הכתב-והקבלה שם, טז; וכבר נזכר כן בדרך אחרת קצת בדברי הרמב"ן שם, ב, בתו"ד)
דייקו את הכתובים שבפרשתנו, שנזכר שם פעמים רבות אך ורק שם
הפועל "לתור" את הארץ, בהטיות והקשרים שונים, אשר משמעותו
היא לחפש אחר "יתרונותיה" ומעלותיה של הארץ, כפי שאכן היה
רצונו של מקום, לעומת פסוקי פר' דברים, העוסקים ברצונם ובקשתם
של ישראל, ששם מוזכרים דווקא הפעלים "ויחפרו" או "וירגלו",
שמשמעותם היא לחפש אחר חסרונותיה ומקומות התורפה שבה,
כפי שכבר אחז"ל (סוטה לד:): "ויחפרו לנו את הארץ, ארחב"א: מרגלים
לא נתכוונו אלא לבושתה של א"י, כתיב הכא ויחפרו לנו את הארץ,
וכתיב התם וחפרה הלבנה ובושה החמה וגו'".

על כך מוסיף עוד הגה"ק מבארדיטשוב
צוון השי"ת היה ש'יתור' את הארץ בכת התורה
(קדושת-לוי, פר' שלח, ד"ה או יבואר שלח לך וכו', וד"ה

ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההולכים לתור את הארץ (שם יד, לח)

ההבדל שבין מעשה המרגלים
שבפרשתנו לבין מעשה
המרגלים שבפר' דברים
הנה כבר עמדו הרבה מן המפרשים,
ראשונים ואחרונים, על הקושי
המתעורר מסיפור מעשה שילוח
המרגלים שבפרשתנו לעומת סיפור הדברים בתוכחתו של משה רבינו
בפר' דברים, הנראים לכאורה על פניהם לפי פשוטו של מקרא כשני
סיפורים שונים לחלוטין. דבפר' שלח נראה כי הכל נעשה מתחילה
עפ"י ה' ובמצוותו, כדכתיב בתחילת הפרשה (במדבר יג, א-ב): "וידבר
ה' אל משה לאמר, שלח לך¹² אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני
נותן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא
בהם", ושוב כתיב אח"כ (שם, ג): "וישלח אותם משה ממדבר פארן
על-פי ה'¹³ כולם אנשים ראשי בני ישראל המה", ופירש"י (שם): "כולם

את יום השביעי ויקדש אותו" וגו', שעל סמך זה אומרים בנוסח תפילת ערבית של ליל שבת:
"אתה קדשת את יום השביעי לשמך וכו' וקדשתו מכל הזמנים" וכו', וכתיב עוד בפר' כי-תשא
(שמות לא, יד-טו): "ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם וגו', ששת ימים יעשה מלאכה
וביום השביעי שבת שבתון קודש לה" וגו', וכן כתיב גם בפר' ויקהל (שם לה, ב): "ששת ימים
תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה", וגם בפר' אמור (ויקרא כג,
ג) כתיב: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש" וגו'. וכן מצינו
גם לגבי המועדים דכתיב התם בפרשת המועדות (שם, ב): "מועדי ה' אשר תקראו אותם
מקראי קודש" וגו', וכתיב עוד (שם, ד): "אלה מועדי ה' מקראי קודש" וגו', וכן כתיב "מקרא
קודש", לגבי כל אחד מן המועדים האמורים הן בפרשת המועדות שבפר' אמור והן בפרשת
קרבנות המוספין שבפר' פינחס. ועי' במש"כ המהרש"א (בחדא"ג ריש מס' יומא) דקדושת
יוה"כ¹⁴ לגבי כל ימי המועדים היא כקדושת השבת, דכשם שלששת ימי המעשה יש
יום שבת כך לששת ימי המועדים שבשנה יש יום שבת שהוא יוה"כ¹⁵. וידוע הפי' הנפלא
(ראה: חנוכה-התורה, פר' אמור, אות קכא, בשם הגאון הרבי רבי העשיל מקראקא; וכן הובא
בהרבה מקומות בשם הגר"א) שפירשו ע"ז בקרא דכתיב בתחילת פרשת המועדות שבפר'
אמור: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא
תעשו שבת הוא לה' בכל מושבותיכם", דקאי על יוה"כ¹⁶ שהוא ה"יום השביעי שבת שבתון"
לששת ימי המועדים האחרים המותרים במלאכת אוכל-נפש. ואפשר דיש בחינה מסוימת
במעלתו וקדושתו של יוה"כ¹⁷ "אחת בשנה" שהיא למעלה מקדושת השבתות ושאר ימים
טובים, והיא בבחינת קדושת "קודש קדשים" על פני קדושת ה"קודש" שבהיכל, והיא שווה
בקדושתה בבחינת "שנה"-זמן לקדושת כה"ג שבבחינת "נפש", שגם קדושתו על פני שאר
הכהנים היא כקדושת קודש הקדשים כמשנ"ת.

ויש קצת סמך להשוואה זו בהא דכתיב (ישעיה נט, יד): "אם תשיב משבת רגלך עשות
חפצך ביום קדשי וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד", ואמרינן עלה בגמ' (שבת קטז):
"א"ל ריש גלותא לרב המנונא: מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד (מדכתיב וקראת לשבת עונג
מכלל דלקדוש ה' לאו אשבת קאי - רש"י), א"ל זה יום-הכיפורים שאין בו לא אכילה ולא
שתיה, אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה, שתואר זה של "קדוש ה'" הוא תואר שנתייחד
לאהרן הכהן, שנקרא קודש קדשים, דכתיב ביה (תהילים קו, טז): "ויקנאו למשה במחנה
לאהרן קדוש ה'". ומצאתי במשך-חכמה (פר' אמור, סוד"ה ומתו בו) שכבר עמד לפי דרכו על
השוואה זו שבין אהרן "קדוש ה'" ליוה"כ¹⁸ "קדוש ה'", וז"ל: "וכל יוה"כ¹⁹ באהרן, דכתיב קדוש
ה' ביוה"כ²⁰, ולקדוש ה' מכובד זה יוה"כ²¹, ולאהרן קדוש ה', ואכמ"ל".

12. אלא שפירש"י (שם, ב): "שלח לך, לדעתך, אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח".
ועיי"ש שהוצרך לפרש כן מחמת הפסוקים דפר' דברים. ומקור הדברים בדברי חז"ל (סוטה
לד:): "שלח לך אנשים, אר"ל שלח מדעתך", וכדפירש"י (שם): "מדעתך, אני איני מצווה
אותך, אבל ישראל הם אומרים לך, כדכתיב ותקרבון אלי כולכם וגו', אני איני מעבב על-ידך".

13. וגם ע"ז פירש"י (שם, ג): "על-פי ה', ברשותו, שלא עיכב על-ידך".

שלימות האחיזה והקניין בא"י
תלויה בשלימות עמל ויגיעת
התורה בפלפול ועומקה של הלכה

שכן כל שלימות אחיזתו וקניינו של עם ישראל בא"י, יחד עם בנין ביהמ"ק, תלויה בשלימות עמל

ויגיעת התורה בקדושה ובטהרה, וככל שמוסיפים לעסוק בתורה ביגיעה, בפלפול ובעומקה של הלכה, כך זוכים לחזק יותר את אחיזתנו בא"י. וכן להיפך ח"ו, כאשר לא עוסקים בתורה כראוי, בפלפול התורה ובעיון ההלכה, מתוך עמל ויגיעה, נענשים על כך באיבוד כח האחיזה והקניין בא"י.

דכבר אמר הנביא (ירמיה ט, יא-יב): "מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ ניצתה כמדבר מבלי עובר, ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה". ואחז"ל (נדרים פא): "דא"ר יהודה אמר רב: מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת, דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, דכתיב ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה, א"ר יהודה אמר רב: [לומר - ב"ח] שאין מברכין בתורה תחילה". וכתב ע"ז הר"ן (שם): "ומצאתי במגילת סתרים של רבינו יונה ז"ל וכו', אלא וודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה

ליל תשעה-באב בכו, ואמר הקב"ה הם בכו בכייה של חנים ואני אקבע להם לדורות". וכך מבואר בדברי המהרש"א (סוטה לה. בחדא"ג) כי אף שבפסוקי התורה לא נתפרש שהקב"ה קבע להם בכייה לדורות כליל תשעה-באב, בעטיו של חטא המרגלים, הרי שמפורש כן בפסוקי ספר תהילים, שנגזר עליהם "להפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות". ושוב הוסיף על כך, כי למעשה יש רמזים על כך גם בפסוקי פרשת המרגלים שבפרשת שלח. וכבר הקדימו הרמב"ן (במדבר יד, א) בכל הדברים הללו: "ואמרו ורבותנו הם בכו בכייה של חנים ואני אקבע להם בכייה לדורות, ולא ידעתי מאיזה רמז שבפרשה הוציאו זה, אבל מקרא מלא הוא, וימאסו בארץ חמדה ולא האמינו לדברו וירגנו באהליהם ולא שמעו בקול ה' וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות, אולי יירדש זה מפסוק וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, יאמר וטפכם כאשר אמרתם לבז יהיה בוא עת פקודתם, כי אני פוקד עון אבות על בנים, והבאתי אותם עתה שידעו את הארץ ידיעה בלבד, אבל לא שירשו אותה לדורות" וכו'.

ומצינו כתוב נוסף (יחזקאל כ, כג) על כך: "גם אני נשאתי את ידי להם במדבר להפיץ אותם בגויים ולזרות אותם בארצות", ופי' הרד"ק (שם): "וכן אמר דוד ע"ה וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיץ זרעם בגויים ולזרותם בארצות, וזה לא מצאנו מבואר בתורה וכו', ובמדבר כי על העתיד אמר, שגזר על זרעם להיות גולים מארצם ולזרותם בארצות וכו', ואמרו כי מה שאמר ויבכו העם בלילה ההוא ליל תשעה-באב היה, אמר הקב"ה אתם בכיתם בכייה של חנים ואני אקבע לכם בכייה לדורות, כי בתשעה-באב חרב הבית בראשונה ובשנייה".

ועד"ז מפרש גם הספדור בפרשתנו את הכתוב (במדבר יד, כח): "אמור אליהם חי אני נאום ה' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם", וז"ל שם: "כלומר כי אמנם כאשר דברתם באזני, באמרוכם או במדבר הזה לו מתנו, ובאמרוכם נשינו וטפינו יהיו לבז, וכן למרגלים באמרו ארץ אוכלת יושביה היא, שהכל יתקיים בכם, כן אעשה לכם, בזמנים מתחלפים, ובזה נשבע מה שהעיד המשורר באמרו וישא ידו להם להפיל אותו במדבר ולהפיל זרעם בגויים, וכן יחזקאל באמרו וגם אני נשאתי ידי להם במדבר להפיץ אותם בגויים". וכן הוא מפרש גם בפר' דברים (דברים א, לו): "גם בי התאנף ה' בגללכם, וזה כדי שתקיים בכם בכייה לדורות, כמו שיעד באמרו אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם, והדיבור באזני בזה היה באמרו נשינו וטפינו יהיו לבז וכו', ואמר ג"כ וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, שהיתה הכוונה שהטף סוף יהיו לבז, כמו שביאר המשורר באמרו וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות, וכן העיד יחזקאל באמרו וגם אני נשאתי את ידי להם במדבר להפיץ אותם בגויים וגו'".

ויקרא משה) לבאר לפי דרכו, כי הפועל האמור בפרשת שלח "ויתור" הוא מלשון "תורה", לרמז על כך שרצון השי"ת היה כי אותם האנשים שנשלחו "לתור" את הארץ יעשו זאת באמצעות התורה¹⁴.

דהיינו שלאחר קבלת התורה בהר סיני, כאשר כבר היו בידם כל חלקי התורה, הוכשרו להיכנס לא"י בכח זה, שכן היה רצונו ית' שבכח כלי המלחמה של התורה שבידם, הכוללים גם את י"ג המידות שהתורה נדרשת בהן, שהם השורש והפתח לפלפל בתורה ולחדש בה, יתורו (מלשון תורה) את כל חלקי א"י, יקנו בה אחיזה וחזקה, ויכבשו את הדרך לפני אחיהם בני-ישראל, למען תהיה הארץ נוחה להיכבש בפניהם. והוא שאמר הכתוב (במדבר יג, כה): "וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום", ופירש"י (שם, בת"ד): "והם הלכו ארכה ורחבה" וכו', שהם סובבו את א"י לאורכה ולרוחבה ארבעים יום, בכח התורה שניתנה לארבעים יום, ובאמצעות העיון והפלפול בכל חלקי התורה והרחבתה לאורכה ולרוחבה היה עליהם לקנות חזקה בכל חלקי הארץ לאורכה ולרוחבה¹⁵.

אלא שלבסוף יצא מה שיצא, ובחזרתם הוציאו דיבת הארץ רעה, כשבעקבות זאת נגזר על אבותינו בני אותו הדור שלא יכנסו לארץ, ויחד עם זאת נסתבבו ונתגלגלו לאותו היום, הוא יום תשעה-באב, שבו נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, גם כל יתר הפורעניות שאירעו ביום זה במהלך הדורות, כדתנן במתני' (תענית כו): "בתשעה-באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, חרב הבית בראשונה ובשנייה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר", וכמשאחז"ל (שם כט): "וכתיב ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא, אמר רבה א"ר יוחנן: אותו היום (ערב) תשעה-באב היה, אמר להם הקב"ה אתם בכיתם בכייה של חנים ואני קובע לכם בכייה לדורות, וכך פירש"י במגילת איכה (איכה א, ב): "בכו תבכה, שתי בכיות על שתי חורבנים, בלילה, שהמקדש נשרף בלילה וכו', ד"א: בלילה, לילה של בכיית מרגלים בתשעה-באב גרמה להם"¹⁶.

14. ועיי"ש שכתב בתו"ד: "והעיקר, כשישראל עוסקים בתורה ובמצוות יש להם חלק בא"י מלבד ירושת אבותיהם, כי יש להם חלק מהתפעלות שלהם, דהיינו מהתורה ומהמצווה, וזהו אשר אני נותן, לשון הווה, היינו כשישראל עוסקים בתורה ובמצווה אני נותן תמיד אה"ק לבני-ישראל, אבל לא כן עצת הכסילים, הם סברו ששלח משה רבינו ע"ה לתור א"י בגשמות, וזהו שהתפלל משה רבינו ע"ה י-ה ישיעך מעצת מרגלים, דהיינו שלא תהיה עמהם בעצת להיות מרגלים בגשמייות, רק שהעיקר ויתורו מגזירת תורה".

15. ועי' במש"כ בעל-הטורים בפר' וארא (שמות ו, ח): "מורשה, ב' במסורה, ונתתי אותה לכם מורשה, ואידך משה מורשה קהלת יעקב, שבזכות התורה ירשו הארץ, כדכתיב ויתן להם ארצות גויים וגו', בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו יצורו".

16. וכתיב עוד (תהילים קו, כד-כז) על חטא המרגלים: "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו, וירגנו באהליהם לא שמעו בקול ה', וישא ידו להם להפיל אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות", שמשמעות הדברים היא, כי גם חורבנם של שני בתי המקדשות וגלות ישראל מארצם היו כבר בכלל הגזרה שנגזרה על אבותינו בחטא המרגלים שלא יכנסו לארץ, כפירש"י (שם): "להפיל זרעם בגויים, מאותו שעה נגזר עליהם חורבן הבית, שהרי

התורה ופלפולה אינו גורם רק לאיבוד התורה עצמה, אלא הוא מביא גם לאיבוד האחיזה בא"י, שהתשובה על שאלת "על מה אבדה הארץ" היא "על עזבם את תורתי וגו' ולא הלכו בה", כלומר שלא התייגעו בה בדרך של פלפול ומו"מ הנחשבים כ"הליכה".

דהנה בנוסף על מה שציין הט"ז **עמל התורה בפלפול ומו"מ של הלכה נקרא בשם 'הליכה'** למשאחז"ל (תו"כ, פר' בחוקות, פר' א, ב): "אם

בחוקותי תלכו, יכול אלו המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם הרי מצוות אמורות, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו, להיות עמלים בתורה", שדבריהם מורים על כך שעמל התורה הוא שנחשב ונקרא בשם "הליכה", ישנם עוד מקורות נוספים לכך, המורים גם הם על כך שעמל זה הנחשב כ"הליכה" הוא בעיקר על-ידי העיסוק במו"מ של הלכה ופלפול התורה.

כאשר שורשם של דברים הוא, שעסק התורה בדרך של פלפול, כלומר לימוד בעיון, מתוך הרחבת הנושאים, לרוחבם ולעומקם, באמצעות שקו"ט של קושיות ותירוצים, ראיות והוכחות, וכל יתר כלי מלחמתה של תורה, במגמה לחתור לאמיתה של תורה, בעמל וביגיעה, מבלי לשקוט על השמרים ולהסתפק במועט, הוא הוא שנמשל ל"הליכה", בשל ההתקדמות המתמדת והתוספת הבלתי פוסקת של חידושי התורה המתחדשים ומרחיבים ומגדילים כביכול את התורה שבידינו, שעל כך אחז"ל "אם בחוקותי **תלכו**, להיות עמלים בתורה"¹⁸, ולהיפך **"ולא הלכו** בה וכו', שאין מברכין בתורה תחילה", דהיינו שלא היו עוסקים בתורה בעמל של פלפול ומו"מ.

דכך אחז"ל (ברכות ד): "א"ר חייא בר אשי אמר רב: תלמידי-חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, שנא' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלוקים בציון", ופירש"י (שם): "אין להם מנוחה, משיבה לשיבה וממדרש למדרש", דמשמע שההתקדמות הרוחנית המתמדת של תלמידי-חכמים בעסק התורה נקראת בשם "הליכה", ונרמזת בהא דכתיב **"ילכו מחיל אל חיל"**¹⁹.

ובפר' ויגש (בראשית מו, כד) כתיב: "וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך", ואחז"ל (תענית י): "אר"א: אמר להם יוסף לאחיו אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגזו עליכם הדרך (תתעו - רש"י), איני,

18. ועי' במש"כ האוה"ח הק' בר"פ בחוקותי (ויקרא כ, ג, אות ה): "עוד יתבאר ע"ד אומרים ז"ל שהרשות נתונה ללומדי תורה לפרש בה ולדרוש בכמה אורחין ושבילין, ותלמידי ותק יחדש בדרשת הכתובים כאשר יוכל הכתוב שאת, ככל אשר תשיג ידו בתורתו, ויצו ה' כאן באומרו אם בחוקותי שזו התורה תלכו בפרדסה, תנאי הוא ואת מצוותי וגו', פירוש שלא יהיה מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, שלא לטהר את הטמא, ועשיתם אותם, שלא לטמא את הטהור".

19. ויעוין במש"כ המהרש"א (בחדא"ג שם): "יש לדקדק בזה, דהא עוה"ב שזוכין לו הת"ח הוא כולו מנוחה וכו', וי"ל וכו', וקאמר הכא בת"ח שהוא פעולת השכל ועיון בעוה"ז ובעוה"ב, דאין לו מנוחה וכילוי מזאת הפעולה של עיון השכלי, אלא שתמיד פועל בה, והיא בעצמה פעולת המנוחה דלעוה"ב, שהצדיקים יושבין ונהנין מזיו השכינה בעיון השכלי".

הארץ, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מברכין בתורה תחילה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה בכוונתה ולשמה, אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויין למי שאמרם¹⁷.

ויעוין היטב בדברי הט"ז (או"ח, סי' מז סק"א) שכתב לפרש בדרך הדרוש והמוסר את המשמעות הפנימית של "ולא הלכו בה" - שאין מברכין בתורה תחילה", אשר בעקבות זאת "אבדה הארץ". וז"ל שם בתו"ד: "ונראה שהוא ית' שאל בכאן שתי שאלות וכו', והנה שתי השאלות היו הראשונה על מה אבדה הארץ וכו', שנית על שהתורה אזלא מישראל ונאבדה מהם, וע"כ אמר ניצתה כמדבר מבלי עובר, שהתורה שנתרוקנה מישראל כמדבר שנתרוקנה מכל עובר וכו', אלא שלא ידעו לפרש הדבר עד שפירשו הקב"ה בעצמו מה שאמר תחילה, והיינו על שהקשה למה לא נחרבה קודם, לפי שהיתה התורה מגנת עליהם וכו', אבל אחר שעזבו את תורתי אז נפקדו על מה שכבר לא שמעו בקולי וכו', ועל השנית, דהיינו סילוק התורה, לפי שלא הלכו בה, שהתורה אינה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, דהיינו שעוסק בפלפול ומו"מ של תורה, כמו שאמרו על בחוקותי תלכו ע"מ שתהיו עמלים בתורה, משא"כ באותם שלומדים דברי-תורה מתוך עונג ואינם יגעים בה אין התורה מתקיימת אצלם, ע"כ אמר ולא הלכו בה, ר"ל שלא עסקו בהלכות התורה דרך מו"מ של פלפול, המתייחס להליכה, כמו שכתבנו, וזהו שלא ברכו בתורה תחילה, כי הברכה היא לעסוק בדברי-תורה, דרך טורח דווקא וכו', דמשו"ה ניצתה התורה כמדבר, לפי שהיה מבלי עובר, ר"ל שלא עסקו בה דרך מו"מ וכו', זהו דרך נכון במאמר זה, ונמשך ממנו שעיקר מעלת עוסקים בתורה דווקא דרך טורח ויגיעה, ואל זה כיוונו בברכה לעסוק בדברי-תורה. הבאתי דברים אלו לכאן, אע"פ שאינו עניין לחבור זה, מ"מ נ"ל שהוא פירוש נכון וקרוב לפשוטו" וכו'.

נמצינו למדים מתוך דברי הט"ז יסודות גדולים על הקשר ההדוק והזיקה ההדדית שבין התורה לא"י, ש"על עזבם את תורתי וגו' ולא הלכו בה", כלומר כאשר נתרשלו בעסק התורה ביגיעה, מתוך פלפול ומו"מ של הלכה, נענשו ב"אבדה הארץ", ובמקביל איבדו יחד עם זאת גם את התורה עצמה, שהסתלקה מהם.

וכבר נתבאר גם בדברי רבינו החת"ס (דרשות חת"ס ח"ב, עמ' שצט טור ב, בדרוש לחינוך ס"ת תקס"ב) על יסוד דברי הט"ז האמורים, כי ההתרשלות בעסק

17. ועי' גם במה שפירש"י (ב"מ פה: ד"ה שלא ברכו בתורה תחילה): "כשהיו עוסקין בתורה לא היו מברכין לפנייה, קרא יתירא דאשר נתתי לפנייה קא דרש, ברכת אשר (נתן לנו תורת אמת) [אשר בחר בנו ונתן לנו את תורתו - ב"ח] שהיא לפנייה של ד"ת, וכין דלא מברכי גליא דעתייהו שאינה מתנה חשובה להם".

אף א"י בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדה".
דבעת שעוסקים במלחמתה של תורה, במלחמת אש דת השערה,
בדיבוק חברים ובפלפול התלמידים, שעל-ידם מתקדמים ומוסיפים
בחלקי התורה והלכותיה, ברוחב ובעומק, הרי שאלו הם כלי המלחמה,
אשר באמצעותם זוכים במקביל גם לכבוש, להרחיב ולהעמיק את
הקניין והאחיזה בחלקי א"י, ואילו כאשר מתרשלים בזה, ויאבדו כלי
מלחמה, מאבדים את התורה והארץ גם יחד.

יהושע וכלב לבדם נשאר מן
'התרים' את הארץ בכח התורה
שנותרו נאמנים באותה שעה

לשליחותם ולרצונם ית', הלא המה יהושע וכלב, כדכתיב בפרשתנו
(במדבר יד, טז-יז): "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה מן התרים את הארץ קרעו
בגדיהם, ויאמרו אל כל עדת בני-ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה
לתור אותה טובה הארץ מאד מאד", אשר משמעותו הפנימית של
הכתוב היא כי רק שניים אלה נשאר אכן מן "התרים" את הארץ, בכח
התורה, בעוד שכל היתר קלקלו וסרחו, ומן "התרים" הפכו ל"מרגלים".
וזו היא גם משמעות הכתוב שלפנינו "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו
מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ", וכאשר יבואר.

בבואם לכבוש את הארץ
בכניסתם לא"י השתמשו בסוד
זה של כיבוש הארץ בכח התורה
מן "התרים" את הארץ, הם שהוטל

עליהם לכבוש את א"י, כדכתיב (שם, כד): "ועבדי כלב עקב היתה רוח
אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו
יורישנה", וכתוב עוד (שם, כט-ל): "במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', אם
אתם תבואו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה כי אם
כלב בן יפונה ויהושע בן נון", ועוד כתיב בפר' פינחס (שם, כו, סה): "כי
אמר ה' להם מות ימותו במדבר ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן
יפונה ויהושע בן נון", ובפר' מטות (שם, לב, י-יב) כתיב: "ויחר אף ה' ביום
ההוא וישבע לאמר, אם יראו האנשים העולים ממצרים מבין עשרים
שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב וגו',
בלתי כלב בן יפונה הקניזי ויהושע בן נון כי מילאו אחרי ה'", וכן כתיב
בפר' דברים (דברים א, לו-לח): "זולתי כלב בן יפונה הוא יראנה ולו אתן את
הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מילא אחרי ה' וגו', יהושע בן נון
העומד לפניך הוא יבוא שמה אותו חזק כי הוא ינחילנה את ישראל".
וגם בפר' ואתחנן (שם, ג, כח) כתיב: "וצו את יהושע וחזקה ואמצהו כי
הוא יעבור לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה",
ובפר' וילך (שם, לא, טז) כתיב: "ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל
ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע
ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם", ועוד כתיב (שם, כג): "וצו

והאמר רבי אלעאי בר ברכיה שני תלמידי-חכמים שמהלכים בדרך
ואין ביניהם דברי-תורה ראויין לישרף וכו', ל"ק הא למיגרס הא לעיוני".
ויעיוין בפ' הכלי-יקר (בראשית שם) שהארץ בביאור דברי חז"ל לאשורם,
ובתו"ד כתב: "כי הגירסא היינו הדיבור בפה בדברים פשוטים שדינם
מבואר בתורה, ואלו נקראים דברי-תורה, שידבר מן עיקרי הדין של
תורה, אבל העיון נקרא דבר הלכה, כי כל התורה נקראת דרך, כמו
שנאמר (תהילים קיט, א) אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה', **והליכה** זו
היא ההעתק ממקום למקום, וזה מצוי בעיון חכמת התורה, שהמעין
בה נעתק ממדרגה למדרגה, מחכמה לבינה, ומבינה לדעה"²⁰.

ועוד כתיב בפר' וילך (דברים לא, ב): "ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה
אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא" וגו', שעל כך אחז"ל (סוטה יג):
"מאי לצאת ולבוא, אילימא לצאת ולבוא ממש, והכתיב ומשה בן מאה
ועשרים שנה במוותו לא נס ליחה וכו', א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן:
לצאת ולבוא בדברי-תורה, מלמד שנסתתמו ממנו שערי חכמה",
ואילו רש"י (דברים שם) מביא זאת בלשון: "מלמד שנסתמו ממנו מסורות
ומעיינות החכמה". וברור, ללא כל ספק, שאין כוונת חז"ל לומר שביום
הסתלקותו של משה רבינו מן העולם נשתכחו ממנו חלקים מן התורה
חלילה, שכן בוודאי שאצל משה רבינו שקיבל תורה מסיני היתה כל
התורה בשלימותה שמורה וערוכה בידו עד לרגע פטירתו, ללא חסרון
כל-שהוא. אלא שביום ההסתלקות איבד - ביחס לשגב דרגתו
העילאית שאין לנו כל שמץ של מושג בה - את כח החידוש והעיון
בתורה, כלשון רש"י: "שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה",
דהיינו שכבר לא היה "כמעין המתגבר", המורה על נביעה מתמדת
וחידוש בלתי פוסק. שכח החידוש נקרא בשם "לצאת ולבוא", שהוא
שם נרדף ל"הליכה", כמבואר לעיל, ומשפסק ונסתם כח זה אמר על
כך משה רבינו "לא אוכל עוד לצאת ולבוא".

כל זה היה בסוד שילוח מרגלים שכל זה היה בסוד שילוח מרגלים
לקנות אחיזה וחזקה בא"י, ובפרט שא"י נקראת בשם "ארץ צבי", כפי
שאחז"ל (גיטין נג): "א"ל ארץ צבי כתיב בה, מה צבי זה אין עורו מחזיק
את בשרו (משוהפשט הוא כוונתו ואין יכול לחזור ולכסות בו - רש"י)

20. ולאור דבריו ניתן לפרש כן לכאורה גם בדברי חז"ל (שלהי מס' נדה): "תנב"א כל
השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העוה"ב, שנא' הליכות עולם לו אל תקרי הליכות
אלא הלכות", ושם "הליכות" נופל דווקא כשהוא באופן של "הלכות", דהיינו בעסק התורה
בעיון הלכה. ועי' במש"כ השלה"ק (תושבע"פ, אות האל"ף, בסופו) דלפעמים אחז"ל אל
תקרי כך אלא כך לא לתקון הלשון וכיו"ב, אלא שהדבר היה מקובל בידם איש מפי איש, וכדי
שלא ישכח מפייהם ומפי זרעם שמו כמו סימנא בפיהם והציבו ציונים לדבר כדמות אסמכתא
ואמרו אל תקרי וכו'.

עוד אפשר לפרש עפ"י דבריו בפ' דברי חז"ל, דמה שאמר יוסף לאחיו "אל תרגזו בדרך" אין
הכוונה רק שלא יתעסקו בדבר הלכה בהיותם בדרך, אלא הא גופא ציונה להם שלא "ירגזו"
- היינו שלא יתעסקו, "בדרך" - בתורה שנקראת דרך, באופן של "הליכה" שהוא העיון בדבר
הלכה, ודו"ק היטב.

הכתוב למימר שכלב בן יפונה חיפש וחיזר אחר מי שיוכל להחזיר את אותן הלכות ודרשות הכתובים שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו, והבטיח לו את בתו עכסה לאשה, וזכה בכך אחיו הצעיר מאמו עתניאל בן קנז שהחזיר בנח פלפולו, והאם כוונתם להוציא לגמרי את הכתוב מפשוטו, ולומר לנו שמעשה זה של כיבוש המקום שנקרא דביר ומלפנים היה נקרא בשם קרית-ספר לא התרחש כלל בפועל?²¹ ומצינו על כך פירוש נפלא ביותר על כך שהובא בס' ערבי-נחל עה"ת

(שהוא ספרו של הגה"ק מוהר"ש מסורוקה, בעל הלבושי-שרד, שהיה תלמיד תלמידיו של כ"ק המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, והביא כן בספרו ערבי-נחל, בפר' שמות, סמוך לסופה, ובפר' שלח, דרוש שני, ד"ה ועכשיו יובן, ששמע כן מחכ"א; ובס' אמרי-פנחס, מוהר"ק רבי פינחס מקאריין, שער התורה, אות י', הובא בדומה לזה בקצרה, שאמר כן בשם המגיד ממעזריטש), והוא מבוסס על היסוד שא"י והתורה מכוונים ממש זה כנגד זה, דהיינו שלא זו בלבד שקיימת זיקה הדדית בין התורה הקדושה לבין א"י, כאמור לעיל, אלא שבסודם הם מכוונים ממש זה כנגד זה, כאשר מפת א"י בשלימותה היא כנגד שלימות כל התורה כולה, וכל מקום ואתר שבארץ-ישראל מכוון כנגד חלק מסויים בתורה, וע"מ לכבוש כל חלק מחלקי הארץ ולקנות אחיזה מוחלטת בתוכו, יש לרכוש תחילה קניין אמיתי באותו חלק בתורה שהוא מכוון נגדו, ורק באמצעותו ניתן לכבוש ולהחזיק בחלק זה שבא"י.

אשר לפי"ז הוא מבאר שכאשר הגיע כלב בן יפונה לאותו המקום שישמו דביר, שעליו מעידים הפסוקים כי "ושם דביר מלפנים קרית-ספר", כשהכוונה הפנימית אינה שכך היה נקרא המקום בעבר בפי גויי הארץ, אלא שבשורש הבריאה, בתורה הקדושה שקדמה לעולם²², נקרא המקום בשם "קרית-ספר", הרומז על הלכות שבתורה, כפי שפירש"י: "ומאי קרית-ספר, הלכות", ונתקשה כלב משום מה לכבוש מקום זה, הבין מיד כי יש דברים בגו, שאין זה מחמת שהמקום מבוצר מאד, או שיש לתושביו עדיפות עליהם באנשי הצבא ובכלי המלחמה וכדו', אלא שהסיבה היא משום שאין לו אחיזה מספקת בחלק התורה שכנגד מקום זה, כלומר בשמה מלפנים, בשורשה בתורה, שהוא "קרית-ספר", שהן אותן ההלכות ודרשות הכתובים שנשתכחו מהם בימי אבלו של משה רבינו.

אשר לפי"ז הוא מבאר שכאשר הגיע כלב בן יפונה לאותו המקום שישמו דביר, שעליו מעידים הפסוקים כי "ושם דביר מלפנים קרית-ספר", כשהכוונה הפנימית אינה שכך היה נקרא המקום בעבר בפי גויי הארץ, אלא שבשורש הבריאה, בתורה הקדושה שקדמה לעולם²², נקרא המקום בשם "קרית-ספר", הרומז על הלכות שבתורה, כפי שפירש"י: "ומאי קרית-ספר, הלכות", ונתקשה כלב משום מה לכבוש מקום זה, הבין מיד כי יש דברים בגו, שאין זה מחמת שהמקום מבוצר מאד, או שיש לתושביו עדיפות עליהם באנשי הצבא ובכלי המלחמה וכדו', אלא שהסיבה היא משום שאין לו אחיזה מספקת בחלק התורה שכנגד מקום זה, כלומר בשמה מלפנים, בשורשה בתורה, שהוא "קרית-ספר", שהן אותן ההלכות ודרשות הכתובים שנשתכחו מהם בימי אבלו של משה רבינו.

את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני-ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך". וחזר על כך הקב"ה גם לאחר הסתלקות משה רבינו, כפי שנאמר (יהושע א, א-ו): "וזה אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' אל יהושע בן נון משרת משה לאמר, משה עבדי מת ועתה קום עבור את הירדן הזה אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נותן להם לבני-ישראל, כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה וגו', חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם".

הם שניהם, יהושע וכלב, נשאו עמם בכניסתם לארץ-ישראל את סוד כיבוש הארץ, כפי שקיבלו ממשה רבינו מפי הגבורה, שהוא אך ורק באמצעות כח התורה ופלפולה.

כלב השתמש בזה בבואו לכבוש את דביר בכח ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והחזיר עתניאל בן קנז בפלפולו

מחמת אותן הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו, ורק כאשר בהתאם להכרזתו החזיר עתניאל בן קנז בכח פלפולו התאפשר מיד כיבושו של המקום, וכדכתיב (יהושע טו, יד-טז): "ויעל משם אל יושבי דביר ושם דביר לפני קרית-ספר, ויאמר כלב אשר יכה את קרית-ספר ולכדה ונתת לו את עכסה בתי לאשה, וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה", שעל כך אחז"ל (תמורה טז): "במתניתין [במתניתא - ב"ח] תנא: אלף ושבע מאות קלין וחמורין (מדרשי קל-וחומר - רש"י) וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה רבינו, א"ר אבהו: אעפ"כ החזיר עתניאל בן קנז מתוך פלפולו, שנא' וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב (לקרית-ספר, ומאי קרית-ספר, הלכות - רש"י)".

והנה פסוקים אלו האמורים בספר יהושע חוזרים על עצמם ממש, בשינויים קלים בלבד, גם בספר שופטים (שופטים א, יא-ג), דכתיב התם: "וילך משם אל יושבי דביר ושם דביר לפני קרית-ספר, ויאמר כלב אשר יכה את קרית-ספר ולכדה ונתת לו את עכסה בתי לאשה, וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטון ממנו ויתן לו את עכסה בתו לאשה".

הדקדוקים שיש לדקדק באותם הפסוקים על כיבוש דביר

המיוחד בכיבוש מקום זה שנקרא דביר, עד שהוצרך כלב להבטיח את בתו לאשה למי שיכה את העיר וילכדה? (ב) לאיזה צורך הוזכר ששם המקום מלפנים היה קרית-ספר? (ג) מפני מה אמר כלב "אשר יכה את קרית-ספר ולכדה"? ומדוע השתמש בשמה הקודם מלפנים ולא בשמה הנוכחי שבאותה שעה? (ד) מה פשר הכפילות "אשר יכה את קרית-ספר" ו"לכדה"? (ה) ועל כולנה: הלא מצינו בדברי חז"ל שהוציאו את משמעות הפסוקים הללו מפשטותם ודרשו על כך שכוונת

21. על שאלה אחרונה זו עמדו כבר כמה מגדולי הדורות (ראה: אברבנאל, יהושע שם; מהרש"א תמורה שם, בחדא"ג; מלבי"ם, שופטים שם), וכולם לדבר אחד נתכוונו, דמאחר שהפסוקים הללו נכללו שתי פעמים, האחת בספר יהושע והשניה בספר שופטים, דרשינן מזה דחד מינייהו אתא למימר דמלבד עצם מעשה כיבוש אותו מקום שנקרא דביר שאירע כפשוטו הכריז כלב גם על החזרת ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו והחזירן עתניאל בן קנז בפלפולו.

22. וע"ד דכתיב (דברים ב, כו): "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון" וגו', ופירש"י (שם): "ממדבר קדמות, אע"פ שלא ציוונו המקום לקרוא לסיחון לשלום, למדתי ממדבר סיני, מן התורה שקדמה לעולם" וכו'.

אנשיו לפני אנשי העי בחטאו של עכן, כדכתיב (יהושע ח, א): "ויאמר ה' אל יהושע אל תירא ואל תחת קח עמך את כל עם המלחמה וקום עלה העי ראה נתתי בידך את מלך העי ואת עמו ואת עירו ואת ארצו", וכתוב עוד (שם, ג): "וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק", שעל כך אחז"ל (עירובין סג): "מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק, ואמר רבי יוחנן: מלמד שהלך בעומקה של הלכה"²⁵.

והיינו דבשעה שהגיע יהושע לכבוש את העי, לאחר שבפעם הראשונה לא עלתה בידו, השתמש בסוד כיבוש ארץ-ישראל באמצעות הרחבת חלקי התורה בדרך פלפול ומו"מ של הלכה, הנקראת בשם "הליכה", וזהו שאמר הכתוב "וילך" יהושע בלילה ההוא בתוך העמק, כדרשת חז"ל "שהלך" בעומקה של הלכה"²⁶.

פרשת קורח

קאמר - רש"י, אימא אף לכהן, מ"ט דר"ע, דכתיב ואל הלוויים תדבר ואמרת אליהם, בלוויים קא משתעי קרא, ואידך כדריב"ל, דאריב"ל בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוויים וכו', ור"ע הכא לא מצית אמרת,

דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום, מי שיכול לאוכלו בכל מקום, יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות, ואידך כל היכא דבעי, דלא בעי חומה ואי אכיל לה בטומאת הגוף לא לקי".

לשאל מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור, מאי ותצנח, אמר רבא א"ר יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת, ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני, בית שמנוגב מכל טובה, ונתתה לי גולות מים (התורה, כלומר אדם שהתורה גלויה לו - רש"י), אדם שאין בו אלא תורה בלבד, ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות, אמר לה מי שדר עליונים ותחתונים [מי שכל רצי עולם עליונים ותחתונים שלו - ב"ח] יבקש ממנו מזונות. ד"ל דבכלל מה שאמרה "ונתתה לי גולות מים", והא דכתיב "ויתן לה את גולות עליות ואת גולות תחתיות", היינו נמי שמעלתו המיוחדת של עתניאל בן קנז היתה שלא זו בלבד שהוא "אדם שהתורה גלויה לו", אלא שהוא כ"מעין המתגבר" במעיינות החכמה, לחדש בתורה ולהחזיר בפלפול הלכות שנשתכחו, וכדפירש"י בספר יהושע (שם, יט): "גולות, מעיינות", ודו"ק בזה.

25. ועי"ש בסוגיית הגמ' דמייתי לה כהמשך להא דדרשינן שהמלאך שנגלה לו ליהושע ביריחו הוכיחו על שביטלו מתלמוד-תורה, ופירש"י (שם, ד"ה ויהי בהיות יהושע וגו', בסו"ד): "והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד-תורה הוכיחו, מדכתיב קרא אחרינא במלחמה של עי שהיתה אחריה וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק וא"ר יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה. ועי"ע בדברי התוס' (שם, ד"ה מיד) שכתבו: "מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק גרסין, וגרסין נמי מלמד שהלך בעומקה של הלכה כו', והא דקאמר מיד לאו לאלתר הוה, אלא כשהופנה הלך בעומקה של הלכה, אבל לבתר מעשה דמלאך טובא הוה". ויעיין עוד בזה בסוגיית הגמ' במק"א (מגילה ג.) דגרסין התם "מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק, א"ר יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה", ובפירש"י (שם, ד"ה מיד וילך) ובדברי התוס' (שם, ד"ה וילך) ובמש"כ ע"ז המהרש"א (ע"ד התוס' שם), ואכמ"ל.

26. ויש לציין עוד, דבקראי דספר שופטים לגבי כיבוש המקום הנקרא דביר כתיב "וילך משם אל יושבי דביר", ולא כדכתיב בספר יהושע "ויעל משם אל יושבי דביר", דשפיר יש לפרש בזה דהיינו שעלה לשם באופן של "הליכה", דהיינו בפלפול התורה ובעסק בעומקה של הלכה, ובפרט לפי מה שהבאנו לעיל בהע' 21 שעיקר דרשת חז"ל על כך שהחזיר עתניאל בן קנז מתוך פלפולו"ה היא מכח כפילות הכתובים, ודו"ק היטב בזה.

או אז הכריז כלב "אשר יכה את קרית-ספר ולכדה ונתתה לו את עכסה בתי לאשה", כשכוונתו היא למי שיזכה להתאזר בכלי מלחמתה של תורה, להחזיר ולגלות על-ידם את אותן ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו, הרמוזות בשם "קרית-ספר", שכנגדן הוא מקומו של דביר על מפת א"י, ובאמצעותן ניתן יהיה ללכוד ולכבוש את המקום. ואכן זכה לעשות זאת אחיו הצעיר מאמו עתניאל בן קנז, שהחזיר בכח פלפולו²³, ומשחזרו אותן ההלכות שנשתכחו נכבש מיד אותו מקום ללא כל קושי²⁴.

וגם יהושע בן נון השתמש בשעת הצורך בסוד זה, כאשר היה עליו לכבוש את העי בשנייה במצוות ה', לאחר שבפעם הראשונה ניגפו

**יהושע בן נון השתמש בזה
בבואו לכבוש את העי בשנייה**

ואל הלוויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאיתם בנחלתכם והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר וגו', ואמרת להם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוויים כתבואת גורן וכתבואת יקב, ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם וגו' (שם יח, כו-לא)

פלוגתא דר"ע וראב"ע אם מעשר ראשון רק ללוי או גם לכהן

ואמרינן בגמ' (יבמות פו.): "ת"ר: תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי ר"ע,

ראב"ע אומר לכהן, לכהן ולא ללוי (בתמיה, הא וודאי קרא ללוויים

23. והיינו משום שפלפול התורה יש בכוחו ובסגולתו להחזיר על-ידו כל מה שמשכתח מן התורה. ועי' גם במה שפירש"י (תמורה טו: ד"ה ליבא דאימעות) בהא דאמרינן התם דמשמת משה מייגמר הוה גמירי להו ליבא דאמעות, וז"ל שם: "הלב נתמעט, ולא היו יודעין להחזיר אותן ששכתחו מתוך פלפול הלכה" וכו'. ובדומה לזה מצינו גם בהא דאיתא בגמ' (ב"מ פה:): "כי הוה מינצו ר' חנינא ור' חייא, א"ל ר' חנינא לר' חייא בהדידי קא מינצית, ח"ו אי משתכחא תורה מישאל מהדרנא לה מפילפולי" וכו'. ויעיין עוד במה שפירש"י (שה"ש ג, ח) עה"פ "כולם אחוה חרב מלומדי מלחמה איש על חרבו על ירכו מפחד בלילות", וז"ל שם: "מלומדי מלחמה, מלחמתה של תורה וכו', איש חרבו, כלי זיני, הן מסורת וסימנים שמעמידים על-ידם את הגירסא והמסורה שלא תשכח, מפחד בלילות, פן ישכחוה" וכו'.

24. ומעתה, מתיישבות מאלהן כל השאלות שהוזכרו לעיל, אחת לאחת: (א) הקושי המיוחד בכיבוש מקום זה היה מחמת שהוא מכון כנגד אותם חלקים בתורה שנשתכחו מהם בימי אבלו של משה רבינו, ומאחר שלא היתה להם אחיזה בחלקים אלו שבתורה לא היה באפשרותם לכבוש ולהחזיק בחלק של א"י המכון כנגדו. (ב) "ושם דביר מלפנים קרית-ספר" - פירושו ששורשו של מקום זה על מפת א"י הוא בקרית-ספר, שהן אותן הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו, ובגין נוצר הקושי המיוחד לכבוש את המקום. (ג) כאשר רצה כלב למצוא מי שינסה להחזיר את אותן ההלכות שנשתכחו השתמש בשם "קרית-ספר", הרמוזות להלכות אלו. (ד) משמעות כפל הלשון "אשר יכה את קרית-ספר ולכדה" היא שכאשר יבוא "אשר יכה את קרית-ספר" ויחזיר את ההלכות שנשתכחו הרי מיד "ולכדה", שבאמצעות אותן ההלכות שיחזרו ע"י פלפול במלחמתה של תורה ניתן יהיה לכבוש את המקום ללא כל קושי, ובפרט שעיקרם של הדברים שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו היו מדרשי קל-וחומר וגזירות שוות, שהן מ"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, אשר הם מהווים את שורש הפלפול והשק"ט שבתורה, והם עצמם כלי מלחמה להמשיך לפלפל על-ידם ולהרחיב את חלקי התורה. (ה) חז"ל לא התכוונו בדרשתם לומר שמעשה זה של כיבוש המקום ששמו דביר לא התרחש כלל בפועל, אלא באו להשיענו כי הכיבוש בפועל אירע כתוצאה ממה "שהחזיר עתניאל בן קנז מתוך פלפולו".

ואולי אפשר להוסיף עוד עד"ז בביאור הא דאמרינן בגמ' (תמורה טז.): "ויהי בבואה ותסיתוהו

דמשמע שסבר ר"ע דאפשר דראב"ע אתא למשקל מעשר ראשון מההיא גינתא בתורת חלוקה, דהיינו מעיקר דינא דאורייתא, כדתניא בברייתא דראב"ע אומר דמעשר ראשון אף לכהן משום דגם הכהנים נקראו לויים, והלא הך עובדא הוה לבתר דקנסיניהו עזרא ללויים שיתנו המעשר לכהנים, דהא ראב"ע דור עשירי לעזרא היה, כדאיתא בגמ' (ברכות שם), וא"כ מהכ"ת למימר דאתא בתורת חלוקה מדינא²⁸.

ויעויין בדברי המהרש"א (בחדא"ג) **פי' המהרש"א בהא דמשנינן דקאמר ליה 'אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך' דהיינו שיש לך עושר** שנינו דמשנינן "הכי קאמר ליה

אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך", דמשמע שלא ידע ר"ע דעת ראב"ע אי אתא בתורת קנסא או דאתא בתורת חלוקה, והיה מסופק בזה, וא"כ אמאי אהדריה לפתחא דבי קברי מספק, דאולי בתורת קנסא קא אתא ואית ליה²⁹. וכתב ע"ז: "ויל"ד דה"ק אי בתורת קנסא הא אית לך, דהיינו שיש לך עושר כדאמר פר' במה בהמה ולא היה לך ליטול קנס רק להניחו לעניים, ולפי דרך זו יש לפרש הא דאמר ר"ע בטרמילו כו', דהיינו כלי של עני, שהוא רוצה לזכות במעשר ראשון לעניים בתורת קנסא, ואנא שהוא עשירי לעזרא חיי, וידעתי בקבלה מאבותי דקנסא לכהנים ממש קאמר משום דבתורת חלוקה מדאורייתא נמי אית ביה לכהנים".

וצ"ע לפי דבריו, דאם הא דאמרינן **צ"ע בדברי המהרש"א מכמה פנים** בגמ' "אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך" היינו שיש לך עושר וממילא אין לך ליטול ממה שזיכו לעניים משום קנסא דלויים, א"כ איך יתפרש הא דאמרינן "ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך", דהא בוודאי אינו יכול להתפרש באופן הפוך שאין לך ואינך עשיר, ובהכרח יש לפרש בזה שאין לך ואינך זכאי ליטול המעשר, באופן דהא דאמרינן "אית לך" והא דאמרינן "לית לך" לאו בחדא מחתא נינהו, אלא כל חד מינייהו הוא במשמעות אחרת, ותרואייהו למימרא שאינו זכאי ליטול מעשר ראשון. והר"ז לכאורה דלא כפשטות הדברים ד"אית לך" ו"לית לך" אתיין בחדא מחתא בהיפך גמור זמ"ז.

וביותר צ"ע דלפי פי' המהרש"א עולה דהא דמשנינן "ה"ק ליה אי

ועוד אמרינן התם בגמ' (שם ע"ב): **המעשה בההיא גינתא ומה שנתפרש ע"ז בגמ' למ"ד קנסא לכהנים** "ההיא גינתא דהוה שקיל ראב"ע (כהן הוה, כדאמר בברכות דהוה עשירי לעזרא - רש"י) מעשר ראשון מינה, אזל ר"ע אהדריה לפתחא לבי קברי, אמר עקיבא בטרמילו (משום דר"ע רעיא דכלבא שבוע הוה - רש"י) ואנא חיי".

ואיתא עלה בגמ' (שם): "איתמר: מפני מה קנסו לויים במעשר, פליגי בה רבי יונתן וסביא, חד אמר שלא עלו בימי עזרא, וחד אמר כדי שיסמכו כהנים עליו בימי טומאתן, בשלמא למ"ד שלא עלו משום הכי קנסיניהו, אלא למ"ד כדי שיסמכו עליו כהנים בימי טומאתן משום כהנים ללויים, אלא כו"ע קנסא שלא עלו בימי עזרא, והכא בהא קמיפלגי, מר סבר קנסא לעניים, ומר סבר כהנים בימי טומאתן עניים נינהו (בשלמא למ"ד קנסא לעניים משום הכי אהדריה ר"ע לפתחא לבי קברי, אלא למ"ד לכהנים אמאי אהדריה לפתחא לבי קברי) [ס"א: אלא ר"ע מ"ט אהדריה לפתחא לבי קברא], הכי קאמר ליה אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך, ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך" וכו'.

מה שיש לדקדק בהך עובדא דההיא גינתא ובהא דמשנינן עלה בגמ' אליבא דמ"ד קנסא לכהנים והנה הך עובדא דאיתא בגמ' גבי ההיא גינתא נראית לכאורה כמדרש פליאה, שהיה ראב"ע נשיא ישראל

טורח ללכת לקבל שם מעשר ראשון²⁷, ואילו ר"ע רצה למנוע זאת ממנו וטרח לאהדורי לפתחא לבי קברי. ובפרט שראב"ע היה עשיר מופלג, כדאמרינן בגמ' (ברכות כז:): "אלא נוקמיה לראב"ע דהוה חכם והוה עשיר" וכו', ועוד אמרינן בגמ' (שבת נד:): "והא אמר רב, ואמרי לה א"ר יהודה אמר רב: תריסר אלפי עגלי הוה מעשר ראב"ע מעדריה כל שתא ושתא", ובוודאי לא היה זקוק לאותו מעשר ראשון דהוה שקיל מההיא גינתא.

וכל לב מרגיש בבירור, דלא בכדי עשו כן אותם התנאים הקדושים, אלא כדי להורות הלכה לרבים ולקבוע אותה ולהעמידה על תילה לפי דעתם וסברתם. אך אכתי הדברים צריכים ביאור רב מפני מה עשו מה שעשו.

עוד יש לדקדק קצת בהא דמשנינן אליבא דמ"ד דקנסא לכהנים, דאפ"ה אהדריה ר"ע לפתחא לבי קברי משום דה"ק ליה דבתורת קנסא אית לך ובתורת חלוקה לית לך, דהיכן מצינו שאמר לו ר"ע לראב"ע כן.

וגם צ"ב בהא דאמרינן "ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך",

²⁷ דמפשטות לישנא דגמ' "דהוה שקיל ראב"ע מעשר ראשון מינה" משמע שהיה זה באורח קבע ולא בדרך ארעי בעלמא, ומהא דאזל ר"ע ואהדריה לפתחא לבי קברי מוכח שהיה טורח ללכת לשם, וגם שהיה עושה כן בקביעות, שכשרצה ר"ע למנוע זאת ממנו הוצרך להעביר הפתח לצד בית הקברות.

וראה עוד להלן בדבריו שלמי (מע"ש, פ"ה ג') מייתי לה להך עובדא בלשון ראב"ע הוה יליף מיסב מעשרא דחדא גינה, ופי' בזה הפ"מ (שם): "היה רגיל ליטול מעשר מגינה אחת".

²⁸ ובאמת כבר כתב כן רש"י (שם, ד"ה אלא ר"ע) בהא דפריך בגמ' אליבא דמ"ד קנסא לכהנים: "אלא ר"ע מ"ט אהדריה כו', למ"ד קנסא לכהנים קפריך, אם איתא דתקנתא לכהנים הואי מי הוה מהדר ר"ע לפתחא לבי קברי, נהי נמי דקרא בלויים כתיב, מיהו ר"ע לבתר דקנסיניהו עזרא הוה". אלא דאכתי לא א"ש לכאורה הא דסבר ר"ע דאפשר דראב"ע אתא למשקל בתורת חלוקה מדינא דאורייתא, וכפי שהערנו.

²⁹ ולכאורה יש להוסיף עוד על קושיא זו, דמשמע דאע"ג שגם ר"ע מודה דבתורת קנסא אית ליה לראב"ע מעשר ראשון מ"מ אי אתא בתורת חלוקה מדינא לית ליה, והא אם בתורת קנסא אית ליה א"כ שוב מה איכפ"ל אי אתא בתורת חלוקה, וכי בכוונת הלב תליא מילתא, והלא הך עובדא דההיא גינתא לאחר דקנסיניהו עזרא ללויים הוה, שכבר זיכו המעשר ראשון לכהנים, וממילא שפיר קעביד ראב"ע דהוה שקיל מעשר ראשון מההיא גינתא. ועי' בחי הריטב"א (שם) שכבר עמד בזה קצת.

שם): "אימור דאמר ראב"ע אף לכהן, לכהן ולא ללוי מי אמר, אין בתר דקנסניהו עזרא" וכו'.³¹

ולפי"ז נמצא דלבתר דקנסניהו עזרא ללויים הרי למ"ד קנסא לכהנים אפשר לכו"ע ליתן מעשר ראשון לכהנים, דבין אליבא דראב"ע ובין אליבא דר"ע שקלי כהנים מעשר ראשון בתר קנסא. אלא דמ"מ נתינת המעשר לכהנים בתר קנסא אליבא דראב"ע ואליבא דר"ע חלוקה ביסוד דינה, ותליא בפלוגתא דידהו בעיקר מצוות נתינת מעשר ראשון מדינא דאורייתא, דאליבא דראב"ע דמדאורייתא מעשר ראשון ללויים ואף לכהנים וקנסניהו עזרא ללויים שלא יתנו להם המעשרות אלא רק לכהנים א"כ גם לבתר קנסא מקיימים מצות נתינת מעשר ראשון דאורייתא בנתינתה כהנים, דהא אף הכהנים שקלי מעשר ראשון מה"ת, ולא קנסו אלא שלא יתנו ללויים, אבל אליבא דר"ע דמדינא דאורייתא מעשר ראשון ניתן רק ללויים ולבתר קנסא תיקנו שאפשר לתת אותו גם לכהנים (למ"ד קנסא לכהנים) הרי אין בנתינת לכהנים קיום מצוות נתינת מעשר ראשון דאורייתא, ואין זה אלא מתקנתא וקנסא דרבנן.

ומסתברא דנפ"מ בין נתינת מעשר ראשון לכהנים בתר קנסא אליבא דראב"ע לבין נתינת לכהנים בתר קנסא אליבא דר"ע היא לגבי זכות התביעה שיש לכהנים על המעשר ואם הם יכולים לחזר אחריו לבית הגרנות.

דהא יש לכהנים וללויים זכות תביעה על התרומות והמעשרות שזיכתה להם התורה, והם מחזרין אחריהם לבית הגרנות. ואע"ג שכתב הרמב"ם (פי"ב מהל' תרומות ה"ט): "וכן אסור להן שיחטפו תרומות ומעשרות, ואפילו לשאול חלקן בפה אסור, אלא נוטלין בכבוד" וכו', ועי' בפ' הרדב"ז (שם) ובכס"מ (שם) ובפ' הריק"ו (שם) שהמקור לזה הוא מסוגיית הגמ' (חולין קלא. וקלג).³² ומה שכתבו בזה, אבל בוודאי מ"מ

דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך" היינו אליבא דמ"ד קנסא לעניים, דמה"ט אינו יכול ליטול מעשר ראשון בתורת קנסא, שהרי הוא עשיר ואית ליה, ואילו מסוגיית הגמ' מבואר בבירור דכל הך שינויא היינו דווקא אליבא דמ"ד קנסא לכהנים, דלפי גירסת הספרים שלפנינו הרי מפורש כן בגמ', דפריך "בשלמא למ"ד קנסא לעניים משום הכי אהדריה ר"ע לפתחא לבי קברי, אלא למ"ד לכהנים אמאי אהדריה לפתחא לבי קברי", וע"ז משנינן להך שינויא, וגם לפי גירסת ס"א שבשולי הגיליון דגרסין "אלא ר"ע מ"ט אהדריה לפתחא לבי קברא" משמע דפריך הכי אליבא דמ"ד קנסא לכהנים, וכדפירש"י (שם, ד"ה אלא ר"ע) להדיא לפי גירסא זו: "אלא ר"ע מ"ט אהדריה כו", למ"ד קנסא לכהנים קפריך, אם איתא דתקנתא לכהנים הואי מי הוה מהדר ר"ע לפתחא לבי קברי, נהי נמי דקרא בלויים כתיב, מיהו ר"ע לבתר דקנסניהו עזרא הוה".

ועוד יל"ע בזה, דלפי פ' המהרש"א עולה דר"ע וראב"ע פליגי בהך פלוגתא דרבי יונתן וסביא אי קנסא לעניים או לכהנים, דר"ע סבר קנסא לעניים וראב"ע ידע בקבלה מאבותיו דקנסא לכהנים, ונמצא לפי"ז דמלבד מאי דפליגי בעיקר דין מעשר ראשון מדינא דאורייתא אם הוא רק ללויים או גם לכהנים פליגי נמי בפלוגתא נוספת, דלא תליא כלל בהך פלוגתא, אי לבתר דקנסניהו עזרא קנסא לעניים או קנסא לכהנים, ואין לזה לכאורה כל רמז לא בסוגיית הגמ' ולא בדברי הראשונים. ואדרבה בדברי התוס' (שם, ד"ה מר; כתובות כו. ד"ה אין) נתבאר דכל הך פלוגתא אי קנסא לעניים או לכהנים אתיא אליבא דר"ע דסבר דמעשר ראשון מה"ת הוא רק ללויים, אבל אליבא דראב"ע דשקלי כהנים מה"ת אפי' אם הם עשירים הרי לבתר קנסא שקנסו את הלויים בוודאי דקנסא לכהנים, שינתן המעשר רק לכהנים ולא ללויים.

המתבאר מדברי התוס' דאליבא דר"ע לבתר קנסא מעשר ראשון הן ללויים והן לכהנים או לעניים ואליבא דראב"ע רק לכהנים
(הנה נתבאר עוד בדברי התוס' (יבמות שם, ד"ה מפני ד"ה מר; כתובות שם, ד"ה אין וד"ה בתר) דאליבא דר"ע דמעיקר דינא

דאורייתא מעשר ראשון רק ללויים ולא לכהנים הרי בתר קנסא ניתן אף לכהנים או אף לעניים, דלא עקרו לגמרי מצוות נתינת מעשר ראשון ללויים³⁰, אבל אליבא דראב"ע דמעיקר דינא דאורייתא מעשר ראשון אף לכהנים הרי בתר דקנסניהו עזרא ללויים תיקנו לתת מעשר ראשון רק לכהנים ולא ללויים, וכמו שמפורש בסוגיית הגמ' (כתובות

³⁰. וכמו שכתבו התוס' (יבמות שם, ד"ה מר, בתוה"ד): "וטעמא כיון דמעיקרא היה המעשר של לויים לבדם לר"ע דין שיקנסום ליתן גם לאחרים עמהם, למר לעניים ולמר לכהנים". וכן כתבו התוס' (כתובות שם, ד"ה אין, בתוה"ד) אליבא דמ"ד קנסא לעניים: "ולר"ע לא הפקיע עזרא את הלויים מכל וכל להשוותן לישראל וכהנים, שלא יטלו עשירים לויים אלא עניי לויים בתורת עניות, אלא ללויים בין עניים בין עשירים היו חולקים לעולם" וכו'.

³¹. ועד"ז כתב גם בח' הריטב"א (יבמות שם): "והא וודאי דלראב"ע כיון דמדאורייתא בין לכהן בין ללוי קנסא דעזרא הוה לכהן ולא ללוי כלל, אבל לר"ע דאמר מדאורייתא ללוי דווקא קנסא דעזרא אפשר דלא הוה אלא דליהו בין לכהן בין ללוי".

אמנם יעויין עוד בח' הריטב"א (כתובות שם) שהלך בדרך אחרת לגמרי, וד"ל: "בתר דקנסניהו עזרא, מה שפירוש ר"א {ראב"ע} קנסניהו שלא יתנו אלא לכהן, ולר"ע קנסוהו שיתן בין לכהן ובין ללוי, ולא נהירא, דהא אמרינן ביבמות בההיא גזרו [לכאורה צ"ל: גינתא] דהו"ל לראב"ע דהוה יתיב מינה מעשר ראשון לכהנים והדרא ליה ר"ע פתחא לבית הקברות וכו', ואי ר"ע קניס דליתנו לכהן ולא ללוי אמאי אהדר להו פתחא לבית הקברות וכו', אלא וודאי לר"ע ללוי ולא לכהן וכו', בדשלמא לר"א [לראב"ע] כיון דמדינא דאורייתא בין לכהן ובין ללוי אפשר לא קניס אלא לכהן דווקא, אבל לר"ע כיון דמדאורייתא ללוי דווקא וכהנים כזרים הם בזה היכי מתקן דליתבוה לכהנים שהם זרים, הא ודאי לא שייך למעבד הכי אפי' למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים, וכ"ש למ"ד אסור לזרים, ואע"ג דהפקר ב"ד הפקר מ"מ אין לעשות כך דרך קביעות להפוך ד"ת, וכי קניס נמי ר"ע במידי אחריני קנסוהו" וכו'. ועי' היטב במש"כ הר"י קורקוס (פ"א מהל' מעשר ה"ד) בדעת הרמב"ם, ובסו"ד הביא מש"כ הריטב"א בחידושו למס' כתובות, וכתב ע"ז: "ופירוש דחוק הוא, ואיני רואה שיסבול התלמוד פירוש זה כלל".

³². ויעויין עוד במשאחז"ל (שבת נו.) לגבי בני שמואל הנביא: "כתנאי, ויטו אחר הבצע, ר"מ אומר חלקם שאלו בפה (מעשר ראשון הראוי להם שלויים היו שאלו בפהם, מתוך שהיו גדולי

ומעתה נראה לפרש היטב עפי"ז כל הך עובדא דההיא גינתא, שאף שאירעה לבתר קנסא דקנסניהו עזרא תליא בפלוגתא דראב"ע ור"ע בעיקר דינא דאורייתא של נתינת מעשר ראשון. דראב"ע שהיה כהן היה טורח ללכת לשם למשקל התם מעשר ראשון ע"מ לגלות דעתו ולהורות לרבים דמעיקר דינא דאורייתא מעשר ראשון הוא אף לכהן, ואע"ג דראב"ע לבתר קנסא הוה, שכבר היה דור עשירי לעזרא, מ"מ אליבא דידיה גם לבתר קנסא שקנסו את הלויים של יקבלו מעשר ראשון אכתי שקיל כהן במעשר ראשון מדינא דאורייתא כמו קודם קנסא, ומש"ה יש לו זכות תביעה על כך לחזר ע"ז לבית הגרנות. ואילו אליבא דר"ע דסבר דמה"ת מעשר ראשון ניתן רק ללוי ולא לכהן ורק לבתר קנסא שקנסו את הלויים תיקנו שאם ירצה בעל המעשר יהיה רשאי ליתנו גם לכהנים או לעניים הרי גם אליבא דמ"ד קנסא לכהנים אין לו לכהן זכות תביעה על המעשר, ומש"ה אהדריה לפתחא לבי קברי, שלא יוכל ראב"ע להיכנס לשם, כדי לגלות דעתו ולהורות דמדינא דאורייתא אין לכהן כל זכות במעשר ראשון, וממילא גם לבתר קנסא אין לו זכות תביעה לבוא לחזר ע"ז, ואינו צריך פתח לשם, וכאשר יתבאר להלן בהא דמשני בגמ' "הכי קאמר ליה אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך".

ונראה עוד, דבהא דאהדריה ר"ע **עוד אפ"ל שרמז לו ר"ע דרך מי שיכול לאוכלו בכל מקום זכאי ליטול מעשר ראשון מה"ת** לפתחא דההיא גינתא לבי קברי רמז בזה להא דס"ל דלגבי מעשר ראשון

ללוי לא אמרינן שגם הכהנים נקראו לויים, ומשום "דהכא לא מצית, דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום, מי שיכול לאוכלו בכל מקום, יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות", דלהכי אהדריה לפתחא לבי קברי, להורות עי"ז דרך לוי שיכול לאכול מעשר ראשון גם בבית הקברות זכאי ליטול אותו מדינא דאורייתא, ולא כהן שאינו יכול להיכנס ולאוכלו שם, וכאילו א"ל לראב"ע אם היית יכול להיכנס לשם דרך הפתח שמבית הקברות (דהיינו שהיית לוי ולא כהן) הרי שאתה זכאי למעשר ראשון מה"ת, וממילא גם לבתר קנסא יש לך ע"ז זכות תביעה לחזר אחריו בבית הגרנות³⁶, אבל אם אינך יכול להיכנס דרך

למימר דה"ק כשיבואו הלויים לחלוק בבית הגרנות יבואו הכהנים עמהם. ומשמע בבירור מתוך דבריהם שם דהיינו אליבא דר"ע, דאע"ג דהכהנים שקלי רק בתורת קנסא ולא מדינא דאורייתא ואפ"ה היו באים עם הלויים לחלוק בבית הגרנות.

36. וכמו שצ"ל באמת אליבא דר"ע לבתר קנסא, דס"ל שלא הפקיעו את הלויים מליתן להם מעשר ראשון, אלא שקנסו אותם שאפשר ליתן גם לכהנים או גם לעניים, דאכתי יכול הלוי לבוא

מותר להם וזכותם היא לבוא לחזר ע"ז בבית הגרנות, כמש"כ הרמב"ם (שם, ה"ז) לגבי תרומה לכהן: "אלא כהנים יוצאין לגרנות וישראל נותנים להם חלקם שם"³³, ויתר על כן כתב הרמב"ם (שם, ה"ט): "ואם לקחן שלא מדעת בעלים זכה בהן, שאין לבעלים בהן אלא טובת הנייה, וטובת הנייה אינה ממון"³⁴.

ומן הסברא נראה ברור דכל זה דווקא בלוי שבא ליטול מעשר ראשון מדינא דאורייתא, אבל במה שתיקנו לכהנים או לעניים ליטול מעשר ראשון מקנסא אין להם ע"ז כל זכות תביעה, שאין זה אלא קנס דרבנן שקנסו את הלויים שיהיה בעל המעשר רשאי אם ירצה ליתנו גם לכהנים או לעניים, וכלשון התוס' (יבמות שם, ד"ה מר, בתוה"ד): "וטעמא כיון דמעיקרא היה המעשר של לויים לבדם לר"ע דיין שיקנסום ליתן גם לאחרים עמהם, למר לעניים ולמר לכהנים", אך אכתי אין להם ע"ז כל זכות תביעה לבוא לחזר בבית הגרנות, שהרי מה"ת אינם זכאים לזה כלל.

וממילא אליבא דראב"ע דמה"ת מעשר ראשון אף לכהן כמו ללוי וגם לבתר קנסא שקלי הכהנים מדינא דאורייתא (אלא שקנסו את הלויים שיתנו את המעשר רק לכהנים ולא לויים) א"כ בוודאי יש להם זכות תביעה ע"ז לחזר בבית הגרנות, אבל אליבא דר"ע דמה"ת מעשר ראשון רק ללוי ורק לבתר קנסא תיקנו שאפשר ליתנו גם לכהנים (למ"ד קנסא לכהנים) אין להם לכהנים זכות תביעה על המעשר לחזר אחריו לבית הגרנות³⁵.

הדור ושופטים לא היו מונעים מהם, ושאר לויים עניים מצטערים וכו' - רש"י, רבי יהודה אומר מלאי הטילו על בעלי בתים, ר"ע אומר קופה יתירה (יותר מן הראוי - רש"י) של מעשר נטלו בזרוע, רבי יוסי אומר מתנות (זרוע לחיים וקביה, והם לא היו כהנים, ל"א נטלו בזרוע).

33. וכ"כ הרמב"ם (שם, ה"ח): "אסור לכהנים וללויים לסייע בבית הגרנות כדי ליטול מתנותיהן, וכל המסייע חילל קודש השם, ועליהם נאמר שיחתם ברית הלוי, ואסור לישראל להניחן שייסייעו, אלא **נותן להם חלקן בכבוד**".

ומצינו כן להדיא גם בדברי חז"ל (ב"ב, פ"ד, צ"ט, ו, בסופו) לגבי מעשר ראשון ללויים: "אחלקם ביעקב וכו' וכל מי שמסבב על הפתחים משבטו של שמעון, אמר הקב"ה אף לוי יהא מסבב, מה עשה הקב"ה, האכילו פרנסתו בנקיות ונתקיימה גזירת יעקב, גידלו הקב"ה ונתן לו א' מעשרה, והוא מסבב ואומר תנו לי חלקי, לכן נאמר אחלקם ביעקב".

ועל סמך זה פירש"י בפר' ויחי (בראשית מט, ז): "אחלקם ביעקב וכו', ד"א: אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים, ושבטו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ולמעשרות, **נותן לו תפוצתו דרך כבוד**".

ויעוין עוד בהא דתניא בגמ' (ר"ה יב): "תנ"ה: כי תכלה לעשר וגו', שנה שאין בה אלא מעשר אחד, הא כיצד, מעשר ראשון ומעשר עני, ומעשר שני יבטל, יכול אף מעשר ראשון נמי יבטל, ת"ל ובא הלוי (למעשר ראשון וכו' - רש"י), **כל זמן שבא תן לו**, דברי ר' יהודה" וכו'.

34. והיינו דלא כדעת התוס' (חולין קלא. ד"ה יש) והר"ן (שם, בדף מה. מדפי הר"ף) דכל שיש בו טובת הנאה לבעלים ובא כהן ונטלו מוציאין מידו. ועי' בזה במחנ"א (הל' טובת הנאה, ס' א) ובמש"כ החזו"א (יו"ד, ס' רב סק"ט).

35. אמנם צע"ק מלשון התוס' (יבמות שם, ריש ד"ה מפני) שכתבו: "מפני מה קנסו לויים במעשר, פי' ר"י דלא מצינו בהדיא, אלא מצינו בעזרא והיה הכהן בן אהרן עם הלויים במעשר הלויים, ואיכא למימר דה"ק כשיבואו הלויים לחלוק בבית הגרנות יבואו עמהם הכהנים" וכו'. ועד"ז כתבו התוס' (כתובות שם, ריש ד"ה בתר): "בתר דקנסניהו עזרא, לא אשכחן בהדיא בקרא דקנסניהו, רק מצינו בעזרא והיה הכהן בן אהרן עם הלויים בעשר הלויים, ואיכא

שם (שאתה כהן) הרי שאין לך כל זכות תביעה על המעשר.

י"ל עד"ז גם לפי המהלך בירושלמי שהיו ב' פתחים ור"ע הורה לסתום אחד מהם

והנה בירושלמי (מע"ט, פ"ה ה"ג) מייתי לה להך עובדא דההיא גינתא באופן אחר, דאיתא הם: "רבי בא הוה משתעי ההן עובדא, ראב"ע הוה יליף מיסב מעשרא דחדא גינה, והיה לאותה גינה שני פתחים אחד למקום טומאה ואחד פתוח למקום טהרה, נפק ר"ע לגביה, א"ל פתח ההן וסתום ההן" וכו'. ורבו הפירושים בביאור דברי הירושלמי הללו ובהמשכם. ומצינו מבין המפרשים הקדמונים (ראה: פי' מהר"ש סיריליאנו שם; פי' מהר"א פולדא שם) שפירשו שפתח אחד היה פתוח למקום טהרה, ומשם היה נכנס ראב"ע ליטול המעשר, והפתח השני היה פתוח לבית הקברות, והורה ר"ע להשאיר רק את הפתח הפתוח לבית הקברות ולסתום הפתח שהיה פתוח למקום טהרה כדי שלא יוכל ראב"ע להכנס לשם.

ולפי מהלך זה נראה לפרש דב' פתחים שהיו לאותה גינה האחד למקום טומאה והשני למקום טהרה משמעותם היא שיש שני מיני מקבלים שזכאים להכנס לשם ולתבוע מעשר ראשון, הן לויים שיכולים להכנס גם דרך הפתח הפתוח למקום טומאה, והן כהנים שיכולים להכנס רק דרך הפתח הפתוח למקום טהרה. והיינו דווקא אליבא דראב"ע מעיקר דינא דאורייתא, שמעשר ראשון ניתן מה"ת ללויים ואף לכהנים. אבל אליבא דר"ע דלבתר קנסא נוטלים גם הכהנים (למ"ד קנסא לכהנים) יחד עם הלויים לא א"ש, דהא אליבא ידידיה אין לכהנים זכות במעשר ראשון מה"ת, ואין זה אלא דקנסניהו ללויים שאם ירצה בעל המעשר יהיה רשאי ליתנו גם לכהנים, וממילא אינם צריכים פתח לשם, שהרי אין להם זכות תביעה לבוא לחזר ע"ז. ואפ"ל ששני פתחים הללו היו כבר פתוחים לשם עוד מימי עזרא קודם קנסא שהיו הכהנים נוטלים מעשר ראשון יחד עם הלויים והשוארים ראב"ע כן גם בימיו, או שהורה ראב"ע לפתוח באופן זה גם לבתר קנסא שכבר אין נותנים מעשר ראשון ללויים אליבא ידידיה, כדי להורות בזה על עיקר דינא דאורייתא שהכהנים נוטלים מעשר ראשון יחד עם הלויים, ונפ"מ לבתר קנסא דאכתי שקלי מדינא דאורייתא, ויש להם זכות תביעה להכנס לשם לחזר על המעשר. אבל ר"ע דסבר דמה"ת מעשר ראשון ללוי ולא לכהן, ורק לבתר קנסא רשאי בעל המעשר אם ירצה ליתן גם לכהנים, הורה לסתום את הפתח שהיה פתוח למקום טהרה, ומשום דאליבא ידידיה אין לכהנים כל זכות תביעה על המעשר גם לבתר קנסא,

ולהשאיר רק את הפתח הפתוח למקום טומאה, להורות דסגי בפתח זה שלויים בלבד יכולים להכנס דרכו ולא כהנים, שרק הם זכאים לקבל מעשר ראשון מדינא דאורייתא ויש להם זכות תביעה ע"ז לבוא לחזר בבית הגרנות הן קודם קנסא והן לבתר קנסא.

עפי"ז יש לפרש היטב בהא דמשני בגמ' למ"ד קנסא לכהנים ד'אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך

ולאור כל האמור נראה השתא לפרש עפי"ז בסוגיית הגמ', דפריך למ"ד קנסא לכהנים אמאי אהדריה ר"ע לפתחא לבי קברי, והלא גם הוא מודה דלבתר קנסא רשאים ליתן מעשר ראשון גם לכהנים³⁷, ומשני ע"ז "הכי קאמר ליה אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך", דהיינו דאע"ג דלא מצינו דא"ל הכי להדיא מ"מ בהא גופא דאהדריה לפתחא לבי קברי וביטל הפתח שהיה ראב"ע נכנס דרכו (או לפי המהלך המתבאר מתו"ד הירושלמי שהורה לסתום את הפתח הפתוח למקום טהרה ולהשאיר רק את הפתח הפתוח למקום טומאה) הו"ל כאילו אמר ורמז כן, ד"אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך" היינו שאם אתה בא ליטול מעשר ראשון בתורת קנסא יש לך, שאפשר לתת לך מעשר ראשון אע"פ שאתה כהן, ומשום דלבתר דקנסניהו עזרא ללויים רשאי בעל המעשר אם ירצה ליתן אותו גם לכהנים, אבל לצורך זה אינך צריך לפתח, שהרי בתורת קנסא אין להם לכהנים כל זכות תביעה על המעשר לבוא לחזר אחריו, "ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך" היינו שאם אתה בא ליטול את המעשר מבית הגרנות בתורת חלוקה מה"ת אין לך, שאינך זכאי לזה כלל, שאם אתה סבור דמדינא דאורייתא מעשר ראשון ניתן גם לכהנים וממילא גם לבתר קנסא שקלי כהנים בתורת חלוקה מה"ת, ומה"ט אתה צריך לפתח ממקום טהור שתוכל לבוא לחזר ע"ז, הרי דאליבא דר"ע אינו כן, ואינו זכאי כלל ליטול מעשר ראשון בתורת חלוקה, דמה"ת מעשר ראשון ללוי ולא לכהן.

דלפי"ז נמצא דהא דמשנינן דבתורת קנסא "אית לך" ובתורת חלוקה "לית לך" בחדא מחתא ניהו, ד"אית לך" היינו שיש לך מעשר ראשון (אלא שאין לך ע"ז זכות תביעה כלל ואינך צריך לפתח) ו"לית לך" היינו שאין לך ואינך זכאי לזה כלל, ולא שהיה ר"ע מסופק בדעתו של ראב"ע ומספיקא אהדריה לפתחא, אלא דתרווייהו למימרא דממנ"פ אינו צריך פתח מיוחד למקום טהור, ולהכי אהדריה (או שהורה לסתום) לפתחא שמשם היה ראב"ע נכנס ליטול את המעשר.

37. וכמשנ"ת דלכאורה לפי שתי הגירסאות שבסוגיית הגמ' צ"ל דהכי פריך, וע"ד שכתבנו לעיל דצ"ע בדברי המהרש"א שמתוך דבריו עולה דהא דמשני התם בגמ' היינו אליבא דמ"ד קנסא לעניים.

לחזר בבית הגרנות משום שהוא זכאי למעשר ראשון מדינא דאורייתא, וע"ד שנתבאר אליבא דראב"ע לגבי כהן לבתר קנסא. וראה מה שכתבנו להעיר בזה בהערה הקודמת.

אספקלריה

בראי ההלכה

שאלות נבחרות משולחן רבני המכון

מטבע הדברים, משמש המכון כתל תלפיות וכתובת מרכזית לכל השאלות ההלכתיות המתעוררות חדשים לבקרים.

על שולחן רבני המכון, מצטברות מדי יום ביומו עשרות פניות, משואלים מרחבי הארץ והעולם. כמה מן האקטואליות והמעניינות שבהן, מהחודש האחרון, מוגשות לפניכם:

שבבי עץ למעשנת

שלום

רציתי לדעת האם יש בעיית כשרות עם שבבי העץ הנ"ל למעשנת נינג'ה?

בתודה

אבי כ.

מגדל העמק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לרוב משתמשים למעשנות בשבבי עץ של חביות יין, על-מנת להשביח את טעם העישון של הבשרים, ומשכך קיימת בעיית כשרות גדולה, מאחר שהשבבים הללו נלקחים בדרך-כלל מחביות שיישנו בהן יין לא כשר, הנקרא 'סתם יינם', שחז"ל אסרו אותו בשתייה וגם בהנאה, והטעם של אותו היין האסור בשתייה ובהנאה בלוע בחביות ובשבבי העץ הנלקחים ממנו, כאשר המטרה היא להשביח את טעם העישון בטעם הזה של היין.

יש שנוטים להקל בשימוש בשבבים הללו, מסיבות הלכתיות שונות, אך למעשה בוודאי ראוי מאד להחמיר שלא להשתמש למעשנות אלא רק בשבבי עץ עם כשרות, או בשבבי עץ שידוע בוודאות שנלקחו ממקורות אחרים, כמו עצי דובדבן וכיו"ב, ולא מחביות יין.

בברכה מרובה

קולר מים מוסדי בשבת

שלום וברכה,

אני גבאי בית כנסת, ולאחרונה התקנתי קולר מנירוסטה לבית כנסת. שאלתי לגבי שבת:

תיאור הקולר:

הקולר מנירוסטה שיש בו בית קיבול של מים שממלאים פעם אחת ובתוך המים עוברים שתי מערכות צנרת נחושת, אחת

מסביב, היא צנרת הגז שתפקידה לקרר את המים שבמיכל (אלו מים שנשארים במיכל כל הזמן ולא המים שיוצאים מהברז), הצנרת השניה היא של מים שעוברים בתוך מיכל המים הגדול ומשם ממשיכים לברזים שמהם שותים. כך שהמים שעוברים בתוך הצנרת נחושת מתקררים ע"י המים שבמיכל שהם מתקררים ע"י צנרת הגז.

כעת המדחס עובד לפי הוראות

הטרמוסטט שנמצא בתוך המיכל הגדול. השאלה היא לגבי שבת האם מותר לפתוח את הברז. שכן פתיחת הברז מכניסה מים חמים יותר לתוך צנרת המים וזה גורם לחימום המים שבמיכל ואת זה מרגיש הטרמוסטט והלאה מפעיל את המדחס.

מה הדין?

שאלה נוספת, אנו רוצים לחבר פילטרים למים לפני הכניסה לקולר, האם ייוצר בזה איסור בורר? האם צריך להוסיף "עקיפה" לפילטר לשבת?

תודה רבה

מרדכי דוד ר.

חיפה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

א. באשר לקולר המים הקרים - שאלת השימוש בו מקבילה באופן עקרוני לשאלת השימוש במקררים מן הדור הישן, ויתכן שגם קלה יותר, שכן השפעתה של כל צריכת כוס מים במכשיר מוסדי שכזה על הפעלת המדחס היא בדרך-כלל רחוקה יותר מאשר בפתיחת מקרר ביתי.

במידה וניתן לשמוע את המדחס כשהוא בפעולה הרי באותה שעה אפשר לצרוך מים מן הקולר ללא כל הגבלה לכל הדיעות.

כאשר לא ניתן לשמוע את פעולת המדחס, או כאשר

הרצויה, נראה מסביר פשוטה שאין לאסור להתיז ולרסס על הספות וכדו' מחשש 'מוליד', שכן הדעת נותנת שבוודאי לא אסרו חכמים הולדה של ריח שאינו מורגש וניכר כלל לאף אחד אלא לחתולים בלבד.

ובוודאי לא גרע ריח שכזה מתוספת ריח מאותו המין על בגד שכבר יש בו ריח, וכמש"כ בשו"ע הרב (סי' תקיא ס"ז): "ואם כבר היה מונח מין בושם זה על בגד זה, בענין שכבר נכנס ריח הבושם בבגד, מותר להניח עליו ביו"ט עוד ממין בושם כדי להוסיף ריח בושם זה בבגד", וגם החי-אדם (ה' יו"ט, כלל צג ס"ד) התיר להוסיף ריח בבגד שכבר יש בו ריח, ואפי' לא חילק בין תוספת ריח שמאותו המין לריח אחר, וז"ל שם: "אסור ליתן בשמים על הבגד כדי שיקלוט הריח, משום דמוליד ריח, והוי כתיקון מנא, אבל אם כבר היה מריח מותר אע"ג שמוסיף ריח קצת", כאשר דבריהם מבוססים כנראה על יסוד דברי המג"א (סי' תרנח סק"ב) שמותר להחזיר את האתרוג ביו"ט של חג הסוכות על הבגד שהיה מונח שם מאתמול. [ויש לציין, שמרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (ראה: 'מנחת-שלמה' קמא, סי' ט, ח"ב, ד"ה ועכ"פ לדעת הבית-יצחק; שם, סי' יג, אות ד; ועי' בשש"כ, פט"ו, הע' רנה, מה

שהביא בשמו) כאשר דן בנוגע לתוספת זרם חשמלי בשבת על יסוד דעת ה'בית-יצחק' (חיו"ד ח"ב, במפתחות והגהות שבסוף הספר, סי' לא) שיצירת זרם

חשמלי דומה לנתינת ריח בבגד שאסורה משום 'מוליד' נקט בפשיטות שתוספת הזרם דינה כתוספת ריח מאותו המין שמותרת, כדעת שו"ע הרב, ולא טרח כלל להזכיר שיש חולקים על כך].

אמנם יש מגדולי הפוסקים (ראה: מחה"ש שם; חמד משה שם, ס"ג; מ"ב שם, סקכ"ו) שחלקו על חילוק זה, על יסוד פשטות דברי המג"א במק"א (סי' תקיא סק"א), אשר מכח זה לשיטתם אין כל הבדל בין נתינת ריח על בגד שעדיין לא היה בו ריח לבין תוספת ריח ואפי' מאותו המין. ולדבריהם צ"ל שמה שהתיר המג"א להחזיר אתרוג על הבגד שהיה מונח שם מאתמול היינו משום שהריח שמתווסף בו לאחר החזרת האתרוג אינו ניכר כלל. ואף שלשון המ"ב (שם) הוא: "ומ"מ אתרוג שהיה מונח מערב יו"ט על הבגד ונטלו ממנו מותר להחזירו, דאינו מריח יותר בשביל כך", הרי בוודאי אין כוונתו שלא נוסף בו כל ריח שהוא, שהרי המציאות מכחישה זאת, ובפרט לאחר זמן מה שהאתרוג לא היה מונח עליו והריח שהיה בו מכבר פג והתנדף קצת, אלא שריח קלוש זה

רוצים לצרוך ממנו מים גם בשעה שאיננו פועל, הרי לדעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל ניתן לצרוך ממנו מים, ולדיעות המחמירות בפתחת מקרר (אפילו מן הדור הישן) כאשר המדחס אינו פועל ניתן להקל בצריכת כוס או שתיים בכל פעם, מבלי למלא בקבוקים שלמים ממנו.

ב. באשר לסנני המים - רובם המכריע של הסננים הקיימים כיום הם בעייתיים מבחינת איסור 'בורר', במידה כזו או אחרת, כאשר לגבי שאלה זו הבעיה קיימת בכל כוס מים שמוזגים מברזי הקולר, ולכן ללא ספק ראוי מאוד להתקין ברז עוקף סננים לשבת.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש טבת תשפ"ד, שם התפרסם מאמר מקיף על מתקני מים וסודה מוסדיים, שאולי יהיה לכם לעזור.
2. הבטאון החודשי של המכון לחודש כסלו תשפ"א, שם התפרסם מאמר מקיף אודות השימוש במיני-ברים בשבת, על כל מכלול הבעיות, כולל שאלת ה'בורר' בסננים, לצד הפתרונות המהודרים והמלאים שבמיני-ברים באישורנו ההלכתי.

בברכה מרובה

התזת תרסיס ריח להרחקת חתולים מהספות בשבת

שלום וברכה.

רציתי לשאול. היות ואני מחזיק חתול בבית לצורך עזרה עם ילדה מוגבלת. רכשתי חומר ריסוס עם ריח שמזוהה רק ע"י החתול וגורם לו להתרחק מאזורים שרוססו על ידו.

השאלה היא האם הריסוס על

ספות וכיו"ב בשבת יש בה דין מוליד ריח, למרות שאינו ניכר אלא לבעל החי לבדו.

רמי ב.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

במידה וניתן להתיז את התרסיס באוויר האזור הרצוי לא היתה בכך כל שאלה כמובן.

אך אם ריסוס שכזה אינו יעיל ואפקטיבי להשגת המטרה

בנוסף על כך, בסעיף הרביעי של ה'תוספות' שבפרוספקט שצירפתם מופיע כי יש למערכת זו גם גופי חשמליים (לוהטים מן הסתם), שלא צויין עליהם למה הם מיועדים,

וכפי הנראה שייעודם הוא לגיבוי ו/או לשמירת חום במערכת או בחלקים ממנה.

אשר לאור כל הנתונים הנ"ל, למרות שמתוך הדברים ניתן בוודאי להבין בבירור שדוד זה בוודאי לא גרע מדודי בוילר חשמליים רגילים, הרי שלא ניתן להורות לרבים כי השימוש במערכות אלו ביו"ט

מותר ללא כל חשש, שכן גם אם אין חשש בבישול המים הקרים הנכנסים עלולה צריכת המים החמים להשפיע בהחלט על הפעלה חשמלית מחודשת של מדחסי 'משאבות החום' ו/או על הפעלת גופי חימום חשמליים.

יחד עם זאת, מתוך הדברים שהעלינו ניתן לחכם ומבין מדעתו ללמוד ולהבין גם את צדדי הקולא, שמאפשרים אולי להקל בשימוש במערכות אלו ביו"ט לצורך קטנים, זקנים וחולים, לפי הוראת רב מורה הוראה מובהק.

בברכה מרובה

שימוש בשבת במכונת קפה/אספרסו ידנית

שאלה: ברצוני לברר האם המכון עסק בעניין מכשיר קפה (קפסולות) ידני הנקרא - wacaco minipresso ns. האם

ניתן לשימוש בשבת?

אשמח אם ינתן פירוט לגבי איסור בישול ובורר וכו'.

תודה רבה.

מאור ב.

רמת גן

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אנחנו התבקשנו בשעתו להעניק אישור למכונת קפה/אספרסו ידנית בשבת, אך דרשנו להגביל זאת לשימוש

בקפה נמס ממש בלבד, כלומר קפה

שכבר עבר תהליך של בישול קודם לכן, באופן שהשימוש בו יהיה לכל הדעות והשיטות. היצרן הסכים לכך בתחילה, ולאחר מכן התחרט והלך לחפש גוף אחר שיאשר לו את

השימוש בכלי שני בקפסולות קפה לא מבושלות.

בכל אופן, השימוש במכשיר זה בשבת לפי ההוראות המצורפות לו אינו אסור, ואם משתמשים בו בקפה נמס הרי שזה ללא כל חשש כלל.

אינו ניכר כלל, ואינו בכלל איסור 'מוליד' שאסרו חכמים.

אם תרצה בכל זאת להחמיר על עצמך תוכל להתיז מעט מהתריסים על הספות מערב-שבת, כאשר באופן זה בוודאי תוכל לסמוך בשופי על דעת המתירים תוספת ריח על הריח הקיים מכבר. אלא שהלכה למעשה אין צורך להחמיר בכך.

בברכה מרובה

שימוש ביו"ט במערכות חימום מים באמצעות

משאבות חום

שלום רב, ותודה רבה על פעולתכם המבורכת בהפצת ובירור ההלכה למעשה.

נשמח אם תוכלו לפרט בנושא שימוש במים חמים מדודים

החדשים הרווחים כאן באמריקה.

מצורף מעט מידע מטעם היצרנים על סוג הדוד...

הנושא נעשה שכיח יותר ויותר, והשאלה נוגעת במיוחד לחג

השבועות הקרב.

בברכה מרובה,

אברהם יוסף ג.

ראה"כ להלכה שיכון....

ניו יורק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ראשית, לא מדובר בדודי חימום חדשים כל-כך, אלא במערכות די נפוצות כיום בהרבה מקומות, כולל באה"ק.

שנית, לא הבנו כ"כ אם שאלתכם היא בנוגע לשימוש בהם

בכל שבת, שהיא שאלה הנוגעת כמובן

גם לאיסור בישול המים הקרים הנכנסים

בעקבות צריכת המים החמים, או שכפי

המובן המובן קצת מן הדברים, השאלה

מכוונת לגבי השימוש בהם ביו"ט, שאין

לנו לחוש לאיסור בישול (אא"כ נחוש

שהכנסת המים הקרים דינה כבישול שלא

לצורך), אלא רק מצד ההשפעה על המערכת החשמלית.

שלישית, לעיקרה של השאלה, אין במערכות אלו משום

'בשורה' מיוחדת להתיר את השימוש בהם ביו"ט בשופי, שכן

הן פועלות באמצעות 'משאבות חום', המחממות את המים

באמצעות 'מחליפי חום', וכל צריכת מים חמים שמכניסה

בעקבותיה מים קרים גורמת מיידית לקירור 'מחליפי החום',

שיביא בעקבות כך להפעלה חשמלית מחודשת של מדחסי

הגז ל'משאבות החום', במידה ואינם פועלים בדיוק באותה

שעה.

2. באשר לתזוזות - במצבו הרפואי המוגדר מן הסתם כחשיב"ס אין לו לחוש לכך, ואין לו כל צורך להגביל את עצמו בתנועות ותנועות. במידה ואחד מהחיבורים

של מכשירי הניטור זו ממקומו מותר לו או לאחרים להחזירו ממקומו, כאשר אם ניתן לעשות זאת בנקל בדרך של שינוי (כמו

באמצעות המרפק, פרק האצבע כאשר היא מקופלת וכל כיו"ב) - מה טוב, ואם לאו, יעשו זאת כרגיל.

כמובן, שאם ניתן בנקל לבקש מנכרי לעשות זאת, מבלי להטריד אכן יתר על המידה את הצוות ולהכעיסו - עדיף לעשות זאת. במידה ולא, תנהגו כפי שכתבנו.

3. אם הירידה מהמיטה עשויה לסייע לו במצבו הרפואי, ולו במעט, אם בשביל עצם האכילה הדרושה לו ואם מבחינה נפשית מורלית, אין להגביל אותו בכך, ובפרט אם לאחר מכן יהיה אפשר לבקש מנכרי לחבר את מה שהתנתק.

בברכת רפואה שלמה ושבת שלום ומבורך

כיסוי בפסח של משטח אינדוקציה שנשאר עליו מעט לכלוך

לכבוד רבני המכון המדעי טכנולוגי להלכה,

ראשית יישר כח על הגיליונות הנהדרים, וכעת לשאלה שיש לי אל המכון ככל עמך בית ישראל הפונים לתל תלפיות. השנה בעת הכשרת הכיריים-אינדוקציה לפסח על פי הוראות המכון, נתקלתי בבעיה של שומן שרוף על המשטח אשר היה קשה מאד להסיר אותו (וגם אינו נראה כל כך מחמת שצבעו שחור כצבע הכיריים עצמן). עבדתי קשה עם חומר מיוחד וסכין, וכל הזמן חששתי שמא יש כתמים קטנים שאני מפספס.

שאלתי, האם משטח הסיליקון מועיל מבחינה הלכתית גם כאשר יש ממשות של בישולי כל השנה, ואם כן - עד איזו רמה צריכים לחשוש בניקוי?

ובכלל חשבתי אולי כדאי להציע לציבור, להשתמש מלכתחילה בכיריים אינדוקציה כשהן חדשות, אך ורק עם משטח סיליקון, ובכך יימנע כל חשש של הישארות ממשות, ומעבר לכך, בצורה כזו מונעים את בליעות האיסור.

בברכה ויישר כוח גדול!

אברהם פ.

אלעד

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש טבת האחרון, שם בעמודים 15-16 התפרסמה תשובה הלכתית שבה הרחבנו יותר באשר לחששות האפשריים שבשימוש בקפסולות קפה לא מבושלות גם בכלי שני לשיטות הלכתיות מסוימות.

בברכה מרובה

מעליות ומכשירי ניטור בשבת בבית-חולים

שלו' רב

סליחה על הלחץ של ערב שבת, זה נצרך לנו לשבת זו.

ידיד שלי מאושפז בביה"ח עין כרם, רצינו לדעת אם יש לכם הכשר על המעליות שבת שם.

והאם הוא לכתחילה גם לצורך תפילות וכיו"ב, ולא לצורך רפואי.

הוא מאושפז במחלקת שבץ מוח עקב סתימה בעורק הראשי למוח, ורצינו לדעת בקשר לשבת. הוא מנוטר בסיטורציה דופק ולחץ דם, האם צריך לחוש שלא לזוז שלא לצורך, שהתזוזות שלו גורמות לחיבורי הניטור לזוז, ומתנתק וחוזר, ויש כאן חשש חיבור לחשמל.

האם יש צורך לבקש מנכרי לעשות זאת, ואם כן יש חשש

שריבוי המקרים יטריד את הצוות הרפואי.

אם מותר לו לזוז, האם ההיתר לזוז, ולא להגביל את עצמו, הוא גם לרדת מהמיטה לאכול, באופן שיכול לאכול במיטה, וכל כיו"ב, אף שבסבירות גבוהה אחד מהחיבורים יתנתקו.

תודה רבה

שמואל ב.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

1. באשר למעליות - המעליות שם אינן בפיקוחנו ובאישורנו ההלכתי.

בהתאם למדיניותנו רבת השנים, בהנחייתם של גדולי ומאורי ישראל, אנחנו משתדלים ככל האפשר שלא להתייחס כלל לגופים אחרים, לא לטוב ולא למוטב, אלא אך ורק לדבר על עצמנו ולהציג את עשייתנו ופעולתנו שלנו. אך בכדי לאפשר מאיסורא נכתוב בקצרה כי לדעתנו אין כל היתר לא לעלות ולא לרדת במעליות אלו, אא"כ מדובר בחשיב"ס, ואולי גם לצורך רפואי גדול וחשוב כאשר אין כל אפשרות אחרת.

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

1. אם לאחר כ"כ הרבה מאמץ נשאר אולי רושם שחור שאינו יורד, מן הסתם כבר אין בו כל ממש. וע"י היטב בדברי ה"ט"ז או"ח סי' תנא סוסק"ו.

2. יש להניח שלאחר שהשתמשו להסרתו בחומרי ניקוי חריפים הרי גם אם יש בו משהו מן המשהו הוא כבר נפסל מאכילת כלב, מה גם שמעיקרו הוא כבר היה שומן שרוף.

3. מעיקר הדין כיסוי משטח הכיריים לפסח במשטח סיליקון יכול להועיל גם אם יש משהו בעין תחתיו, למרות שאנו דורשים לרווחא דמילתא ומשום חומרא דפסח להכשיר תחילה את משטח הכיריים על-ידי עירוי ג' פעמים, כפי שמופיע באישורנו ההלכתי למשטחי ה'סיליפלוס'.

4. דומנו, כי להציע לציבור להשתמש בכל ימות השנה במשטחי סיליקון הן לבישולים בשריים והן לבישולים חלביים הר"ז בגדר של גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה.

בברכה מרובה

צפופים במכשיר שמיעה בשבת

שלום וברכה,

נשאלתי מאברך שבנו מרכיב מכשיר שמיעה מדגם 'פונטו'. שאלתו, שבכל פעם שנוגעים במכשיר הוא משמיע 'צפצוף' - כגון כשצריכים לייצבו או לסדרו על מקומו, וק"ו כשנפל לגמרי מן הראש ומחזירים אותו.

מה הפתרון לשבת קדשנו?

י"שר כחכם ותזכו להגדיל תורה ולהאדירה,

שמואל א.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לא הבנו כ"כ אם השאלה היא בנוגע לחשש הפעלת הצפצוף או בנוגע להפסקתו, או שמא על שניהם גם יחד.

באשר להפעלת הצפצוף - גם אם יש פעולות מסוימות שבהן המכשיר וודאי יצפצף, שהן בגדר פסיק-רישא, הרי שזה ללא ספק פסיק-רישא דלא ניחא ליה, ואין צורך לחוש לזה. והרוצה בכל זאת להחמיר על עצמו ישתדל, אם אפשר,

לבצע את אותן פעולות הגורמות בוודאות לצפצוף בדרך שינוי, כמו באמצעות החזקת המכשיר וייצובו בין אצבעותיו ולא בדרך הרגילה בין כריות האצבע והאגודל.

באשר להפסקת הצפצוף במידת הצורך, כאשר אינו פוסק מעצמו, יש לעשות זאת בדרך שינוי, באמצעות פרק האצבע לאחר כיפופה ולא בכרית האצבע.

בברכה מרובה

פתרון לברזי מיקסר בשבת

בס"ד

שלום רב,

ברצוני לשאול האם יש פתרון לברזי מיקסר שיכולים להיפתח בשבת גם לצד החם בטעות גם ע"י מבוגרים ובמיוחד ע"י ילדים.

אמרו לי פעם שיש אפשרות להתקין ברז חשמלי על הצינור הראשי של המים החמים, ובו הגדרה של סגירת הצינור בימים או בשעות מסוימות, משהו שדומה לרעיון של השעון גינה, אך יותר משוכלל.

אשמח לשמוע שיש פתרון, או לחילופין האם זה מעשי לקדם את הרעיון הנ"ל.

בכל הכבוד וההערכה על הפעילות למען כבוד השבת

שלמה ד.

מודיעין עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

באופן תיאורטי בוודאי שהתקן כזה יפתור את הבעיה לחלוטין, מה גם שזה לא מסובך מידי לתכנן ולייצר דבר כזה.

האתגר טמון בכלכליות המיזם. יהיה צריך לשכנע חברה יצרנית שכמות ההזמנות תהיה מספיק גדולה בכדי לתת רווחיות מספקת למיזם, בהתייחס גם שצריך טכנאי להרכבת המוצר בכל בית.

בכל אופן, אנו לא מכירים מוצר שוק כזה כיום.

בברכה מרובה

עקב כובד ומשקל המטען, ובמקרה האמור כובד ומשקל היורדים והעולים.

בכל אופן, הבעיה העיקרית במקרה זה היא הפעלת הכננת על-ידי גוי, יחד עם המשך הלחיצה הרציפה, לצורך היהודי. כמובן שאם הוא גם ירד ויעלה עמה לצורכו ולא לצורכה יש להקל יותר.

אין בידינו פרטים נוספים על מידת הצורך שבדבר בשבת, והאם יש בכך גם צורך רפואי מסוים, ועל מידת הקושי להוריד ולהעלות אותה

קומה אחת בכסא גלגלים או בכסא רגיל, על-מנת לקבוע אם יש מקום להתיר במקרה זה אמירה לנכרי לצורך ישראל.

היינו ממליצים שעל בסיס הנתונים הנ"ל תשאלו רב מורה הוראה מובהק, שאיתו אתם נוהגים להתייעץ בדרך-כלל, ואולי גם יכיר את הנתונים המשפחתיים יותר, וככל אשר יורה לכם כן תעשו.

בברכת מזל-טוב לבבית שיהיה בעז"ה בשעטומ"צ

הכשרת סירי טפלון ושיש קיסרי

שלום לרבני המכון

1. האם מותר לכתחילה להכשיר סירי טפלון?

והאם יש הבדל בין טפלון לאמייל ע"פ דברי החת"ס

בשו"ת שאמייל ציפוי דק מאוד?

2. האם מצוי כהיום חשש של שומן מן החי על סירים חדשים?

3. בשיש קיסרי שאי אפשר להכשירו מה העצה אם הונח

דבר חלבי חם על השיש (ישר מן התנור דהיינו כלי

ראשון) מה אפשר לעשות?

תודה על כל הפעולות.

אליהו ו.

בית-שמש

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

1. בנוגע להכשרת סירי טפלון - ראה בתשובתו של ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, שנדפסה בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ה, סי' יט). הספר נמצא גם ב'אוצר החכמה'.

2. למיטב ידיעתנו כמעט ולא מצוי כיום כלל.

סגירת ואקום של דלת מקפיא בשבת

שאלה: האם עלולה להיות בעיה בסגירת דלת המקפיא שנסגרת בואקום בשבת?

אהרן מ.

שעלבים

תשובת רבני המכון:

אין בכך כל בעיה ושאלה הלכתית לא בסגירה ולא בפתחה.

בברכה,

שימוש בכננת בשבת

שאלה: אנו עושים אי"ה שבת שבע ברכות בפר' נשא מיד לאחר חג השבועות באולמי... בב"ב.

האולם נמצא בקומת מינוס והכניסה אליו היא ע"י מדרגות בלבד. לצערינו הסבתא שברה את 2 הרגלים רח"ל, והנה שם

המטבח מושכר לקייטרינג שמבשל שם,

ולו יש כננת שזה מכשיר מנוף שמחובר

אליו סל של מתכת, ובו הוא מעלה ומוריד

את כל האוכל שהוא משווק למזמינים,

ובאמצע השבוע הוא גם מוריד ומעלה

בו את הנזקקים והנכים שאינם יכולים

ללכת לבד, ולדבריו הכל בטיחות. הכננת עובדת ע"י שלט.

ורציתי לשאול: 1. האם בשבת מותר להשתמש במכשיר

הכננת, האם זה כמו מעלית שהשפעת האדם שם היא ישירה

ואסורה או שזה שונה. 2. בהנחה שמצד הכננת אין בעיה,

האם מותר שגוי יפעיל את הכננת לצורך זה, והאם יועיל

שהוא ג"כ ירד ויעלה בזה.

בתודה ובברכה מראש

מרדכי ל.

בני-ברק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מדובר במתקן חשמלי, כעין מעלון חשמלי לנכים, אשר הוא מתקן פשוט יחסית - ללא כל חיישנים, למעט חיישני מיקום בהגעה לתחנה - המצריך לחיצה רציפה לאורך כל הנסיעה עד לעצירה בהפסקת הלחיצה.

מהירות הנסיעה היא קבועה, ככל הנראה לעין. לא נראה ולא מסתבר כלל שיש שם מנגנוני שקילה דיגיטליים או כל מנגנון דיגיטלי אחר.

כמובן שיש שינויים בצריכת החשמל הן בירידה והן בעליה

מדובר במכשיר של שני חלקים צמודים שנפתחים ונסגרים

זה על זה, כמו מכשירי טוסט לסנדוויצ'ים וכדומה.

במכשיר שלי יש שתי נורות, האחת האדומה והאחת ירוקה.

הנורה האדומה שדולקת עד שהוא

מגיע לחום הרצוי, שאז נדלקת גם הנורה הירוקה שנדלקת ונכבית חליפות בהתאם למצב התרמוסטט.

האם וכיצד ניתן להשתמש במכשיר זה ביו"ט?

אודה לכם מראש על תשובתכם.

בברכת חג שמח

מוריה ק.

ביתר-עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מותר בהחלט להשתמש במכשיר זה ביום-טוב בשני התנאים הבאים:

1. המכשיר יהיה מופעל כבר מערב החג או שיופעל בחג

עצמו באמצעות שעון-שבת.

2. פתיחת המכשיר לשם

הכנסת הבליילה לתוכו וכן

לשם הוצאת התוצר המוגמר

מתוכו (או לכל מטרה אחרת

של בדיקה וכדו') תיעשה אך ורק כאשר שתי הנורות

דולקות, כלומר כאשר המכשיר כבר הגיע לחום הרצוי

וגוף החימום הפנימי בפעולה.

בברכה מרובה

שימוש במיני-בר לשבת, בשר בחלב ופסח

שלום,

רציתי לשאול בקשר למכשיר נועם 2 שעומד תחת פיקוח של המכון.

א. האם אפשר להשתמש בו בשבת במים הקרים גם ללא מעקף של המסננים?

ב. האם במקרה ששכחתי לסגור את המעקף של המסננים בערב שבת האם יהיה מותר לסגור אותו בשבת?

ג. האם צריך להקפיד לא למלאות ממנו לתוך כוס עם חלב ואח"כ לתוך כוס המיועד לבישול בשרי וכדו'?

ד. וא"כ איך הדרך להכשיר אותו?

ה. כיצד ניתן להכשיר אותו לפסח?

3. יש לדון בזה כדין 'תתאה גבר', כמבואר בדברי הרמ"א

(יו"ד, סי' קה ס"ג) והש"ך (שם, סק"י), ועיי' גם במש"כ

בזה החו"ד (שם, ביאורים סק"ט), דלפי"ז אינו מבליע

אלא כדי קליפה, וכמבואר בשו"ע (שם, סי' צא ס"ד

וסי' קה ס"ג), ונתבאר בתו"ד המג"א (סי' תסז סק"ג)

דבדיעבד אין הקליפה אוסרת, שאינו אלא חומרא

בעלמא, והו"ד בפמ"ג בכמה מקומות, ואף שמדברי

הש"ך (יו"ד, סי' צא סק"ח) נראה שחולק ע"ז, מ"מ

גם הוא מודה דבמקום דלא שייך

קליפה או שיש ששים כנגדה מותר

בדיעבד, ויש להאריך בכל זה הרבה

ואכ"מ.

אך אכתי יש לנו לחוש בנדו"ד

מצד חומרת 'דבר גוש', דאולי חשיב ככלי ראשון, ועיי'

בזה בשו"ת מהר"י וייל (סי' קצג). אמנם לאידך גיסא

גם מצד חשש זה יש להקל בדיעבד, בשל שתי סברות:

(א) יש מגדולי הפוסקים (ראה: ד"מ, יו"ד סי' קה סק"ד;

רמ"א שם, סי' צד ס"ז וסי' קה ס"ג; כו"פ סי' קה סק"ו;

שו"ת חת"ס חיו"ד, סי' צה, ומה שהביא בשם רבו הגאון

מהר"נ אדלר; ועיי' בזה גם במ"ב סי' שיח ס"ק קיח

לענין שבת) שחולקים לגמרי על חומרא זו דידבר גושי

דחשיב ככלי ראשון. (ב) דעת הרבה מן הפוסקים (ראה:

חו"ד, סי' צא, ביאורים סק"ה; מקו"ח, סי' תמז סק"ז;

יד יהודה, יו"ד, סי' צד סק"ז; ועיי' גם במש"כ הח"י סי'

תנא סקנ"ה) דאף אם 'דבר גוש' כשהוא רותח מחמת

עצמו חשיב ככלי ראשון גם אם ניתן בקערה או נפל

על משטח קר, מ"מ לא גרע מעירוי מכלי ראשון, שאינו

מפליט ומבליע אלא כדי קליפה.

אשר לאור האמור ניתן בדיעבד להמשיך להשתמש על

משטח השיש בכלים בשריים חמים שדינם ככלי שני,

כמו צלחות שמניחים בתוכן אוכל רותח מכלי ראשון,

אולם לגבי כלי ראשון ממש, דהיינו סירים חמים שהוסרו

מן הכיריים או תבניות חמות שהוצאו מן התנור, ראוי

להחמיר ולהיזהר שלא להניחם ישירות על השיש אלא

רק על משטחים יעודיים ממתכת/עץ/פלסטיק.

בברכה מרובה

שימוש ביו"ט במכשיר להכנת ופל בלגי

שלום רב,

רציתי לדעת אם יש אפשרות להשתמש ביום-טוב במכשיר

וופל בלגי שיופעל על-ידי שעון שבת.

שימוש בשבת בבר מים/קרח שבמקרר

שלום רב,

יש לנו מקרר עם כשרות שלכם של LG לשבת ורוצה לדעת האם זה כולל את המסנן המים. האם ניתן להשתמש בו בשבת? בהינתן שאנחנו סומכים על היתר שאין איסור בורר במים.

תודה מראש,

גולדה אוריאלה ה.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מבלי להיכנס לדקדוקי עניות בנוסח שאלתכם, שעל פניה אינה מובנת לנו כלל, הן מבחינת המשפט האומר "שאנחנו סומכים על היתר שאין איסור בורר במים", שהוא דבר המנוגד להלכות מפורשות בשולחן-ערוך, כאשר אולי כוונתכם שאתם סומכים על הסוברים שאין איסור בורר במים שנכנסים לסנן בעודם צלולים וראויים לשתייה לרוב בני-אדם, ולא כאן המקום לדון אם הלכה זו אכן תואמת למציאות הקיימת ברוב הסננים המצויים, והן בשל הסתירה הפנימית שבשאלה, שכן אם אתם סומכים על היתר כזה או

אחר מפני מה חשוב לכם לדעת אם האישור שלנו למקרר כולל גם את סנן המים.

אך לגופה של שאלה, סנן המים של בר המים/קרח שבמקררים הוא סנן פחם, שהוא אכן בעייתי מבחינת חשש איסור 'בורר' בשבת, אלא שבלאו-הכי אנחנו לא מאשרים כלל את השימוש בשבת בבר המים/קרח באותם מקררים שיש בהם

מתקן שכזה, במים בשל הברז החשמלי שלהם, ובקרח מחשש שהצריכה ממנו עלולה לגרום להפעלה מחודשת של מנגנון ההקפאה החשמלי.

בדגמי מקררי LG אנו מגבילים את השימוש במתקן הקרח רק לאחר נעילתו של בר המים/קרח מערב-שבת, כפי שמופיע בהבלטה באישור ההלכתי שלנו למקררים אלו, באופן שצריכת המים ננעלת ומנוטרלת לגמרי, ואילו צריכת הקרח אפשרית רק מן הקרח שכבר היה במתקן מערב-שבת ולא תגרום להפעלה ולייצור מחודש, כך שהשאלה לגבי חשש 'בורר' בסננים מתייגרת לחלוטין, שכן לאחר נעילת בר המים/קרח לא ייכנסו כלל מים חדשים בשבת לא לבר המים ולא למתקן הקרח כאמור.

מצו"ב האישור ההלכתי לדגמי מקררי LG הכולל את הפסקה האמורה.

בברכה מרובה

אשמח לתשובה.

תודה רבה ותזכו למצוות

אילה ב.

גני איילון - אחיסמך

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

א. ראוי מאוד להקפיד להעביר בשבת דרך מעקף הסננים. מצו"ב האישור ההלכתי למכשיר זה שבו אנו מציינים זאת בפירוט.

ב. מותר ללא כל חשש, שכן זו פעולה מכנית לחלוטין שגם אין בה כל פעולה או היבט של תיקון וכיו"ב.

ג. יש דיון גדול בדברי הפוסקים אם צריך להקפיד לכתחילה על מה שנקרא בהלכה 'ניצוק', כלומר: חיבור דרך יציקת ומזיגת מים חמים שעשויים להעביר דרכם טעם מהחלב שבכוס למים שבמיכל (ראו הדיעות בזה: דרכ"ת, יו"ד סי' קה ס"ק צו וס"ק קא). אבל בדיעבד לכל הדיעות אין זה אוסר (כפי שעולה ממקור דין 'ניצוק' בדברי הרמ"א יו"ד שם ס"ג, ועפ"י מה שנתבאר בדברי הט"ז שם סק"ו ובביאור

הגר"א שם סקכ"א ובפמ"ג במשב"ז שם).

אולם יש מקום לחוש גם לאדים העולים מהמים החמים שבכוס המעורבים בחלב ונבלעים בפיות המזיגה של המכשיר ואולי גם במים שבצינורות המזיגה (וע"ד שכתב הש"ך שם סק"א והכו"פ שם בכרתי סק"א ובפלתי סק"ח). ומטעם זה בוודאי ראוי להיזהר בזה לכתחילה, שלא למזוג ולערוך ישירות מים חמים מן המכשיר לתוך כלי (כוס או בקבוק תינוקות) שיש בו חלב.

ד. אם עשו כן, באופן שאכן יש לחשוש שעלו אדים חמים מן הכלי עם החלב למכשיר, ורוצים לאחר מכן למזוג מים חמים מן המיכל לצורך בישול בשרי, ראוי מאוד להשתדל להחליף קודם לכן את כל המים שבמיכל המים החמים, כדלהלן לגבי ההכשרה לפסח.

ה. מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן תשפ"ג, שם התפרסמו הנחיות הכשרה לפסח למטבח ולמכשור החדש שבו, כאשר בעמודים 42-43 מופיעות ההנחיות להכשרת מיני-בר לפסח.

בברכה מרובה

הטבלת מכשיר 'נינג'ה ספיר'

שאלה: באם ואיך יש לטבול סיר בישול בשם נינג'ה ספיר, שהוא כלי המבשל באופן חשמלי ויש בתוכו כלי שיוצא ובו מניחים האוכל, והוא ודאי חייב בטבילה, אך השאלה היא שלכאורה יש לטבול את כל הכלי משום שהוא ככיסוי קדירה שמבואר ברמ"א ק"ה' שחייב בטבילה, וא"כ גם זה חייב בטבילה, וא"כ יצטרפו לטבול את כל הכלי, וזה לא אפשרי משום שהוא אלקטרוני ויהרס במגע המים. ומצד שני אולי זה כתנור שלא טובלים אף אם שמים בו דבר רטוב שיש בו אדים בלי מכסה.

אשמח לתשובה מפורטת

תודה מראש

יהונתן י.

בני-ברק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מצד אחד, מכשיר זה, שהוא כולו כלי בישול, בוודאי חייב בטבילה על כל חלקיו. אך מצד שני הצדק עמך כי לא ניתן להטבילו כמות שהוא, מאחר שיש בו מרכיבים דיגיטליים שעלולים בהחלט להתקלקל בטבילה.

בעבר היינו אכן סבורים שיש מקום לדון שהכלי החיצוני נחשב רק כ'מעטפת' בעלמא לכלי הבישול, ולכן היינו מורים שאפשר להקל בחיוב הטבילה של הכלי החיצוני בצירוף סברות שונות, כפי שגם התפרסם בבטאון החודשי של המכון לחודש חשון תשפ"א, עמ' 12 (המצו"ב).

לאחר זמן הגענו למסקנה כי יש לדון את החלק החיצוני כחלק מהכלי עצמו, ולכן אנו מורים להחמיר שהוא צריך טבילה.

לפיכך העצה היעוצה היא להטביל את מגרות המכשיר ו/או חלקים נשלפים אחרים כדת וכדין, ואילו לגבי המכשיר עצמו, שלא ניתן כאמור להטביל אותו, להסתפק בפירוק יסודי והרכבתו מחדש.

הפירוק צריך להעשות על-ידי איש מקצוע יהודי, או כל יהודי עם 'ידיים טובות' שמבין קצת בהרכבות חשמליות, שינתק ניתוק פנימי של חוטי החשמל, באופן שהמכשיר לא יהיה ראוי לכל שימוש שהוא, וגם לא ניתן יהיה לחברו מחדש על-ידי אדם לא מקצועי אלא רק באמצעות 'מעשה אומן', ולאחר מכן יורכב שוב ב'מעשה אומן', באופן שייחשב כגמר מלאכתו בידי ישראל שפטור מטבילה.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש שבט תשפ"ד, שם בעמודים 19-20 התפרסמה תשובה הלכתית על שאלה דומה.

2. הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן תשפ"ד, שם בעמ' 17 התפרסמה תשובה הלכתית נוספת.

בברכה מרובה

שימוש במיני-בר ביום-טוב

ב"ה

מיני בר נועם 1 לשימוש ביום טוב.

האם ביום טוב צריך גם להעביר למצב שבת או שמותר להשתמש כמו שהוא.

בתודה מראש

יעקב ב.

בית-שמש

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

גם לקראת יום-טוב יש להעביר את המכשיר למצב 'שבת'.

במים הקרים - על-מנת למנוע השפעה על הפעלת המדחס כתוצאה מצריכת המים.

במים החמים - על-מנת למנוע השפעה על הפעלת גופי החימום להרתחת המים הקרים הנכנסים כתוצאה מצריכת המים החמים.

בברכת חג שמח

בישול באור/חשמל לאחר בישול באינדוקציה

(בתגובה לתשובה הלכתית שהתפרסמה בגיליון הקודם)

לגבי דבר הנתבשל בסיר אינדוקציה (עמ' 21) אשמח לקבל חומר בעניין מדוע להחשיבו כבישול בחמה ולא כבישול רגיל, הרי בסה"כ המאכל נתבשל בסיר שהיה רותח, ומה אכפת לי מחמת מה היה רותח אם מחמת אש או שדה מגנטי שגורם לו לרתוח, הרי אין לזה שום השפעה על המאכל.

הדברים ממש תמוהים, ולא הובא יחס לזה שנתבשל בסיר רותח ומה משנה מחמת מה רותח, כל מה שנאמר בחמי טבריה זה בישול במים עצמם שתכונתם שונה, אבל מי שמכניס סיר בתוך חמי טבריה ודאי שאין דינו כמבושל בחמי טבריה.

ובפרט ע"י מתאם אינדוקציה, שעושה שטח רותח שאפשר להניח סיר עליו, מדוע יהא דינו שונה מכירה חשמלית שג"כ יש משטח רותח שמניחים סיר עליו ומה אכפת לי היאך התחמם המשטח ההוא.

האוכל מתבשל מחום של הסיר אותו דבר. ולמשל בבישול במיקרוגל רואים בחוש שהטעם יוצא שונה, וכן צליה ע"ג אש הוא טעם שונה מצליה ע"ג חשמל.

חמי טבריה מדובר שהוא מגעיל בתוך המעיין, ולדעת רבנן המים התחממו שלא מן האש, ולכן מהות החום שלהם אכן שונה ממים שהתחממו ע"י האש. אבל כאשר מבשלים בסיר וכנ"ל מנלן שיש הבדל במהות הבישול איך הסיר התחמם.

בוודאי שיש הבדל איך הדבר התבשל. אמנם זה רק כאשר יש קשר ישיר בין מקור החום לדבר שהתבשל, ולכן חמי טבריה עצמם הוחמו שלא ע"י האש, ולכן הם שונים מדבר שהוחם ע"י אש, אבל כאשר בישלו בסיר דבר שאינו כשר הוא נבלע מכח החום של הסיר, ולכן ההגעלה יכולה להיות במים שהתחממו מסיר, ומאי נפ"מ איך הסיר התחמם.

ג. אכן שמעתי ממור"ר זצ"ל לדון אם יהיה סיר סגור ע"ג גג ויתבשל האם זה בישול בחמה או תולדות חמה.

ועל כך השבנו לו בתוך הדברים כדלהלן:

א. המקור מוזכר שם מפורש בתוך התשובה, בשו"ע (או"ח,

סי' תנב ס"ה): "אין מגעילין בחמי טבריה אפי' כלים שדינם ככלי שני מפני שאינה תולדות האור, דכבולעו כך פולטו, מה בולעו ע"י תולדות האור כך פולטו ע"י תולדות האור", דפשיטא שהכוונה שם כי גם כאשר מי חמי טבריה רותחים ממש א"א להגעיל בהם.

וסמך לדבר שחמי טבריה אמורים להיות רותחים, מהא דאמרין בגמ' (פסחים מא.): "א"ר חסדא המבשל בחמי טבריא בשבת פטור" וכו', ופירש"י (שם): "חמי טבריא מעיינות רותחין", ועוד אמרינן בגמ' (סנהדרין קח.): "א"ר יוחנן שלושה נשתיירו מהם... וחמי טבריא" וכו', ופירש"י (שם): "שלושה נשתיירו, מאותן מעיינות של דור המבול שהיו חמין, כדאמר לקמן ברותחין קלקלו ברותחין נידונו".

ואין להביא כל ראיה מן המרחצאות של חמי טבריה כיום, שהמים שבהם אינם רותחים, הן מפני שיתכן שנשתנו הטבעים במשך השנים והדורות, והן מפני שאין זה מוכרח שהכוונה לאותם חמי טבריה המוכרים לנו כיום, ואולי היו בעבר מעיינות נוספים, ובפרט שיש מקום לומר שבכלל אין הכוונה לחמי טבריה ממש, אלא למעיינות הדומים להם, ואכמ"ל בקושיא הידועה והמפורסמת שדנו בה האחרונים (ראה: אגלי-טל, מלאכת האופה, אות כו, סק"ב; שו"ת בית-יצחק, בדרושים שבסוף חחור"מ, דרוש יא, אות יח; הגה' חשק שלמה פסחים שם; שו"ת אמרי-יושר ח"א, סי' כה; שו"ת מחזה-אברהם, או"ח, סי' קטז) בהא דשקו"ט בגמ' (פסחים שם) לגבי פסח שבישלו

לא זכיתי להבין את סיבת הדבר להקל בשבת ולהחמיר בבישול אחר בישול ולכא' הדברים הפוכים, בבישול בשבת הוא כבישול רגיל וממילא מותר בבישול אחר בישול.

בתודה ובכבוד רב

מרדכי זאב ש.

ביתר עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

הבישול באינדוקציה נחשב כבישול ב(תולדות) חמה לרוב דעות הפוסקים (מלבד חידושו של האג"מ לגבי מיקרוגל שדרך בישולו בכך), שכן כל בישול

שאינו באור ממש (או בגוף חימום לוחט, שדינו כגחלת של מתכת שאנו מחמירים בו כבישול באור) הוא ממילא כבישול ב(תולדות) חמה.

בשעתו היה מורה הוראה נודע ות"ח חשוב שרצה להתווכח ע"ז בנוגע למה שכתבנו ('אספקלריה', גיליון נה, לחודש מנ"א תשפ"ד, עמודים 12-14) שיש להחמיר שלא להגעיל כלים שבלעו בבישול באור (ואולי גם בבישול או אפייה חשמלית) בתוך מים שהוחמו באינדוקציה, ועל יסוד מש"נ בשו"ע (או"ח, סי' תנב ס"ה), ונעתיק לך כמה קטעים מתוך טענותיו, כמו"מ הלוך ושוב, וכן כמה קטעים ממה שכתבנו להשיב לו בתוך הדברים, עד שנסתמו טענותיו והודה לדברינו, כאשר אנו מניחים שדי לחכימא ברמיזא, ולמרות שאין זמננו בידינו להציע בפניך את כל תורף הוויכוח תבין בוודאי דבר מתוך דבר, וגם לרבות את העולה מזה לגבי שאלתך אם עלינו להתחשב במקור החום או לאו.

הנ"ל כתב לנו כדלהלן:

א. בעניי הסתפקתי בזה זה כמה, ולא מצאתי ראיה שלגבי דין הגעלה יש נפ"מ איך המים הורתחו, והגם שידעתי שיש כבר דיונים בזה מ"מ אשמח לראות ראיה מהפוסקים בענין זה. כי בישול בשבת ענין אחד הוא והגעלה ענין אחר. בשבת יש ענין של בישול, ובזה יש לדון שכל דרך בישול שונה הוא, אבל הגעלה צריך שהמים יהיו רותחים ולא מבושלים.

ב. לענ"ד אין ראיה מחמי טבריה,

מכיון שהרי בכל בישול בתוך סיר, אמנם יש מתחת לסיר אש, אבל האוכל מתבשל מחום הסיר ולא מהאש [להבדיל מצליה ואפיה]. ולכן אינני מבין מה ההבדל אם הסיר מתחמם מאש חשמל או מעצמו ע"י תנועת חשמל בשולי הסיר, סו"ס

מכשיר אייס-קפה ביתי בשבת וביו"ט

שלום רב לרבני המכון שליט"א

לקראת חג השבועות הבעל"ט התעוררתי לשאול על מכשיר אייס קפה שרכשנו לפני זמן מה ואנחנו משתמשים בו עד היום רק בימות החול.

יש לי אפשרות להכניס את כל החומרים (קפה, סוכר, חלב) למכשיר בע"ש. המכשיר יכין את הקפה לפני שבת ויקפיא אותו. אני ישאיר את המכשיר לעבוד כל השבת או החג ואוכל בשבת או בחג למזוג ממנו כוסות של אייס קפה.

הברז של המזיגה הוא מכני.

האם אכן מותר לכתחילה לעשות כן בשבת? ואיך הדין בחג? אבקש שתשיבו לי אם הדבר אפשרי ללא כל חשש שהוא.

יישר כח גדול ורוב ברכות על כל פעולותיכם לזיכוי הרבים.

יוסף דוד ג.

קרית-גת

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם אכן תנהג כפי שכתבת, ובהתאם לתיאור שתיארת, שכך הוא באמת בדרך-כלל במכשירי האיis-קפה הביתיים המצויים, תוכל להשתמש ולמזוג מן המכשיר הן בשבת והן ביום-טוב.

שאלה אחת עלולה אולי להתעורר בעקבות מזיגת כוסות האיis-קפה, והיא ההשפעה האפשרית על המדחס ומערכת הקירור של הקפה, שכן המדחס אינו פועל רצוף ללא הפוגה, על-מנת שלא להקפיא לגמרי את הקפה שבמכשיר, אלא הוא פועל לסירוגין באמצעות תרמוסטט שמפעיל ומנתק אותו מפעם לפעם בהתאם לרמת הקור הנדרשת, כך שצריכת כוס/ות של איis-קפה עלולה להשפיע על הקדמת פעילות המדחס ומערכת הקירור, במידה ואינם פועלים באותה עת, בעקבות הוצאת כמות של משקה קר על גבול הקפוא והכנסת אוויר חם במקומו.

למרות שהחשש אינו גדול כל-כך, בשל נתוני המכשיר, כאשר מדובר במיכל קטן, סגור וקר, הרי שאם ניתן לזהות ולשמוע את פעילות מדחס הקירור מן הראוי לכתחילה להשתדל למזוג את האיis-קפה מן המכשיר

כאשר המדחס בפעולה, ובאותה שעה ניתן למזוג ממנו כל כמות שרוצים ללא כל חשש. במידה ואינו פועל, או שקשה לזהות ולשמוע אם הוא פועל, יש מקום להחמיר שלא למזוג ממנו בכל פעם רק כוס אחת בלבד ויותר, והרוצה להחמיר

בחמי טבריא, והלא אסור להוציא את הפסח מירושלים ונפסל ביצא, ובעיקר במה שכתבו בזה הבא"ח (בספרו בן-יהודע, פסחים שם) ובשו"ת פרי-יצחק (ח"א, סו"ס כ) ובס' פרדס-יוסף (שמות יב, ט) שאין זה אלא כדוגמא בעלמא.

ב. 1. הנה ממנ"פ, אם במים שהתחממו בסיר אין כל הבדל מכח מה הגיע החימום, הרי בהכרח שאין לנו כל נפ"מ במקור החום, והעיקר הוא שהמים הם רותחים בפועל, וא"כ מדוע כשהם רותחים ומבעבעים במעיינות של חמי טבריא א"א להגעיל בהם כלים שבלעו מתולדות האור, וכי מה החסרון בכך שלא היה סיר באמצע, אלא ע"כ שאנו מתחשבים במקור החום שחוממו והורתחו בו המים, וא"כ מ"ל שהם בתוך המעיין או שהם בתוך סיר, ושוב יש לנו לדון מה מקור החום שמחמם את הסיר, אם מקורו באור או לא.

2. לפי דבריכם נמצא איפוא שהגדר הוא שא"א להגעיל בחמי טבריא דבר שבלע מ"סיר" ולא דבר שבלע מ'תולדות האור'. ולפי"ז יעלה בידינו דבר פלא, שאם יניחו דבר איסור בתוך סיר (עם מים, ואפי" עם מים מחמי טבריא עצמן, ועפ"י המבואר במור-וקציעה (סו"ס תנב), יעויישה בדבריו, והוא פשוט, ודו"ק היטב) להתבשל בתוך או על מי חמי טבריא, כלומר שמי חמי טבריא יחממו את הסיר והאוכל יתבשל, לא יהיה אפשר להגעיל אח"כ את הסיר הזה בחמי טבריא עצמן... ואיך יפרש כ"ת לפי שיטתו בדברי הרמ"א (או"ח שם): "מיהו אם נשתמש בו רק במי טבריא מגעילו בהן", והלא לכאורה מדובר שם בכלי שבלע דבר איסור שהתבשל בתוכו באמצעות חום של חמי טבריא, דהיינו שהם בישלו את הסיר שבלע, ולא שהאוכל התבשל ישירות בהם.

ג. ראה בספרו של ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ח, סי' ד, אות ג), שכבר כתב להסתפק באוכל שבתוך סיר סגור שמונח על הגג ומתבשל האם דינו כבישול בחמה או כתולדות חמה, והוא נוטה לדון זאת כבישול בחמה. ומ"מ כל הנפ"מ בזה הוא רק לגבי שבת, אם דינו כבישול בחמה שמותר או כבישול בתולדות חמה דגזרו ביה רבנן, אבל בוודאי שאין זה נידון כתולדות האור.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן תשפ"א, שם התפרסם מאמר מקיף על כיריים אינדוקציה.

2. תשובה הלכתית מפרי עטו של ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א בנושא השימוש בקומקומים לשבת, כאשר בהערה האחרונה ישנה התייחסות לכך.

בברכה מרובה

בדיעבד, כפי שנתבאר הכל בהרחבה בדברי מרן המחבר והרמ"א בשו"ע (יו"ד, סי' קח סעיפים א-ב) והפוסקים נושאי כליהם (שם).

שלישית, גם בתנורי אפייה חשמליים רגילים אנחנו מחמירים מאוד שלא לדון בהם דין 'ריחא', אלא דין 'זיעה', מחמת האדים העולים ופולטים ומבליעים טעם בדפנות ובמאכלים. כמו בהעברת טעם על-ידי רוטב, דזיעת אוכלין כאוכלין. ואיננו מתירים את השימוש בהם באותו תא לא רק בו זמנית בעת ובעונה אחת אלא גם בזה אחר זה, וגם בשני תאים נפרדים אנו מחמירים

שיהיו נפרדים לחלוטין ללא כל מגע ביניהם וללא כל מעבר אדים משותף. ותיתי לן אנו אנשי המכון, שזכינו - בהנחייתו של

ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל - לעורר כבר לפני עשרות שנים את הציבור הרחב על הבעיות הלא-פשוטות הקיימות בשימוש משותף לבשר ולחלב בתנורי אפייה אפילו דו-תאיים, ולהטמיע את הפתרונות המהודרים של תנורים דו-תאיים שנבנו בהפרדה מלאה ומוחלטת בהתאם להנחיותינו ההלכתיות.

אם הינך מעוניין להבין את גדרי הדברים בתנורי אפייה רגילים כדאי לך לעיין בספריו של ראש המכון המנוח הגר"י הלפרין זצוק"ל: 'כשרות ושבת במטבח המודרני' (עמודים מ- סג ועמודים קנט-קסח); שו"ת 'מעשה-חושב' ח"ה (סי' ג, אותיות ג-ו). הספרים נמצאים גם

ב'אוצר החכמה'.

ועל אחת כמה וכמה שיש להחמיר בזאת במכשירים קטנים וסגורים, כמו מכשירי נינג'ה, ואין צורך לומר כלל במכשיר מיני-קיטשן, שהוא מכשיר אחד קטן וסגור, ולא

נראה שיש על מה לסמוך להקל בכך להשתמש בהם כמות שהם לבשר ולחלב אפילו בזה אחר זה כאשר המכשיר כבר אינו בן-יומו מהשימוש הקודם במין אחר.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש אייר תשע"ט, שם התפרסם מאמר נרחב ומקיף על מכלול הבעיות שבשימוש בתנורי אפייה דו-תאיים, והפתרונות המהודרים בדגמי התנורים שפותחו על-פי הנחיותינו ההלכתית ואושרו על-ידינו.

2. הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן תשפ"ג, שם בעמ' 17 התפרסמה תשובה הלכתית לגבי שימוש

על עצמו עוד יבצע את המזיגה במקרה זה בדרך של שינוי. מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש מנ"א תשפ"ד, שם בעמודים 12-13 התפרסמה תשובה הלכתית בנוגע לשימוש במכונת ברד ביתית בשבת, אשר היא מקבילה קצת למכשיר האייס-קפה, והרבה מן המכשירים הם משולבים ממכונת ברד ומכונת אייס-קפה.

2. הבטאון החודשי של המכון לחודש תמוז תשפ"א, שם בעמודים 19-20 התפרסמה תשובה הלכתית נוספת באשר לשימוש במכונת ברד ביתית בשבת.

בברכת שבת שלום וחג שמח

שימוש במכשירי נינג'ה ומיני-קיטשן לבשר ולחלב

ב"ה

לכבוד הרבנים הגאונים שליט"א שלום רב

נשאלתי לאחרונה הרבה על מכשירי נינג'ה או מיני קיטשן ביחס לשימוש בהם בבשר ובחלב.

האמת היא שאינני מכיר כ"כ את המכשירים האלה ואת ההבדלים ביניהם.

רציתי לברר אם גם במכשירים אלה יש אפשרות לדון דין ריחא בעלמא כמו בתנורים, ולהתיר להשתמש בהם לבשרי ולחלבי ביחד, ואולי רק בזא"ז, ואולי יש להחמיר להשתמש רק כשכבר אב"י.

אני בטוח כי יש לכם את המידע וכבר ביררתם את הנושא ואשמח מאוד לשמוע את דעתכם בנושא.

תמשיכו בעז"ה לזכות את הרבים בכל מעשי ידיכם.

בברכת התורה

הרב מרדכי ו.

באר שבע

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ראשית, מכשירי נינג'ה ומכשיר מיני-קיטשן שונים קצת זה מזה, כי בעוד שבמכשירי נינג'ה יש גם מכשירים עם שתי מגרות נפרדות לכאורה הרי שמכשירי המיני-קיטשן הם מכשיר בעל גוף אחד הנפתח לשנים ונסגר, כאשר גם בינם לבין עצמם יש סוגים ודגמים שונים.

שנית, גם בעיקר דין 'ריחא' שנאמר בתנורים לא ניתן תמיד להתיר באופן גורף, כאשר יש כמה וכמה הבדלים בין תנור גדול (שמחזיק י"ב עשרונים, כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' צז ס"ג, ועי' פ"ת שם סק"ז ובגיליון מהרש"א שם)) לבין תנור קטן, בין תנור פתוח לבין תנור סתום, בין לכתחילה לבין

בעלמא, אין שייך חציצה, וה"ה שחרורית שאן בה ממש אינה חוצצת [אחרונים]. ועיי' גם במש"נ בשו"ע (יו"ד, סי' קצח סי"ז) ובש"ך (שם, סקכ"א) ובט"ז (שם, סקי"ז) ובבאה"ג (שם, אות לו) לגבי חציצה בטבילה בצבע שאין בו ממשות.

וע"ע במה שהביא הב"י (יו"ד שם, ד"ה צבע שצובעות הנשים) בשם הרא"ש (הל' מקואות, סי' כז) והרשב"א (תו"ה הקצר, בית ז, שער ז) לגבי צבע שאין בו ממשות אלא חזותא בעלמא שאינו חוצץ בטבילה. וכבר נחלקו הפוסקים (ראה: סד"ט, בשו"ר טהרה (שם סקל"ג), שמחמיר בזה; ומאידך, בחכ"א (כלל קיט סי"א), ובביני"א (אות יב), וכן בתהל"ד (או"ח שם סק"א) שמקילים בזה) אם מחמירים בכה"ג

בטבילה או לאו, ונהגו גדולי ההוראה להורות להקל בזה כל שאין בו ממשות כלל ואינו נרגש בכלל על-ידי המישוש.

וכ"ש בנדו"ד שמדובר בחומר שאינו נראה כלל אפי' כחזותא בעלמא, וכמובן גם אינו מורגש כלל במישוש לא כחומר שומני ולא כחומר אחר,

ואינו ניכר אלא ב'מבחן התוצאה' בלבד, שגם לאחר שטיפות וחפיפות רבות הוא נשאר פעיל ואפקטיבי במשך כשבעה ימים, אשר יתכן בהחלט שהוא בכלל נבלע ונספג בתאי העור, ואין בו אפילו אותו משהו שבמשהו שיש בצבע שאין בו ממשות רק חזותא בעלמא, דבכה"ג אין כל מקום לחוש בו לחציצה.

ובוודאי שאין זה גרוע יותר מכל חומרי חפיפה לשיער של שמפו ומרככים למיניהם, שלאחר שטיפתם במים היטב היטב כדת וכדין עד שלא ניכר ומורגש כלום מהם שוב לא חוששים לשיירים הבלתי נראים שעדיין נותרים על השיער, למרות שב'מבחן התוצאה' גם הם נותרים אפקטיביים בברק השיער ובריכוכו באופן שמאפשר את סירוקו בקלות וכיו"ב.

עם זאת, מי שבכל זאת תרצה להחמיר על עצמה לפנים משורת הדין וממידת חסידות אולי יש להימנע מלהשתמש בקרם דאודורנט זה ביום הטבילה עצמו, מחשש רחוק עד אפסי שמא בכל זאת יישאר איזה שהוא צל של ממשות כל-שהיא אפילו לאחר החפיפה, אבל מעבר לכך אין כל מקום וצורך להחמיר כלל.

בברכה מרובה

כיסוי שלט של מזגן בשבת

שלום וברכה

רציתי לדעת, שלט של מזגן שיש בו שעון שבת מובנה בתוכו, האם כשלוקח את השלט לפני השעה המדוברת של כיבוי/הדלקה של המזגן נעשה איזו שהיא פעולה? או האור הקרן שעובד מתחיל לעבוד רק בשעה היעודה, נפק"מ לקחת

במכשיר נינג'יה לבשר ולחלב בסירים נפרדים.

3. הבטאון החודשי של המכון לחודש חשון תשפ"ג, שם בעמ' 11 התפרסמה תשובה הלכתית אודות צליית כבד בסיר טיגון חשמלי מסוג נינג'יה.

4. הבטאון החודשי של המכון לחודש אייר תשפ"ד, שם בעמ' 17 התפרסמה תשובה הלכתית לגבי בישול בשר ודגים בזה אחר זה במכשיר נינג'יה גריל.

5. הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן תשפ"ד, שם בעמ' 47 התפרסמה תשובה הלכתית בנוגע להכשרת מכשיר נינג'יה גריל לפסח.

בברכת חודש טוב

קרם דאודורנט עמיד במים אם חוצץ בטבילה

שלום וברכה,

ישנו דאודורנט של חברת 'חלאבין', שתכליתו לנטרל את ריח הזיעה מבלי לסתום את נקבוביות הזיעה.

מורחים אותו על בית השחי וכדו' אחת לשבעה ימים, והוא אינו יורד במקלחת וכדו'. ורק לאחר שבעה ימים בערך פגה השפעתו ויש למרוח מחדש. מצו"ב קישור למוצר...

השאלה אם יש לחוש בטבילה דאורייתא לחציצה, כיון שהמוצר משפיע וכנראה נשאר דבוק לעור ואינו יורד. ואף שהוא מיעוטו שאינו מקפיד, מ"מ כבר כתבו הראשונים והאחרונים לחוש לכתחילה שלא תהיה חציצה כלל.

רוב תודות,

שלמה פ.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

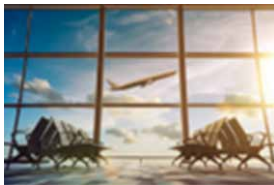
שלום וברכה

מדובר אכן כפי שכתבת בקרם דאודורנט לבית השחי, שייחודו הוא בכך שאינו סותם את נקבוביות הזיעה, אלא מנטרל את החיידקים הגורמים לריח הזיעה ללא שיבוש תהליך ההזעה הטבעי. מריחה אחת של הקרם מועילה למניעת ריח זיעה במשך כשבעה ימים, והיא אפקטיבית בכל תנאי מזג אוויר ולאחר כל סוגי הרחצה.

פשוט וברור כי חומר שאינו מורגש לחלוטין לא במישוש ולא בראייה, ומחזיק מעמד לאחר רחצה וחפיפה כדת וכדין אינו חוצץ כלל.

ויעויין במה שנפסק בשו"ע (או"ח, סי' קסא ס"ב) לגבי חציצה בנטילת-ידיים: "לא היה צבע, אם היו ידיו צבועות ויש מממש הצבע על ידיו הר"ז חוצץ" וכו', דמשמע שצבע שאין בו ממש אינו חוצץ, וכמש"כ המ"ב (שם, סקי"ד): "הא אם אין בו ממש, רק חזותא של צבע

תשובת ראש המכון:

למעכ"ת שליט"א

בוודאי שזה נכון.

בשעתו, לפני כ-25 שנה, כאשר

עמדו לפתוח את טרמינל 3 בנתב"ג, עם שערים ושרוולי מעבר מהשער ישירות לתוך המטוס ולהיפך, עוררנו על כך בכל עוז כי עלולה להיווצר כאן בעיית תומאת כהנים חמורה לכל הכהנים שישוהו בכל רחבי הטרמינל כאשר יגיע מטוס עם ארון נפטרים בתוכו, והצענו הצעה שנתמכה ע"י הרבנים הראשיים דאז, וגם זכתה להסכמתו ולברכתו של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, להורות שלא לחבר את השרוולים למטוסים לפני הוצאת הארונות מתא המטען, שכן בד"כ לפי המקובל ארונות הנפטרים נכנסים אחרונים לתא המטען ויוצאים משם ראשונים.

אין לנו מידע ברור במשך כמה זמן ועד כמה נשמרה הוראה זו, אך מה שברור שבמשך השנים נשחקה ההוראה, שמראש לא היה כל פיקוח ראוי עליה, כמו על יתר הדברים הקשורים שם לטומאת כהנים, וכיום לא עומדים בזה כלל.

יתכן שיש כאלה שסומכים על הפתרון שכביכול נעשה בשמנו ולפי הצעתנו, בהכנסת הארונות לארונות נוספים שאין עליהם שם כלי ואינם מק"ט, כך שאם הם מועילים לחצוץ בפני הטומאה שלא לטמא את הכהנים שבמטוס הם מועילים גם לכל הכהנים שבטרמינל.

אך דא עקא, שפתרון זה אמור להיות מבוצע רק במטוסי אל-על ממקומות מסוימים בעולם, ובעיקר שגם ע"ז אין כל פיקוח כלל, כפי שכבר כתבתי לכם כמדומה בעבר, וגם אם הדברים מבוצעים הם מבוצעים באופן שא"א לסמוך כלל וכלל על פתרון זה, לא במטוסים עצמם ולא ברחבי הטרמינל, ובוודאי

שלנו אין כל אחריות על כך, כפי

שכבר פרסמנו לא אחת.

ובאשר להוראה למעשה, יש לפעמים שעות ביום שידעים שלא צפויות בהן נחיתות של מטוסים ממקומות שמביאים משם נפטרים. בשעות אלו

ניתן להיכנס לשם. גם אם יש רק ספק קטן שהוא פחות ממיצוי המצוי יש להקל במקום הצורך. יתכן שבארגוני טהרת ומשמרת הכהנים יש להם קצת יותר מידע על כך.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש טבת האחרון, שם בעמ' 29 התפרסמה תשובה הלכתית ברוח זו על השאלה הנ"ל בצורה מורחבת יותר.

בברכה ובידידות

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

את השלט מהמקום כמה דקות קודם?

אשמח לתשובה בהקדם. רלוונטי לשבת הקרובה.

תודה רבה

אליהו ל.

ביתר עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם מסלקים את השלט על-מנת שלא יבצע את הפעולה הקרובה אין בכך כל חשש, ובתנאי שלא יחזירו אותו לשם לאחר מכן.

כמובן שיש לעשות זאת באופן שלא יהא בזה חשש טלטול מוקצה או לכסות אותו היטב במקום לסלק אותו משם.

אנו מצרפים בזאת גם:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש מנ"א תשפ"ג, שם התפרסמו 2 תשובות הלכתיות על שאלות דומות, האחת בעמ' 10 והשניה בעמודים 15-16.

2. הבטאון החודשי של המכון לחודש חשון האחרון, שם בעמ' 15 התפרסמה תשובה הלכתית נוספת בנושא זה.

בברכת שבת שלום ומבורך

כניסת כהנים לנתב"ג

ב"ה

לכבוד הגאון הרב הלפרין שליט"א

שמעתי שיש חשש לכהן להכנס לשדה התעופה מפני המתים שנמצאים במטוס המביאים הטומאה על ידי חיבור שרוול המטוס לבנין שדה התעופה. האם זה נכון.

וכפי שהבנתי מתוך דברי מעכ"ת הגאון הרב שליט"א שאין נכון לכהן ליכנס לשדה התעופה באר"י כיון שיש מצבים שנכנס בהם טומאה על ידי שרוולי המטוסים המחוברים לבנין, ואין פיקוח הגון על זה.

וההיתר של ספק טומאה ברה"ר הוא היתר קלוש, שלדעת הרבה אחרונים עדיין יש בזה איסור.

נמצא הלכה למעשה כפי המצב הנוכחי אין הכהן יכול לצאת מא"י רק באופן נחוץ מאוד, וכמו שמקילין להם ליכנס לבית חולים לצורך גדול אף כשיש חשש טומאה שם.

המחכה לתשובתו הרמה

חג שמח

יישר כח גדול

הרב נתן ג.

מו"ץ ב... ומו"ץ דחסידי...

ירושלים

על משמר ההלכה

מקבץ שאלות ותשובות בנושאי 'רפואה בהלכה' (ז)

מתחילת דרכו של המכון ועד היום, הוא מהווה כתובת מרכזית לאינספור שאלות בענייני הלכה ורפואה, מכל התחומים, המקבלות מענה על-ידי רבני המכון. מאז החלו גיליונות 'אספקלריה' לצאת לאור עולם, מתפרסמות בהם כמעט על בסיס קבוע, שאלות ותשובות רבות ומגוונות גם בנושאים אלו. לפניכם לקט ומקבץ מתוך אותן שאלות ותשובות, מסודרות לפי קטגוריות שונות, ככתבן וכלשונן, כפי שנתפרסמו בשעתו.

צוותי רפואה הצלה וסיעוד

תודה רבה רבה וגמר חתימה טובה

יהי רצון שתמשיכו להגדיל תורה ולהאדיר.

חיה ש.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מאחר שמדובר בשעון שגם משמש עבורך כשעון רגיל המורה על כל שעות היום והלילה, ויחד עם זאת הוא משמש כלחצן מצוקה במקרה הצורך ח"ו, יחד עם הפונקציות הנוספות לזיהוי

נפילות, אירוע לבבי, והתרעה על כך אצל ילדיך ובשירותי החירום - מותר לך לענוד אותו גם בשבת, בתנאי שאין לך כל עניין, צורך ותועלת, בכל יתר

הפונקציות האחרות המוטמעות בו, כמו מד תאוצה, מד דופק, ספירת צעדים וכיוצא באלו, ונוסף על כך ראוי שתנתקי אותו לקראת שבת מהחיבור והקשר לטלפון הסלולרי שלך.

מצו"ב גם הבטאון החודשי של המכון לחודש חשון תשפ"א, שם בעמ' 12 התפרסמה תשובה הלכתית על שאלה דומה.

בברכה מקרב לב שלא תזדקקי לשעון זה אלא אך ורק לראיית השעה ותו לא

ובברכת גמר חתימה טובה

פעמון לחולה

שאלה:

חולה המעוניין ללחוץ בפעמון לקריאה לעזרה בשבת. האם יש פתרון הלכתי לזה?

חיים דוד א. - באר שבע

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לחולים המאושפזים בתי חולים יש לנו מערכות קריאה

שימוש במשדר מצוקה בשבת

שאלה: רציתי לשאול האם אפשר להשתמש בשבת במשדר מצוקה מק"ט-90320 הכולל תליון+חיישן נפילה מדגם joy עבור קשישה בת 90, אך עצמאית. במידה והתשובה חיובית נא לציין בתשובה האם ההיתר הוא לכתחילה.

יצחק ק.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם היא מתגוררת בגפה הרי שניתן בהחלט לכתחילה לענוד את משדר המצוקה גם בשבת, בתקווה שלא יזדקקו לו.

בברכת שבת שלום

שעון חכם המשמש גם כלחצן מצוקה

שלום רב

שמי חיה. אני אלמנה החיה בגפי בבית. קניתי שעון חכם שישמש לי כלחצן מצוקה. איני משתמשת אלא כשעון ובטחון של לחצן מצוקה. יש לציין שאני עונדת אותו בכל שעות היממה מלבד שעות טעינה. השעון קשור לטלפון הסלולרי שלי.

השעון הוא Apple watch דגם 8. הוא מורה על השעה בכל שעות היום והלילה.

הקשר שלו לטלפון הוא תועלתי ואני יכולה לנתק אותו מהטלפון.

עוד ברצוני לציין שהוא מחובר קבוע לזיהוי נפילות אירוע לבבי ומצד שני לשני ילדי ולשירותי חירום.

מהו הדין בשבת?

תשובת רבני המכון:

שלום רב לאוהבי תורתך

התשובות לשאלותיכם התעכבו מעט בעקבות רצוננו לוודא ולאמת את תשובותינו בצורה המדויקת ביותר עם מכונאי רכב מוסמך, כדלהלן.

כל תוספת משקל ברכב, תהיה אשר תהיה, מגבירה בהכרח את כמות שריפת הדלק ביחס לאותה נסיעה ללא אותו משקל נוסף, למרות שגם כמות התוספת שנגרמת עקב משקל אדם היא מזערית, אך היא בהחלט קיימת, באופן שהן מהירות והן עוצמת מחזור הפעילות של שריפת הדלקים בתוך המנוע

הן תוצאות ישירות של כמות הדלק הנשפכת לעבר המנוע אל מול המאמץ הנדרש ממנו, ושתייהן כתוצאה של עוצמת הלחיצה על הדוושה אל מול תנאי הדרך (עליה או ירידה,

תנופה והאצה וכיוצ"ב), כך שלמעשה ההשפעה של תוספת המשקל היא הן על 'גודל ההבערות' והן על 'כמות ההבערות'.

וממילא אע"פ שלגבי 'גודל ההבערות' ניתן היה לדון מצד 'ריבוי בשיעורין', ובפרט לאור חידושו הידוע של האו"ש (פ"ח מהל' שבת ה"א) לגבי נטילת נשמה, כי במלאכה שלא נאמר בה שיעור, וחייבים עליה בין אם בגדול בין בקטן, כו"ע מודו שאין איסור ריבוי בשיעורין (עכ"פ מדאורייתא). וראה בספרו של ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ב, סי' ג, אותיות ד-י) שדן עפ"י בנוגע לסדרי עדיפויות בהדלקת גופי תאורה לוחטים בשבת לצורך פקו"נ, אך מ"מ מאחר שבנדוננו יש גם תוספת ביכמות ההבערות לא ניתן לצרף זאת לקולא.

בנוגע לעיקרון זה, אין כל הבדל בין סוגי הרכבים וגודלם, למעט בכמות ההשפעה היחסית, שכלל שהרכב גדול וכבד יותר ההשפעה היחסית על התוספת של כמות הדלק הנשרפת ביחס לכמות שהיתה נשרפת בלעדיה היא קטנה יותר, אך בפועל אין שינוי מהותי בכמות הדלק הנשרפת כתוצאה מהתוספת, ובעקבות כך בתוספת ההבערות הן בכמות והן בגודל.

כל תאוצה של הרכב לאחר האטה משמעה שריפה ישירה של דלק, ביחס ישיר לעוצמת התאוצה, ולא משנה כלל מה גרם לצורך בהאטה - אם סיבוב, רמזור או כניסה לכביש מהיר. ככל שבוצעה עצירה מלאה במקום שהיה ניתן לבצע רק האטה ללא עצירה נצרכת לאחר מכן תאוצה גדולה וחזקה

מיוחדות "חולה-אחות" המאושרים על ידינו לשימוש בשבת גם לחולים שאין בהם סכנה ונמצאים בהרבה מבתי החולים בארץ.

אך לחולים המאושפזים בביתם אין לנו פתרון מובנה, והדרך הטובה ביותר היא להשתמש בפעמון ענבל מקשקש, כמו שהיה פעם, שאין בו אלא איסור השמעת קול, שיש להתירו לחולה במקום הצורך.

בברכה מרובה

נסיעות בשבת לצורך פקוח-נפש

לכבוד

המכון מדעי טכנולוגי להלכה

השלו' והברכה,

הנני משמש כרב של מתנדבי ארגון איחוד הצלה - מודיעין עילית, אודה אם תוכלו לסייע לי בבירור של כמה שאלות הנוגעות לנו מדי שבת.

בעניין הצטרפות מלווים ברכב או באמבולנס לצורך פיקוח נפש בשבת, האם כאשר מצטרף מלווה נוסף הוא גורם לתוספת הבערות, כאשר הנהג לוחץ על דוושת הגז (ואז יש תוספת איסורי תורה)? או שמא להבערות גדולות יותר (כפי שכתבו כמה מהפוסקים, ואז אין זה אלא ריבוי בשיעורים)? או שמא בכלל לא? והאם יש הבדל בין רכב פרטי לאמבולנס? (שאלה זו נוגעת לכמה וכמה נושאים, הן לגבי הסעת מלווים/חובשים והן לגבי החזרתם).

שאלה נוספת נוגעת להחזרת חובשים והורדתם באמצע הדרך, ברצוני לברר, האם כאשר נהג לוחץ על דוושת הבלם כשהוא מגיע לעיקול כלשהו (באופן שהוא כמעט עוצר, דהיינו שהוא בהילוך ראשון) ואז בין כך גדלקים אורות הבלם, ולאחר מכן כדי להמשיך בנסיעה הוא בין כך צריך ללחוץ על הגז, האם כאשר במקום להאט בעיקול הוא יעצור לגמרי הוא יעבור על עוד איסורי תורה, או שכיון שבין כך הוא לוחץ על דוושת הבלם והאורות דולקים ובין כך יצטרך אח"כ ללחוץ על הגז, אינו עובר על איסורי תורה? (הנפ"מ) היא כאמור אם כאשר הנהג מגיע למקום כזה אם הוא יכול להוריד חובש באמצע הדרך, שאנו משתדלים לא לסמוך על ההיתר של התירו סופן משום תחילתן אלא רק לאיסורי דרבנן, כמבואר בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ח).

ביקרא דאורייתא

ובברכה מרובה

לוי יצחק ב.

מיותר, עדיף לעשות כן גם מסיבה אחרת, שכן גם נהיגה ברכב חשמלי דורשת מחשבה ושימת לב, עד כמה שאפשר,

שלא להרבות שלא לצורך בחיבורים וניתוקים מיותרים במהלך הנסיעה ובעצירות שבדרך, מה גם שיש מכוניות שהפעלות שונות שבהן עלולות להיות כרוכות לעיתים גם בהפעלת נורות להט וכדומה, וכשהנהג הוא גוי אין צורך לדקדק בכל זה.

והשאלה שלא נשאלה - במקרה שקיימות שתי ברירות, האחת של נהג יהודי ברכב חשמלי והשנייה של נהג גוי ברכב רגיל - איזו מהן יש להעדיף? והדעת נוטה בבירור שיש להעדיף נהג גוי ברכב רגיל.

בברכת שבתא טבא

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

תוספת משקל ברכב שנוסע בשבת לצורך הצלה ופקו"נ

שלום וברכה

האם כל תוספת משקל מוסיפה על המלאכה בנסיעה ברכב קטן ע"י יהודי לבית חולים, עפ"י המבואר בשש"כ שברכב קטן יש עבירות נוספות בבנוזין.

השאלה מאימת יש אכן תוספת מלאכה. האם כל בקבוק מיץ ענבים מוסיף על המלאכה?

תודה רבה על התשובות המהירות

מכון "שלם בהוראה"

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ההבדל בין רכב קטן לרכב גדול אינו ברור כלל ועיקר.

למעשה, כל חפץ, יהיה אשר יהיה, משפיע הן על כמות הבעירות שבמנוע והן על גודלן, וכבר התייחסנו לכך פעמים מספר בגיליונות 'אספקלריה'.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי של המכון לחודש תמוז תשפ"א, שם בעמודים 17-18 התפרסמה תשובה הלכתית כל כך.

2. הבטאון החודשי של המכון לחודש אלול תשפ"ג, שם בעמודים 22-23 התפרסמה תשובה הלכתית נוספת הקשורה לכך.

יותר, תאוצה מיותרת ו/או שמשמעותה יותר שריפת דלק, כלומר יותר הבערות ו/או ממושכות וגדולות יותר, כאמור לעיל.

בברכה מרובה

נסיעה ברכב בשבת לצורך פקוח-נפש

לכבוד הרב הלפרין שליט"א

הנני בזה בשאלה כשילדת צריכה לנסוע בשבת לבית חולים האם צריך לכתחילה לדאוג שיהיה מכונית חשמלי שבוה לכאו' נראה דאין בזה מלאכות דאורייתא [בסתם חולה שיב"ס בודאי צריך להקדים מיד לנסוע במה שיש לו].

ואם זה נכון האם כשיש מכונית חשמלי לא צריך להשתדל לנסוע עם גוי לכתחילה כשנוסע בתוך התחום כי יש בזה רק איסור דרבנן וכמבואר במשנ"ב בסי' שכח סקנ"א וכש"כ בזה שהוא חולה שיב"ס.

בידידות רבה

הרב שלמה ש.

דומ"ץ...

אשדוד

תשובת ראש המכון:

שלום וברכה לכ"ת שליט"א

בוודאי כי בכל מקרה כאשר קיימות שתי ברירות של נסיעה לצורך פיקו"נ, באופן שהדבר לא יגרום כל עיכוב ואיחור בנסיעה לצורך זה, או כאשר ניתן להיערך לכך מלכתחילה, ע"ד שכתב המג"א (סי' של סק"א) בשם ס"ח לגבי יולדת, ועי' בשו"ת חת"ס (חיו"ד, סי' שלח סוד"ה גם מ"ש) דפשיטא ליה דה"ה בכל חשיב"ס, יש להעדיף ללא כל ספק נסיעה ברכב חשמלי, אשר גם

לדעת החזו"א (או"ח, סי' נ סק"ט) לגבי הפעלות חשמליות כי "קרוב הדבר דזה בונה מה"ת" מ"מ ברור כי הבערות של ניצוצות

אש ממש חמירי טפי, ובפרט שבנסיעה ברכב רגיל הרי כל הנסיעה כרוכה בהבערות וכל האצה או נסיעה שלאחר עצירה כרוכה בהבערות נוספות.

לגבי השתדלות לנסיעה עם נהג גוי ברכב חשמלי - הרי כל מה שכתבתם הוא לדעת הסוברים שהפעלות חשמליות אסורות רק מדרבנן, מבלי לחוש (במקום פקו"נ עכ"פ) לדעת הסוברים שיש בהן איסור תורה. אולם נראה דבכל עניין אם ניתן בקל להשיג נהג גוי, ללא כל שיהוי ועיכוב

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מנוע בעירה פועל על בסיס ארבעת הפעילות, כאשר במרכז המחזור עומדת בעירת הדלק. ככל שיש יותר משקל ישנה שריפה רבה יותר, הן מצד כמות הדלק הנשפכת והן מצד כמות מחזורי הפעילות.

במנוע חשמלי, ההבדלים הנדרשים לשם תגובת המנוע לעומס המוגבר הינם בעוצמה גדולה יותר המבוקשת ממנו, המתורגמת לצריכת חשמל גבוהה יותר, אך במנוע עצמו לא מתרחשות בעירות נוספות ו/או חיבורים וניתוקים נוספים, למעט כמובן אם הנוהג ברכב מסיר את רגלו מדוושת התאוצה ומחזיר אותה שוב.

איננו נכנסים כלל בתשובה זו לקבוע מסמרות על ההגדרות ההלכתיות וחומרתן, שלא נשאלנו עליהן, והשבנו אך ורק על השאלה עצמה כפי שנשאלה.

כמו-כן, מאחר שהשאלה לא היתה אודות עדיפות של נהיגה לצורך פיקוח-נפש ברכב חשמלי על פני רכב רגיל או להיפך, אלא בהתייחסות ספציפית ישירה לרכב חשמלי בלבד, לא מצאנו לנכון לעמוד על כל הנקודות וההבדלים ההלכתיים הברורים שבין שריפת דלק לבין הפעלות חשמליות למיניהן, אשר כבר התייחסנו אליהן בהזדמנויות אחרות.

בברכה מרובה

הפעלות קוליות בשבת לצרכי חרום והצלה

לכבוד רבני המכון

שלום רב

אני מעביר לכם שאלה שנשאלתי ע"י אחד ממטנדבי הצלה בבית וגן.

יש היום במכשירי הטלפון החכמים אפשרות לחיוג קולי. זה אומר שלא צריך לגעת כלל במכשיר פשוט אומרים לו והוא נדלק ומתקשר.

שאלתו הייתה האם עדיף בשעת חרום להשתמש באפשרות הזו ולא לחייג ביד?

השאלה היא לדעתי הרבה יותר רחבה. היום ניתן להפעיל כל דבר ע"י קול. יש גם במכוניות האוטונומיות מצב שאפשר להגיד את הכתובת והרכב נוסע לשם בלי שום מעשה בידיים. אין ספק שאין היתר להפעיל דברים ע"י קול. אבל חשוב

3. הבטאון החודשי של המכון לחודש חשון האחרון, שם בעמודים 11-12 התפרסמה עוד תשובה הלכתית על כך.

זו אחת הסיבות המשמעותיות שכאשר הדבר אפשרי ואינו גורם לעיכוב בהצלת נפשות, ובמיוחד כאשר מדובר בנסיעת יולדת בשבת, יש להעדיף את השימוש ברכב חשמלי או ברכב שנהוג על-ידי נהג נכרי.

במקרה שהאפשרויות הנ"ל אינן קיימות, ונוסעים עם נהג יהודי, אנו מורים, בהתייחס לנסיעת יולדת, כי תיקח עמה אך ורק את החפצים והציוד הדרושים לה עבור הקבלה ללידה ולשימושה האישי בשבת עצמה, קודם הלידה ולאחריה, ויצטרפו אליה אך ורק מלווה אחד/אחת, או שנים לכל היותר במקרה הצורך, שישאו עליהם רק את הבגדים בהם הם לבושים בשבת באופן שגרתי (כולל: בגדי שבת מיוחדים, כמו שטריימל וכדו', או מעילי גשם ובגדי חורף בעונת החורף) ותו לא.

בברכה מרובה

נסיעה בשבת ברכב חשמלי לצורך פיקוח-נפש

שלו' וברכה,

בעבר בקשתי את עזרתכם בעניין המלאכות הנגרמות מחמת הוספת נוסע על רכב, ובירתם לי שבכל הוספה של משקל אפילו על רכב כבד יש תוספת הבערות (אמנם מזערית) ביחס לתוספת המשקל.

ברצוני לבקש לברר עוד מה ההשפעות של הוספת נוסע ברכב חשמלי? האם גם שם נוספות עוד מלאכות, כמו פתיחות וסגירות מעגלים חשמליים וכד', או שמא

עוצמת המנוע רק משתנה ואין זה אלא עניין של הגברת זרם וכד'?

העניין נוגע לגבי הצלה, אם בהוספת מלווה לחולה על רכב חשמלי הוא איסור תורה או דרבנן, וכן לגבי הוספת חולה שאין בו סכנה על רכב שבין כך נוסע לצורך פיקוח נפש.

אודה מאוד על תשובתכם החשובה

בברכה ובתודה

הרב לוי יצחק ב.

רב מתנדבי הצלה מודיעין עילית

לחיצה על דוושת הגז ועוד באופן רצוף לאורך כל המסלול. לגבי השאלה אם יש כאן מלאכה דאורייתא או לא - הדבר תלוי כמובן במה שעושים באמצעות הקול, אם מפעילים באמצעות הפעלות האסורות מדאורייתא, הרי שכאמור יש לנו להתייחס לכך כמלאכה דאורייתא על-ידי מעשה כדרכו בידיים, ואם עושים באמצעות מלאכה דרבנן הרי שזו כמלאכה דרבנן בידיים.

בברכת הצלחה בכל מעשי ידיכם
וכתיבה וחתימה טובה לכם ולכל הנלווים עליכם

מכשיר מדידת תזונה

שאלה:

לכבוד הרב שליט"א

אני צעיר דתי, נרשמתי להשתתפות בקבוצת מחקר במכון וייצמן, על הרגלי תזונה והשפעתם על האדם. כשהגעתי לכנס הסברה, נוכחתי כי יהיה עלי לענוד על פרק ידי במשך כשבועיים רצופים - מבלי להסירו לרגע - מכשיר מדידה רפואי, הפועל בצורה דיגיטלית ומוודד כל העת מדדים שונים בגופי.

למיטב הבנתי, כל מאכל או משקה שאני מביא לפי עשויים להשפיע מידית או כעבור זמן על תוצאות המדידה, ומאחר שבמשך תקופת המדידה תהיה גם שבת אחת לפחות, יש בכך כנראה בעיה הלכתית של חילול שבת.

האם אני צודק כי יש בכך בעיה, ובשל כך עלי להימנע מלהשתתף בקבוצת המחקר, או שמא יש דרך להתיר זאת? אני מודה לכם מראש מקרב לב על תשובתכם

אופיר ר.

קרית שמואל

תשובת רבני המכון:

מאחר שלא מדובר בשום צורך רפואי ממשי, אלא במחקר גרידא, בוודאי שעליך להימנע מלהשתתף בקבוצת המחקר, ולא להכניס את עצמך לשאלות הלכתיות הכרוכות בענידת מכשיר המדידה בשבת.

נסיעת אחות בשבת לעבודה בפגייה

שלום לכב' הרב שליט"א

אני סיימתי לימודים בביה"ס לאחיות, וברצוני להתקבל לעבודה בפגייה במרכז רפואי סמוך יחסית למקום מגורי. הבעיה היא שבשבתות אין נהג גוי להסיע את האחיות

לדעת מה חומרת המלאכה ע"י דיבור? האם יש כאן מלאכה דאורייתא או לא? יש נפק"מ גדולות לגבי חולה שאין בו סכנה ועוד הרבה.

אשמח לשמוע את דעתכם

בתודה מראש

זאב א.

הצלה בית וגן

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

שאלות אלו הן אכן שאלות יסודיות ביותר, הן מבחינת הסוגיות ההלכתיות אליהן הן קשורות והן מהבחינה המקצועית טכנולוגית, שלא ניתן לברר וללבן אותן במסגרת תשובה קצרה, ולכן נסתפק כרגע

רק בנקודות קצרות ותמציתיות למעשה, ועוד חזון למועד בעז"ה: למעשה, ההתייחסות ההלכתית לכאורה לכל

פעולה המתבצעת באמצעות הפעלה קולית, כאשר דרך המלאכה היא לבצע פעולה זו בדיבור, או גם בדיבור, היא כי אינה נחשבת כשינוי מדרך המלאכה, אלא נחשבת כמעשה בידיים לכל דבר, על כל דיניו וחומרותיו.

יחד עם זאת, ישנן סיטואציות שונות בהן יתכן שהפעלה קולית כרוכה בסופו של דבר בפחות מלאכות מאשר הפעלה בידיים, אם בשל צורת ההפעלה, ואם מחמת שחלק משרשרת הפעולות המתבצעות באמצעות הפעלה קולית יכולים להחשב כ'גרמא', לעומת הפעלה ידנית, הדורשת מעשה בידיים של כל הפעולות. לפיכך יש לבדוק היטב כל מכשיר לגופו בימות החול, על-מנת לוודא את כל שרשרת תוצאות ההפעלות. גם במידה ולא ניתן לוודא זאת בדיוק, נראה שאכן אפילו מספק כדאי להעדיף הפעלה קולית, שבוודאי בכל מקרה אינה חמורה יותר מהפעלה ידנית, ובמיוחד כאשר הפעלה בדרך זו רק מקלה מן הסתם על פעולות ההצלה ולא להיפך.

לגבי הפעלת רכבים אוטונומיים בשבת, לכשיאפשרו לפעול ברחובות הערים, לצרכי הצלה וחרום כמובן, נראה שבכל מקרה תהיה להם עדיפות הלכתית ברורה ומוחלטת, בהפעלתם הראשונית באמצעות פקודה קולית אחת, שמכוחה יפעל הרכב מעצמו לאחר מכן, מאשר הפעלה ידנית של

יש אפליקציה במכשיר שמחזיקים בחברת הצלה, שכשנכנסים למקום סגור המכשיר נכנס למצב רוטט בלי צלצולים, וכשנמצא במקום פתוח המכשיר נכנס למצב צלצול, ויש להם צורך בזה כדי לא להפריע בבית-הכנסת, ומצד שני ברחוב

לא מרגישים הרטט. והשאלה האם צריך להפסיק או לכבות את האפליקציה הזאת בשבת, כיון שנחשב כאילו הוא גורם להפעיל את זה ככל שנכנס או יוצא.

ועוד שאלה דומה, האם יש בעיה להשאיר את הקליטה ל-WIFI דלוק וכל פעם שנכנס לבית או יוצא ממנה מתחבר לאינטרנט של הבית או הבית הכנסת, וכשיוצא מתנתק החיבור.

האם כדאי לכבות האופציה לחיבור לרשת ה-WIFI בשבת או אין צורך לחוש לזה? יורינו המורה מה להמליץ לעשות בנד"ד. יישר כח וכתובה וחתימה טובה.

עזרא ב.

מקסיקו סיטי

תשובת ראש המכון:

שלום וברכה לכב' ולכל הנלווים עליכם לטובה ולברכה ברכת ה' עליכם

בנוגע לשאלותיכם, אנו יוצאים מנקודת הנחה ברורה שמדובר באנשי הצלה יראי-שמים, שנושאים עמם בשב"ק מכשירים סלולאריים ניידים לצורך קריאות במקרי הצורך עפ"י הוראת מורי ההוראה החשובים דקהילתכם, וגם התשובה דלהלן מבוססת על הנחה זו:

בנוגע להגדרה במכשיר, אשר באמצעות חיישן מסוים הוא יודע להעביר את המכשיר למצב 'רטט' בכניסה למקום סגור ולמצב 'צלצול' ביציאה למקום פתוח, אם ניתן לקבוע את ההגדרות לשינוי בין מצב 'רטט' במקום סגור לבין מצב 'צלצול' במקום פתוח באמצעות שרון קבוע מראש, ולא באמצעות חיישן, או שניתן להשאיר את המכשיר כל השבת במצב 'רטט' (שלדבריהם לא ניתן לעשות זאת, מאחר שברחוב לא חשים כל-כך ב'רטט'), או לחילופין לקבוע מקום צדדי בבית-הכנסת (שכפי שהבנתי זו הסיבה העיקרית לצורך בשימוש באפליקציה זו בשבת), באופן שלא יפריע כל-כך למהלך התפילה - אזי ברור שעדיף לעשות כן.

במידה והאפשרויות הנ"ל לא קיימות או לא מעשיות, יש

למשמרתן בהלוך, רק בחזור הביתה, כך שאם אקבל את העבודה אאלץ להגיע ברכבי למקום העבודה באותן השבתות בהן אהיה משובצת.

ברצוני לברר, אם העבודה בפגייה נחשבת כ'פיקוח-נפש' שיהיה מותר לי לנסוע לצורך כך בשבת ולנהוג בעצמי ברכב.

אודה לכם על תשובתכם

צופיה ל.

ראשון-לציון

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

באופן עקרוני, העבודה בפגייה מוגדרת ללא כל ספק כ'פיקוח-נפש' שדוחה שבת, ולכן אילו ייווצר מצב, למשל, שבו יהיה לחץ עצום במחלקה זו, באופן שהצוות הקיים לא יהיה מסוגל לעמוד במטלות השגרתיות, וכתוצאה מכך יאלצו להזעיק בשבת אחיות נוספות לתגבור, הרי שבוודאי מותר וחובה על כל אחת שנקראת לחלל שבת ולהגיע לעבודה.

אלא שלא כך הם פני הדברים בבואנו לדון מראש על היתר קבוע לחלל שבת באיסורי תורה בנהיגה ברכב למשמרת בפגייה, שכן במצבים שגורתיים קשה לקבוע שנסיעתה של אחת אחת לעבודה מוגדרת ממש כ'פיקוח-נפש', למרות שהתייצבותה במשמרתת תקל בוודאי מהלחץ המוטל על האחיות האחרות, ולא ניתן מכח זאת להתיר מראש בשופי לחלל שבת בקביעות באיסורי תורה.

לכן אם ברצונך להתקבל לשם לעבודה עלייך להתנות זאת בסידור של הסעה לעבודה בשבתות ומועדים על-ידי גוי גם בהלוך, או לחילופין למצוא את הדרך להשתבץ במשמרות של שבתות ומועדים בליל שבת, או בכל דרך אחרת, באופן שתוכלי להגיע לשם עוד טרם כניסת השבת או החג.

בברכת הצלחה בכל אשר תפני

שימוש במכשירים סלולאריים ניידים

לצרכי הצלה

לכבוד ראש המכון הטכנולוגי להלכה הגאון הרב הלפרין שליט"א

שלום רב !!!!

נתבקשתי מהרב יוסף טוויל שליט"א ראש כולל 'אבי עזרי' ורב ומו"צ של חברת הצלה במקסיקו לברר אצל הרב, שאלה הלכתית בקשר למכשיר נייד של חברת 'הצלה' במקסיקו.

מצ"ב צילום של המכשיר. כמו כן תיאור של השואל.

כמו כן לשואל הייתה הצעה נוספת, להלחים עמעם לעוצמת הקול של המכשיר, ואולי שימוש בזה יש בו רק שינוי התנגדות, ובזה שוב חוזרת השאלה הנ"ל.

והאם יש לכם רעיון אחר להתגבר על הבעיה האמורה?

בתודה רבה מעומק הלב על פועליכם החשובים

הרב לוי יצחק ב.

רב מתנדבי הצלה - מודיעין עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לדעתנו, לא ניתן להתיר זאת לצורך האמור, לא בגלל השינוי ב'התנגדות' של הרמקול, אלא מאחר שמדובר על חיבור בשבת של 'שקע-תקע' המסיט/מוסיף מכאן ואילך אפשרות קליטת שמע לאוזניות חדשות.

למרות שבפועל הוא אינו קולט עדיין קולות, וגם לא נוצר בו זרם חשמלי, בכל זאת מסתבר מאד שלדעת החזו"א גם זה בכלל 'מעמיד הדבר על תכונתו', שהוא מכין ועורך אותו לקבלה מידית של אותות סאונדיים.

אין זה דומה כלל לחיבור של תקע לשקע בשעה שהוא מנותק מהזרם החשמלי, על-מנת שיפעל כאשר שעון השבת

יפעיל מחדש את הזרם החשמלי, שאת זה אכן ניתן לדון כגרמא, שכן במקרה עליו אנו דנים הוא כבר מוכן מיד,

כאמור, לתפקידו ולפעולתו. כלומר שאין כאן רק איפשר של חיבור עתידי, אלא שכבר בשעת החיבור בהחלט קורה משהו בעל משמעות מעשית, שהיא האפשרות להעביר או להגביר כל קול ורעש לכשיהיה, וגם ניתן להגדיר זאת לאור הגדרת החזו"א כ'החייאת' האוזניות 'ממוות לחיים'.

למעשה, מה שאתם מכנים 'התנגדות' הוא שינוי חשמלי הנובע מ'תחושת' מערכת החשמל לכך שחל שינוי בעוצמת החשמל הנדרש ובהפנייתו, כפי שמערכת חשמל יכולה 'לחוש' כאשר אתה מעלה או מוריד את עוצמת השמע, מה גם שברוב המכשירים החדשים כיום קיים גם חיווי מיוחד בצג שמודיע על חיבורו או ניתוקו של התקע האמור.

לגבי התקנת עמעם לעוצמת הקול - לא הבנו בדיוק את כוונתכם, האם הכוונה היא להתקין 'מונע תנודות' מכני ברמקול של המכשיר בכדי שיפחית את הדציבלים, והשאלה היא האם מותר להניח ולהסיר אותו בשבת?

בהחלט מקום להקל במקרה זה, מכמה סיבות, להשאיר את האפליקציה הזו גם בשבת ולא לבטל אותה.

גם בנוגע לאופציית החיבור לרשת האלחוטית - אם ניתן לבטל אותה בשבת, ללא שהדבר יפגע ביעילות פעולות

ההצלה במקרי הצורך ח"ו, מה טוב. אך אם יש בכך צורך מסוים, או קושי מיוחד לזכור לעשות זאת, בהחלט ניתן להקל בזאת במכשירים המיועדים לקריאות הצלה, למרות

שההתקרבות וההתרחקות בכל פעם לרשת ה-WIFI גורמת לשינויים אלקטרוניים במכשיר, במיוחד כאשר אין לנושא המכשיר שום עניין ותועלת בהם.

אגב, בכל מכשיר סלולארי נייד שעוברים עמו ממקום למקום, ובמיוחד אם נכנסים עמו למקום סגור, נגרמים כל העת שינויים אלקטרוניים מסוימים הדרושים לאיכות ורמת הקליטה, בהתאם למידת הקרבה והמרחק מהאנטנות הסלולארית, אלא שמאחר שלא ניתן לעשות דבר אין צורך לחוש לכך כאשר נושאים את המכשירים לצורך קריאות הצלה, ואין להגביל משום כך את הנושאים אותו בתנועותיהם.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לכם ולכל בני קהילתכם המפוארת בתוך כל אחינו בית ישראל

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

חיבור אוזניות בשבת למכשירי קשר של מתנדבי הצלה

לכבוד המכון הטכנולוגי, שלו' וברכה,

אבקש את עזרתכם בעניין הנוגע למתנדבי הצלה רבים. שנתקלים בבעיה כאשר הם נכנסים לבהכנ"ס והמכשיר קשר פעמים שהוא מפריע למתפללים ולא נעים למתנדבים.

הוצע פתרון לחבר למכשיר קשר לפני שבת רמקול חיצוני, שיש לו אפשרות כניסה של אוזניות, ואז בשבת לפני הכניסה לבהכנ"ס להכניס אוזניות לרמקול זה. לפי טענת השואל אין בזה שום הכנסת זרם חשמלי בשעה שאין דיבורים במכשיר קשר ואין שום השפעה. ואז הנידון שלנו הוא מצד לסמוך על כך שזו פעולת גרמא, ולהתיר ע"פ הסברא של התירו סופן משום תחילתן. אולם השואל טוען שיש שינוי ב"התנגדות" בעת הכנסת האוזניות.

אבקש מאוד את עזרתכם לברר אם אכן אין שום השפעה חשמלית בעת הכנסת האוזניות, ומה משמעותה של אותה "התנגדות"?

בכל אופן, אם אכן מדובר בטרחה יחסית, במיוחד באמצע הלילה מתוך שינה, מותר לכם לצורך זה להזעיק את האחות באמצעות לחיצה על מערכת קריאת האחות, וכמובן יש להשתדל לעשות זאת בשינוי, וזאת על-ידי כיפוף האצבע ולחיצה באמצעות פרק האצבע ולא בכרית האצבע כרגיל.

בברכת רפואה שלמה לבנכם ובשורות טובות

‘ביפר’ לשימוש אחיות רפואיות בתפקיד לקריאת הודעות בשבת

בוקר טוב,

אנחנו מחפשים ביפר שאפשר לקרוא ממנו הודעות בשבת עבור האחיות שצריכות לקבל הודעות מהדיירים של חירום.

מה יש לכם להציע לנו?

תודה ויום טוב!

דבורה פ.

מזכירה רפואית

בית טובי העיר

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לצערנו הרב אין בידינו כרגע להציע פיתוח מתאים לצורך זה.

דומנו, כי ב'איחוד הצלה' משתמשים היום במכשירי ביפר שאינם דורשים כל לחיצה לקריאת הודעות, המופיעות ישירות על הצג גלויות לקריאה.

(מתוך 'ויקיפדיה')

לעת עתה, הדבר היחיד שאנחנו יכולים להציע, בהנחה שמתוך הקריאות ישנן בוודאי כאלה העלולות להיות גובלות במקרים של פיקוח-נפש, הוא לתרגל עם האחיות לבצע את כל הפעולות

הנדרשות לפתיחה/לחיצה בדרך שינוי מהדרך הרגילה, כגון לחיצה בפרק אצבע כפופה ולא בכרית האצבע, כאשר הכלל הוא שככל שהשינוי מהדרך הרגילה והשגרתית גדולה יותר כך חומרת האיסור קטנה יותר.

דרך השינוי הטובה והמהודרת ביותר היא באמצעות החזקת

ובאשר לרעיונות נוספים - אנו מניחים שמן הסתם חשבתם בעצמכם על האופציה, אבל נציע בכל אופן, לבדוק אופציה של התראת רטט, במיוחד כאשר במכשירים החדשים ניתן להגדיר את סוג ההתראה לפי זמנים, כך שבכל שעות היממה ההתראה תהיה קולית, ואילו בזמני התפילה היא תהיה על 'רטט'.

אופציה נוספת היא לבחון האם יש במכשירים הגדרה של צלצול המתחיל בווליום נמוך ומתגבר במשך זמן מה. כאשר בזמן הזה המתנדב יספיק כבר לצאת מבית הכנסת בהפרעה מינימאלית - האם בחנתם אופציות אלה?

בברכת הצלחה בכל מעשי ידיכם

קריאה לאחות בליל שבת באמצעות מערכת הקריאה

שלום לכם

אנחנו נמצאים בבית-חולים עם תינוק קטן המאושפז במחלקת ילדים בבי"ח שניידר במצב לא פשוט. עקב מצבו אנחנו נאלצים מפעם לפעם להזעיק את האחיות לסדר את אחד המכשירים שזז ממקומו ומצפצף מסיבה זו או מסיבות אחרות.

במשך כל השבוע אנחנו עושים זאת בלחיצה על לחצן המצוקה לקריאת האחיות. אבל בשבת אנחנו משתדלים להימנע מכך ולנסות לאתר

אותה ברחבי המחלקה ולקרוא לה.

השאלה שלנו היא: האם כשזה קורה בליל שבת באמצע הלילה כשאנחנו ישנים לצד התינוק חובה עלינו לקום ולהתחיל להתרוצץ במחלקה כדי למצוא את האחיות האחראיות או שמותר לנו ללחוץ על לחצן המצוקה, אולי בשינוי? במידה וכן, כיצד לעשות זאת?

רוב תודות

יהודה ושרי ג.

אלעד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

איננו יודעים איזו מערכת קריאת אחות מותקנת במרכז הרפואי ע"ש שניידר והאם יש בה התאמה הלכתית לצרכים רפואיים בשבת, ואנו יוצאים מנקודת הנחה כי מדובר במערכת רגילה ללא כל התאמה לשבת או אולי בהתאמה שאיננה מתאימה ומספקת.

השאלה האמיתית היא: האם יש חובה או מעלה הלכתית עכ"פ לכל מי שסבור כי יתכן שיזדקק לנוזלים במהלך הצום לעשות כן ולהיערך מראש באופן זה, כאשר השאלה היא כפולה: 1. האם על מי שזקוק במהלך הצום לשתות מטעמי פיקוח-נפש (או לצורך הצלת אחרים, כמו במקרה שעליו אתה שואל) להעדיף קבלת עירוי נוזלים דרך הווריד או שהוא רשאי לשתות כדרכו? 2. האם כאשר הוא יודע מראש כי יתכן שיגיע למצב שכזה עליו להיערך לכך מראש באמצעות פתיחת וריד מערב הצום על-מנת לחסוך ב'חבלה' והוצאת דם ביום הקדוש עצמו?

למעשה, ההוראה המקובלת היא כי מי שחייב לאכול או לשתות ביוהכ"פ מטעמי פיקוח-נפש או ספק פיקוח-נפש אינו חייב לחבר עצמו לאינפוזיה מערב הצום כדי לקבל עירוים במידת הצורך, אלא עליו לאכול או לשתות כדרכו במהלך הצום בהתאם למידת הצורך, כאשר ברוב המקרים די באכילה או שתיה ל'שיעורים', למרות שכבר ששמענו על מקרים מיוחדים של מי מגדולי ישראל או אחרים יראים מורמים מעם שהיו במצבים גבוליים של ספק פיקוח-נפש, ועל-פי המלצת הרופאים היה עליהם להימנע מלצום, ולכן התחברו לאינפוזיה עוד מערב הצום ואפילו התאשפזו לצורך

זה כדי שיוכלו לקבל את הדרוש להם בדרך של עירוי. העושה כן בוודאי קדוש יאמר לו, אך זו אינה הוראה והנהגה לרבים.

בין היתר דן בהרחבה בשאלה זו ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, בספרו שו"ת

'מעשה-חושב' (ח"ג, סי' כא), ומסקנתו היא כי "הזקוק לאכול ביוהכ"פ בשל חשש סכנה ופקו"נ, אינו צריך להזדקק לתחליפים לאכילה או לשתיה - כגון אינפוזיה - ומותר לו לאכול כדרכו לפי הצורך".

יחד עם זאת, במקרה עליו אתה שואל הסיטואציה מורכבת הרבה יותר, שכן לא ניתן לצפות ולהעריך מראש את הצורך ואת מידת חומרתו, ובמקרה שבו יתעורר חלילה צורך דחוף לכוון לצאת לאירוע של הצלת חיים במהלך הצום הוא עלול למצוא את עצמו במצבים לא פשוטים, כאשר מצד אחד מצבו שלו בעודו שרוי בצום לא מאפשר לו את היציאה, ואולי עלולים אחרים להסתכן בשל כך, ואילו מצד שני יתכן כי מספק ומחוסר ידיעה מספקת, או מתוך שירצה להחמיר על עצמו, יצא לאירוע בעודו צם והוא עלול לסכן את עצמו ח"ו, בעוד שמצד שלישי אולי כבר אז יהיה מאוחר מדאי ללכת

קיסם עץ גדול בין השיניים ולחיצה באמצעותו. אלא שכמובן לא בכל מקרה ולא לכל אחד ואחת מתאימה דרך זו.

בברכה מרובה

עירוי נוזלים למתנדבי הצלה ביום-הכיפורים

שלום וברכה.

במקרה שכונן נשאר זמין לאירועים. יוצא בשבת רגילה, אוכל ושותה ואחר כך יכול להמשיך לצאת ולענות למקרי פיקו"נ.

השאלה ביום כיפור, שיפתח החובש לעצמו ווריד בערב הצום (או ע"י חבר), כדי שיוכל להכניס לעצמו נוזלים לקראת סוף הצום, כדי שיוכל להמשיך לצאת.

(ייתכן מקרים קשים, בקרבת מקום ואז הכונן לא יוכל לצאת).

הנקודות פה:

1. שזה נעשה מערב הצום
2. אין הוצאה של דם בצום
3. לא בשימוש א"כ יש מקרה חירום ויוצא לעזור

אשמח לדעת אם מותר או אסור ולמה?

ומה הדין בצום רגיל?

ישר כוח על כל השו"תים המחכימים והמועילים.

כמובן אם יהיה דרך לקבל תשובה לפני יום כיפור הבעל"ט.

יעקב ישראל ז.

טבריה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

השאלה אותה הצגת מורכבת מכמה שאלות הלכתית יסודיות, ומאחר שברצוננו להשיב עליה בקצרה ככל האפשר לכן נחלק את התשובה לכמה חלקים:

אין כאן כלל של שאלה של מותר או אסור, שכן עצם הדבר, של פתיחת וריד מערב הצום, על-מנת שיהיה זמין לחיבור עירוי של נוזלים במקרה הצורך, הוא דבר המותר לכתחילה לכל אחד לעשות כן.

נוסף על כך, שעצם קבלת עירוי של נוזלים במהלך הצום דרך הווריד ולא דרך

הפה כמעט שאין בה כל שאלה הלכתית ויתכן בהחלט שאין בה איסור כלל. וע"י בזה בשו"ת מהרש"ם (ח"א, סי' קכג) ובשו"ת אחיעזר (ח"ג, סי' סא) לגבי אכילה ושתיה ביוהכ"פ באמצעות חוקן.

של הצלת חיים מותר להם, ואולי חובה ומצווה עליהם, להכניס לגופם כמות נוזלים במידה שתספיק להם בוודאות, מבלי כל צורך לדקדק כלל בכמויות הנוזלים, ובוודאי שלא להסתפק בכמויות של 'שיעורים'. גם במידה שהם מרגישים חלשים לקראת סוף הצום, והם סבורים כי אם וכאשר תגיע קריאה דחופה יהיה כבר מאוחר מידי להתחבר לעירו ולצאת לדרך, מותר להם להכניס לגופם נוזלים במידה מספקת באמצעות העירו, על-מנת להיות נכונים ומוכנים לכל קריאה דחופה.

לגבי שאר תעניות ציבור מלבד יום הכיפורים - בוודאי שניתן לנהוג כאמור לעיל לגבי צום יוה"כ"פ. אלא שלמעשה אין כל צורך לעשות כן, ובשאר הצומות ניתן לכתחילה להתיר לכל כונן שיוצא לאירוע של הצלה לאכול ולשתות כפי שדרוש לו.

ברוב ברכות לעוסקים בעבודת קודש של הצלת חיים ובתפילה שלא נזדקק לזה ויהיו ידיכם מחוסרות עבודה ובברכת גמר חתימה טובה

לאכול ולשתות או לחילופין להכניס עירו, ועוד דילמות נוספות, שכל מי שקרוב קצת אצל ארגוני הצלה ודומיהם יוכל לשער אותם בעצמו.

לפיכך במקרה זה הדרך המובחרת והמומלצת ביותר היא אכן זו ששאלת עליה - למרות שכמובן לא ניתן לחייב אף אחד לעשות כן - לפתוח וריד מערב הצום, באופן שיהיה זמין ומוכן לחיבור עירו נוזלים במידת הצורך, ללא כל צורך בדקירה וחבלה נוספת, ובמקרה שבו יהיה על הכונן לצאת לקריאה של הצלת חיים או אפילו כל ספק פיקוח-נפש יוכל מיד לחבר עירו ולהכניס לגופו נוזלים במידה מספקת ללא כל חשש.

חשוב לציין, כי במקרה ואכן ינהגו כן, יש להורות באופן חד משמעי לכוננים כי בכל מקרה של יציאה לאירועים דחופים

כהנים

יצירתיים, בעת הקמת המרכז הרפואי וגם לאחריו. אך למרות הכל המצב אינו מושלם, ואין בכך בכדי להתיר בשום פנים ואופן כניסת כהנים לשם שלא לצורך אמיתי, אפילו כאשר אין שילוט שהכניסה לכהנים אסורה, וזאת מכמה סיבות.

וכבר היה מעשה לפני קרוב לשלושים שנה, שנערכה אסיפת רבנים מורחבת במרכז הרפואי 'שערי-צדק' לדיון בנושאי רפואה והלכה אקטואליים,

וכשהגיע לשם אחד מחשובי פוסקי ההלכה בדור האחרון זצ"ל ופגש באחד מחשובי הרבנים בארצנו הקדושה, שהוא כהן, והשתתף גם הוא

באסיפה, בהיותו סבור לפי תומו כי מרכז רפואי זה מתוקן לגמרי מטומאת מת, ניגש אליו אותו פוסק נודע זצ"ל והפטיר לעומתו בתמיהה רבתי: "מה לכהן בבית הקברות?!"

אכן באשר למקרה הספציפי עליו שאלת, יש להתיר את הכניסה לשם בתנאים הבאים:

במידה ורעייתך אינה זקוקה לעזרתך ותמיכתך בשלבי הקבלה וכל הפרוצדורה הכרוכה מכך, תקפיד שלא להיכנס לשם, עד לאותו רגע בו תשמע ממנה, או תבין מעצמך, כי הוא זקוקה לעזרתך ותמיכתך בשהותך לצידה.

כניסת כהן לבית-חולים לצורך טיפול רפואי של רעייתו

שלום וישע רב

רעייתי תחי' זקוקה לעבור טיפול גניקולוגי מורכב, כעין ניתוח, בביה"ח 'שערי-צדק', אך אין מי שיתלווה אליה מלבדי, שאני כהן.

האם וכיצד מותר יהיה לי להיכנס לבית החולים לצורך זה?

ברוב ברכות

מאיר דוד הכהן ג.

הר נוף, ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מתוך שאלתך ניכר כי אכן הינך מודע היטב לבעייתיות הגדולה של כניסת כהנים לבתי חולים, יהיו אשר יהיו, כאשר כל כניסה לשם עלולה להיות כרוכה באיסורי תורה ממש.

אמת הדבר, כי במרכז הרפואי של 'שערי-צדק' נפתרו בעיות טומאת הכהנים בהרבה תחומים, והמצב שם טוב יותר מאשר במרבית בתי החולים ברחבי הארץ, וזאת תודות להשקעה העצומה של המכון המדעי טכנולוגי להלכה, בראשותו ובהנחייתו הצמודה והרצופה של ראש המכון המנוח הגאון המופלא רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, ברעיונות ובפתרונות

שאין מעביר את הטמאה לכל הבית חולים, והשאלה שלנו היא האם יש לכם מידע בעניין? וכיצד עלינו לנהוג?

בתודה וברכה

נפתלי הכהן ב.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מבלי להיכנס לעצם השאלה וההכרעה בעניין, מאחר שאיננו מכירים את פרטי המקרה וגודל הצורך בזה, את מידת הדחיפות ואת הנחיצות במקום זה דווקא, אשר בכל זה צריך להכריע כמובן מורה הוראה שמכיר את הפרטים נכונה, הננו רק להעיר את תשומת לבכם:

השמועה שעליה שאלתם אין לה כל יסוד והיא חסרת שחר. מלבד זאת, גם איסור 'סוף טומאה לצאת' אינו מוסכם שהוא רק מדרבנן, וכבר נחלקו בזה

גדולי עולם מן הראשונים וגדולי הפוסקים, דדעת הש"ך (יו"ד סי' שעא סק"ח וסי' שעב סק"ב) שאינו אלא מדרבנן, וכן דעת השבו"י (ח"א סי' פה וח"ב

סי' צד), ואילו דעת המג"א (סי' שיא סק"ד וסי' שמג סק"ב) שהוא איסור תורה, וכן נקט להלכה החכם"א (כלל קנט ס"ח וסי"ז). וראה בספרו של ראש המכון המנוח הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל 'טהרת-פתחים' (ח"ב, פרקים א-ב) שהאריך בבירור השיטות, והעלה כי נראה שרבו הסוברים כי אין טומאה זו אלא מדרבנן, ויש שהורו כן הלכה למעשה להקל במקום שיש בו משום כבוד הבריות או במקרים אחרים שהתירו בהם רק איסורי דרבנן. ועוד צירף לזה, כי לדעת הסוברים שהוא איסור תורה יש מקום לדון שהטומאה היא טומאה דאורייתא אלא שאין הכהנים מזהירים עליה.

כדאי לכם לעיין גם בתשובתו ההלכתית המקיפה של הגר"י הלפרין זצוק"ל בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ד, סי' כח) בדבר אשפוז כהן בבית-חולים, שם דן בהרחבה רבה בכל צדדי השאלה, ובמסקנות התשובה הציב רשימת כללים מסודרת היכן וכיצד ניתן להקל בזה במקום צורך גדול ונחוץ. בברכת רפואה שלמה ובשורות טובות

כמובן, שעליך להקפיד להיכנס בזמן שבו אין אזהרת כניסה לכהנים.

בזמן שהותך שם, תקפיד ככל האפשר שלא להסתובב שלא לצורך במסדרונות בית החולים, לפנות ישירות, בדרך הקצרה ביותר, למחלקה/חדר טיפולים, שם אתה אמור לשהות לצד רעייתך, ולא לצאת משם לשום מקום אחר בבית החולים שלא לצורך הכרוך ברפואת רעייתך.

גם אם תצטרך להתפלל את אחת התפילות בזמן שהותך שם, עדיף שתתפלל ביחידות במקום שהותך, ולא תלך להתפלל בבית-הכנסת במקום.

אם יש באפשרותך, בהסכמת הצוות הרפואי וכדו', להשתדל לשהות ככל היותר מאחורי דלתות סגורות. עדיפות ראשונית היא לחדר סגור. כשהדבר לא מתאפשר, יש גם מעלה בכך שלפחות דלתות המחלקה או המסדרון וכדו' יהיו סגורות. אך כמובן שיש לעשות כל זאת ברגישות, בחכמה ובהסכמה. במקביל, עליך להשתדל, עד כמה שאפשר, שלא לפתוח שלא לצורך שום דלת, מבפנים לכיוון החוץ, כדי שלא להביא עליך טומאה מיותרת. (אגב, בספרו של ראש המכון המנוח הגר"י הלפרין זצ"ל, שו"ת 'מעשה-חושב' חלק ד סימן ל, מבואר חידוש הלכתי גדול, כי על כל אחד מישראל, בין איש בין אשה, ואפילו אם אינם כהנים, להיזהר מאד מפתחת דלתות בבתי חולים, מאחר שפעולה שכזו עלולה לעתים קרובות מאד לגרום להתפשטות טומאת מת בבניין בית החולים ממקום למקום, ולטמא בכך את הכהנים השוהים במקום, ובמקום הצורך יש לעשות על כך שאלת חכם).

כמובן, שברגע בו רעייתך לא תהיה זקוקה יותר לשהותך לידה ותוכל לעזוב את המקום, עליך לעשות כן מיידית ללא כל שהות מיותרת בדרך הקצרה ביותר.

בברכת רפואה שלמה

אשפוז כהן לטיפול רפואי

לכבוד הרבנים החשובים שליט"א

אבא שלי (כהן) שיחי' אמור לעבור טיפול חשוב ודחוף, בבית חולים הדסה, והוא דיבר עם מורה הוראה על צדדי ההוראה בעניין, והמורה הוראה רצה להוסיף לצדדים להקל שהוא שמע שבכל אופן שיש מת בבית חולים הטומאה היא רק מדרבנן, עקב כך שמבודדים את המת והמחלקה, באופן

מאחר שאנחנו מניחים ומבינים שאתה מאלה מבני אהרן הכהנים עם קדושך החרדים לשמירת קדושת כהונתם, נכתוב לך מספר נקודות והנחיות חשובות ויסודיות, אשר תקוותנו שמתוך כולן תקבל תשובות ברורות לכל שאלותיך, לדעת את המעשה אשר תעשה ואת הדרך תלך בה:

אין ספק כי המומלץ והראוי לאשת כהן, במידת האפשר, לבחור מכל מחלקות היולדות שבעיה"ק ירושלים ללדת בבית-החולים 'ביקור-חולים', שמחלקת היולדות שלו מופרדות לחלוטין מכל שאר המחלקות, ואין שם כמעט שום חשש טומאת מת, כך שגם בעלה של היולדת יכול להיכנס לשם ולשהות לצידה ללא הגבלות, וכן אין שום חשש לטהרת התינוק היילוד, אם הוא זכר, מדין "להזהיר גדולים על הקטנים... דלא ליטמו להו בידיים" (יבמות קיד. ושו"ע י"ד ר"ס שעג).

כל מרכז רפואי אחר, ובכללם כמובן גם המרכז הרפואי שהזכרת, אליו חפצה רעייתך תחיי להרשם ללידה, אסור בהחלט בכניסת כהנים אליו, ככל שאין צורך רפואי חשוב בכך ולאחר התייעצות עם רב מורה הוראה מובהק, וכבר התבטא בשעתו בכגון דא אחד מגדולי ההוראה זצ"ל: "מה לכהן בבית-הקברות"!

בנוגע לכך אין כל הבדל משמעותי אם ישנה אזהרה לכהנים כי הכניסה אסורה או שאין אזהרה, וזאת מסיבות שונות שאין כאן המקום לפורטן, ובמיוחד שאזהרה זו אין לה כל משמעות

ושום תועלת לגבי השווים או המשך השהות בתוך מבנה בית-החולים, וכל-שכן בשהות ממושכת.

(מתוך ויקיפדיה)

וראה עוד מה שכתב בזה ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין

זצוק"ל, בתשובה מקיפה בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ד, סי' כח) ובמסקנותיו ההלכתיות (שם, עמ' קפה).

ההבדל היחיד הוא רק כאשר יש אכן לכהן צורך רפואי חשוב להיכנס לבית-החולים, כאמור לעיל בסעיף ב, שעליו להשתדל עד כמה שאפשר להיכנס עכ"פ בשעה שאין אזהרת כניסה לכהנים.

כל זאת, מבלי לפגוע מאומה בכל גורם שהוא ובמאמצים הנעשים לצמצם מעט את הטומאה, בדרכים שונות, אשר כל

כהן שרעייתו עומדת לפני לידה

חיים ברכה ושלוש למעכ"ת הרבנים הגאונים מזכי הרבים שליט"א

זוגתי תחי' נמצאת בחודשי ההיריון האחרונים וחפצה מאד לרשום עצמה ללדת בבי"ח הדסה עין כרם.

שאלתי מורה הוראה חשוב מקהילתנו ואמר לי שהטוב ביותר לאשת כהן שתלד בבי"ח ביקור חולים. אלא שזוגתי תחי' רוצה מאד דווקא בבי"ח הדסה. ואמר לי המו"ץ שליט"א לשאול את דעתכם הרמה על כך, במציאות האמיתית ובהלכה למעשה, בין בנוגע אלי בעצמי לפני הלידה ואחריה ובין בנוגע לתינוק שייוולד בעזה"ת בשעטו"מ ולא ביררנו אם הוא זכר או נקבה.

עוד אמר לי לברר אם יש חילוק למעשה בין הזמן שיש הודעה שהכניסה לכהנים אסורה לזמן אחר.

אקווה שתורו לי בעזה"ת כדת של תורה את הדרך הנכונה לילך בה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

יצחק שלום הכהן מ.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלוש וברכה

מבלי להתכוון במיוחד אליך כמובן, ברצוננו לעורר על עובדה מפליאה ומצערת גם יחד, שבמסגרת עבודת הקודש שעלינו בכל הנוגע לשאלות הלכתיות המתחדשות חדשים לבקרים אנו נתקלים בה לצערנו ללא הרף, כי בעוד שישראל עם קדושים חביבין וערבים עליהם דברי סופרים, ומחפשים להחמיר על עצמם חומרות על-גבי חומרות בספיקות רחוקים ביותר של צדדי חששות איסורי דרבנן, כמו איסורי מוקצה בשבת, או במלאכות דרבנן בשמיטה בזה"ז (דה"ל תרי דרבנן), ומתרחקים מצ"ט שערי היתר, אשריהם ואשרי חלקם, הרי שבשאלות הנוגעות לחשש איסורי תורה ממש, כמו גילוח הזקן או פאות הראש, או איסורי טומאת אהל לכהנים (אשר אע"פ שלגבי איסור 'סוף טומאה לצאת' נחלקו כידוע רבותינו הראשונים וגדולי הפוסקים אם הוא מה"ת או מדרבנן, אך מ"מ איסור טומאת אהל הוא וודאי איסור דאורייתא ללא שום חולק), מחפשים משום מה לסמוך על כל מיני השערות וסברות דחוקות ביותר להקל בהם.

לעומת זאת, אם אפשר, מבלי לפגוע ב"יתובי דעתא" של היולדת, כי רק בעלה הכהן יהיה עמה בשעת הלידה, ללא אמה, יש בכך עדיפות הלכתית, שכן במקרה זה היא תהיה אכן זקוקה יותר לשהותו לצידה או בסמיכות אליה קודם הלידה ובמהלכה.

בכל אופן, כאשר אתה מגיע עמה ללידה, עליך להשתדל עד כמה שאפשר, אם המצב סובל המתנה קצת, להיכנס למבנה המרכז הרפואי רק בשעה שאין שם אזהרת כניסה לכהנים. עליך להשתדל להיכנס עמה לחדר הלידה, או לכל מקום אחר לשם היא תופנה או תצטרך להיכנס, בדרך הקצרה והמהירה ביותר, מבלי שהות מיותרת ומבלי להסתובב במסדרונות שלא לצורך.

כל זמן שנדרשת שהותך לצידה של רעייתך ובסמיכות אליה, הן קודם הלידה והן במהלכה ומיד לאחריה, עליך להשתדל ככל יכולתך, עד כמה שאפשר וככל שהדבר תלוי בך, מבלי לעורר מהומות מיותרות, לשהות בחדר סגור, או לפחות במחלקה שדלתותיה סגורות, כלומר כי ככל שהינך נשמר להיות מבודד יותר משאר מחלקות המרכז הרפואי - כך

עדיף וראוי. ובוודאי שעליך להימנע ככל יכולתך שלא לפתוח שלא לצורך דלתות סגורות של החדר או של המחלקה.

בזמן שנדרשת שהותך שם, עליך להימנע מכל יציאה ושוטטות מיותרת שלא לצורך היולדת. אפילו לצורך תפילה בציבור אין לך ללכת לבית-הכנסת במקום, ועדיף שתתפלל ביחידות במקום שהותך.

אם למשך זמן מה לא נדרשת שהותך לצידה של רעייתך, מכל סיבה שהיא, ראוי שתצא מהמבנה למשך הזמן בדרך הקצרה ביותר ותשהה בינתיים תחת כיפת השמים.

ברגע הראשון, בו שהותך ליד רעייתך כבר אינה נדרשת, עליך לצאת משם במהירות בדרך הקצרה ביותר.

אם ברצונך לבוא לאחר מכן לבקר את רעייתך בעודה מאושפזת במחלקת היולדות, מן הראוי שהיא תצא אליך, במידה ומצבה הרפואי מאפשר זאת, אל מחוץ למבנה מתחת לכיפת השמים.

פעולה שכזאת, המונעת ומצמצמת, ולו במשהו את איסורי טומאת הכהנים, כאשר רבים מהם אפילו לא מודעים לכך, היא חשובה עד מאד, ושכרה רב מן השמים. אך עדיין בכך כדי להתיר בשופי כניסת כהנים למקומות אלה.

לאור האמור לעיל, חשוב להדגיש, כי כל פעולה שהיא, מבורכת ככל שתהיה, אין להציג אותה בשום פנים ואופן כמתן היתר לכהנים להיכנס למקומות אלה, כל עוד לא נפתרו כל הבעיות והשאלות ההלכתיות האחרות.

כך אנו נוהגים בעצמנו כל השנים, בהנחייתו של ראש המכון המנוח, מורנו ורבנו הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, אשר למרות שהקדיש עמל רב-שנים לחיפוש ומציאת פתרונות שונים לשאלות אלו, הן ברחבי ארצנו הקדושה והן ברחבי העולם היהודי כולו, ופעל גדולות ונצורות בשטח זה (אשר מן המקצת מפעילות זו, כטיפה מן הים ממש, העלינו לא מכבר בסדרת מדורי 'באספקלריית העבר', בבטאוני המכון החודשיים 'אספקלריה', גיליונות כז-כט), מעולם לא העניק אישורים על כך שהמקום מותר לכתחילה לכניסת כהנים.

כך הוא כותב במבוא לספרו 'טהרת-פתחים' (עמ' 14):
 "יש לברך על המנהג הטוב להודיע לכהנים על הימצאות נפטר בתוך כותלי ביה"ח על-ידי תליית שלט אזהרה בכניסה לביה"ח: 'הכניסה לכהנים אסורה'. אך לדעתנו יש להשאיר את השלט תלוי כל הזמן, כל עוד לא נפתרה... זאת ועוד, תליית השלט נועדה עבור הכהנים הבאים לבקר בביה"ח, הנמצאים עדיין מחוץ לכותלי ביה"ח, אבל אלו הנמצאים כבר בפנים... אך לא באנו ח"ו לבטל מנהגים טובים בישראל, כי בוודאי יש להמשיך בתליית השלט, כאשר הדבר יביא למניעת מכשול, שכן עיקר מטרתנו ומגמתנו בספר זה, הוא רק להוסיף שיפור על הקיים, ולחזוק חומת הטהרה לציבור הכהנים בזמננו..."

אמנם בנוגע לשאלתך, כאשר רעייתך עומדת על דעתה להרשם ללידה במקום מסוים, הרי יש לדון להקל בזה משום 'יתובי דעתא', כשם שהתקבל ופשט להתיר לנסוע בשבת גם למרכז רפואי מרוחק, אליו נרשמה היולדת או שהיא בוחרת בו, למרות שיש מקום קרוב יותר, מטעם 'יתובי דעתא'.

היה ניתן להציע, כי אמה של היולדת תגיע עמה ללידה במקום בעלה הכהן. אלא שחוסר הנעימות, שאולי כרוך בצעד שכזה, גם הוא בכלל 'יתובי דעתא'.

ספר 'טהרת פתחים' בהוצאת המכון

בנוסף האם יש לכם חומר רלוונטי לנהג אמבולנס לגבי הלכות שבת ו"כל היוצאים להציל חוזרים למקומם"? תודה רבה

**צבי ש.
ירושלים**

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ראשית, עלינו לברך על ערנותך לשאלה חמורה זו של טומאת כהנים בבתי-חולים, דבר שלא רבים מודעים אליה כדבעי, ובפרט אם אינם נמנים על שבט הכהונה מזרעו של אהרן, ואינם יודעים על כך שגם ישראלים מוזהרים

שלא לטמא כהנים. לו היו עוד הרבה כמותך, העוסקים בתחומי הרפואה ו/או ההצלה, שהיו מודעים לכך, היינו זוכים מן הסתם להגיע להישגים ופתרונות טובים בנושא כאוב זה. אך לגופן של שתי השאלות ששאלת, כשם שאינך עורך מיון וסלקציה בין החולים, או המלווים והחובשים, שאתה נאלץ לפנות בשבתות לבית-החולים, ואינך בודק בציציותיהם מי הוא חולה שיש בו סכנה, שמותר ומצווה לחלל עליו את השבת במלאכות דאורייתא, ומי הוא חולה שאין בו סכנה, שלכל הדיעות אסור לחלל עליו את השבת במלאכות דאורייתא, אם בעצם הנסיעה באמבולנס, ואם בפעולות רבות שייעשו עבורו ולצורכו עם הגיעו לבית-החולים, ואתה מפנה מן הסתם את כולם לבתי-החולים, כך אין זו מחובתך להימנע מלפנות כהנים, שלדעתך אין בהם סכנה, או את המלווים והחובשים המתלווים אליהם.

מה גם, שברוב רובם של מקרי פינוי לבתי-חולים באמבולנס, הן כתוצאה מקריאה והזמנה של החולה והן במקרה של תאונות דרכים או פיגועים וכיו"ב, מדובר במקרים שיש בהם סרך סכנה וספק פיקוח-נפש, שלא ניתן לשלול זאת אלא רק לאחר בדיקות יסודיות.

בנוגע לחומר רלוונטי לנהג אמבולנס, אין בידינו חומר ערוך ומסודר עם הנחיות מפורטות. אך נוכל לציין לך את תשובתו של ראש המכון המנוח, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ג, סי' יב) בנוגע ל'תפעול ארגון הגשת עזרה ראשונה בשבתות ומועדים'.

בברכת גמח"ט

באשר לרך היילוד, הרי כל זמן שעדיין לא נולד, ובפרט אם לא יודעים אם הוא זכר או נקבה, אין איסור לטמאות אותו, ועפ"י המבואר בדברי המג"א (סי' שמג סק"ב) שהביא בשם הרוקח (סו"ס שטו) שהו"ד בש"ך (יו"ד ר"ס שעא) דאין איסור לטמאותו מדן ס"ס, והקשה עליו דבלא"ה קי"ל טומאה בלועה אינה מטמאה, יעויי"ש בדבריו.

לאחר שנולד זכר, שהוא כהן, יש קצת על מה לסמוך שלא להזדרז להוציאו מבית-החולים - גם אם מצבו הרפואי תקין לגמרי - קודם הזמן הקצוב לשהות שם. אך אין לעשות כל מאמץ והשתדלות להאריך את שהות היולדת ותינוק שם, אם מצבו הרפואי אכן תקין ואין שום עילה רפואית להשאירו באשפוז.

עם כל זאת, עד לשחרורו של היילוד, על היולדת להימנע מלהוציאו מחוץ למחלקת היולדות והיילודים, וגם מחדר התינוקות, הסגור בדרך-כלל, יש להימנע מלהוציא אותו סתם שלא לצורך, כדי לא לגרום לו תוספת טומאה.

יתכן שהדברים נראים ונשמעים משום מה מחמירים וקיצוניים למדי, אך זאת חובתכם עפ"י תורתנו הקדושה למשמרת קדושת כהונתכם.

בברכה מרובה שהכל ילך ויתנהל כשורה ולמישרין בעז"ה ולא תצא ח"ו תקלה מתחת ידינו

טומאת כהנים בפינוי באמבולנס

שלום רב,

בתפקידי כנהג אמבולנס אני מסיע חולים לבתי החולים ושאלתי היא, האם מדין לפני עיוור עלי להמנע מפינוי כהן

חולה שאינו מסוכן לבית

חולים כשהחולה אינו

שותמו"צ ולא יקפיד

על דיני טומאת כהנים,

והאם יש הבדל בין מקרה

שאני מכניס אותו לבית

החולים בידיים לבין מקרה בו אני מוריד אותו בכניסה למיון

והחולה נכנס עצמאית?

בנוסף, בבתי חולים בהם חניון האמבולנסים תחת קורת גג אחת עם מבנה בית החולים, האם עלי להימנע מלהכניס כהנים לאמבולנס כמלווים או חובשים [במקרה בו אין זה לצורך חולה שיש בו סכנה] כשאינני יודע מה מצב טומאת מת שם?

שונות

הועברה טלפונית לראש המכון הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, והוא ביקש להשיב כדלהלן:

א. בנוגע לעצם השאלה הרגישה אם כדאי להודיע לבני המשפחה על זיהוי סופי של בן משפחתם שנספה רח"ל באסון הנורא בעצם יום השבת אצלם, או שאדרבה ראוי לדחות את ההודעה על כך עד שתצא השבת במקומם, הוא אינו רוצה להכריע כלל, שכן מדובר בשאלה מאד עדינה ורגישה, שיש לה פנים לכאן ולכאן, ועל כך צריך להחליט ידיד קרוב או בן משפחה, שמכיר היטב את בני המשפחה, ועדיף בהתייעצות עם רב מורה הוראה שמכיר קצת את המשפחה, אשר ידעו לקבוע מה הצעד הנכון והמתאים לעשות.

ב. באשר לשאלותיכם, במידה ויוחלט אכן להודיע להם על כך עם צאת השבת בארץ, בעוד אצלם עדיין לא יצאה השבת, התשובות הן:

1. ניתן בהחלט להתקשר לחו"ל או לשלוח הודעת וואטסאפ אפילו קודם שיצאה שם השבת, באופנים דלהלן, ואין צורך לעשות זאת על-ידי נכרי.

2. עליכם לברר אצל בני המשפחה עוד לפני כניסת השבת אם יש נכרי זמין בסביבתם הקרובה, אשר תוכלו להתקשר אליו או להעביר לו את ההודעה, כדי שהוא ימסור להם את הידיעה המצערת והכואבת. ראוי מאד שהם יסכמו עמו על כך עוד קודם השבת ולא בשבת עצמה.

באם אין נכרי, שאפשר להעביר את הידיעה דרכו, ניתן לסכם עמם מראש או על משלוח הודעה כתובה, באופן שיוכלו לקרוא אותה ללא שום מעשה ונגיעה, או לחילופין על צורת צלצול מסוימת, כגון שלושה צלצולים/ניתוקים (צינתוקים) בזה אחר זה, שתבשר את הבשורה הקשה על השלמת הזיהוי הוודאי.

קשה עד בלתי אפשרי להעביר דברי ניחומים בשעה קשה ונוראה זו, כאשר כל מתינו עדיין מוטלים לפנינו, ואין לנו אלא לבקש ולהתחנן מלפני אבינו שבשמים כי יאמר לצרותינו די ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולנו.

שימוש בשבת במכשיר למניעת גמגום

שלום לכם

אחד הפתרונות למניעת גמגום (stuttering), הוא השימוש

הודעה לחו"ל על זיהוי נפטר

טרם צאת השבת שם

אנחנו מאד מקווים שבשעה כזו יהיה מישהו שיראה את המייל וישתדל להשיב לנו או לברר עבורנו את התשובה לשאלתנו.

אנחנו חבריו מהישיבה של אחד המוגדר עדיין כנעדר, ולאחר התרוצצות בבתי החולים התחלנו לקלוט כי כנראה גם הוא בין הנספים באסון המזעזע הלילה במירון. הוא תושב חו"ל וכל משפחתו בארה"ב. אנחנו כעת נמצאים ליד המכון הפתולוגי באבו-כביר, בהמתנה לזיהוי הסופי, ולפי הקצב הנוכחי והמידע שבידינו לא נראה לנו עכשיו, כשעתיים לפני שבת, שהזיהוי הסופי יושלם לפני שבת.

בכל אופן, אנחנו עומדים בזמן הקרוב לעזוב את המקום ולחזור לישיבה לקראת שבת.

אנחנו כל הזמן בקשר עם בני משפחתו בארה"ב, והם מבקשים מאתנו כי אם לא יהיה זיהוי סופי עד לכניסת השבת בארץ, הרי שמיד עם צאת השבת בארץ נבדוק מה המצב, וברגע שיזהו אותו סופית נמצא את הדרך להודיע להם זאת בארה"ב, בטלפון או בהודעת וואטסאפ, אפילו בזמן שבארה"ב עדיין לא תצא השבת.

לכן חשוב לנו מאד לדעת:

האם יהיה מותר לנו להתקשר או לשלוח הודעה לארה"ב לפני שתצא שם השבת? או שכדאי שנבקש מגוי שיעשה זאת עבורנו?

מה עלינו לומר להם? איך הם יוכלו לקבל את ההודעה כשעדיין שבת אצלם?

אם מישהו רואה את המייל אנא תעשו לנו טובה ותענו לנו בהקדם האפשרי.

תודה רבה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

השאלה הנוראה קורעת הלב, בתוך ים האבל, היגון והשכול, העוטף את כל בית ישראל בכל מקומות תפוצותיהם,

למרות הצער שאולי כרוך בכך לא ניתן בשום דרך להתיר את השימוש בו בשבת.

וזכות שמירת השבת וההימנעות מן השימוש במכשיר בשבת תסייע בוודאי למשתמש להפיק את מירב

התועלת ממנו בשימוש בו בשאר ימות החול עד לפתרון מושלם, כך שבמהרה ייפטר מבעיית הגמגום.

בעמדנו שלושים יום קודם חג הפסח נזכיר את דברי חז"ל (זוה"ק ח"ב כה:): שמהם עולה, כי אף שעל משה רבינו נאמר (שמות ד, י) שהיה "כבד פה וכבד לשון", וכן נאמר (שם ו, יב; שם, ל) שהיה "ערל שפתים", בכל זאת ביציאת-מצרים התרפא מכך. וברכתנו היא שכן תהיה לנו בימים ההם בזמן הזה, שמאור קדושת יציאת-מצרים המתחדש בכל שנה ושנה עם פרוס ימי הפסח יושפע רפואה והחלמה לכל המתקשים בדיבור.

בברכה מרובה

החייאות לחולה סופני בעת קריסת מערכות

שלום וברכה לכבוד רבני המכון ובראשם הגאון הגדול הרב הלפרין שליט"א

אבינו בן השבעים וכמה מאושפז כבר כחצי שנה עם שורת מחלות סופניות. מצבו הרפואי משתנה חליפות, עולה ויורד ונע כבר זמן ממושך בין מצב קריטי למצב קשה אך יציב.

אתמול נשאלנו על-ידי הצוות הרפואי המטפל לעמדתנו בכל הנוגע לביצוע החייאות במקרה של קריסת מערכות חלילה, שלדעת הרופאים עלולה להתרחש לפי מצבו בכל רגע.

אבינו אינו מחוסר הכרה. אך הוא במצב אפאטי מוחלט ואינו מתקשר עם הסביבה, כך שאין לנו כל אפשרות לשמוע את דעתו.

איננו יודעים מה להחליט ומה לענות לצוות המטפל, ונודה מאד לכב' הרב שליט"א אם יואיל להדריך אותנו בעניין.

הקב"ה ישלם לכם כגמולכם הטוב על כל החסד והעזרה שאתם מגישים תמיד לציבור.

ברוב תודות

משפחת ס.

ירושלים

במכשיר זרימה אלקטרוני (Electronic fluency device)
אשר משפר ומעצב את קצב הדיבור, על ידי שליטה פיזיולוגית על דפוסי הנשימה והשמיעה, כולל עוצמת הקול.
האם מותר להשתמש במכשיר זה בשבת?

מוטי א.

ברוקלין ניו-יורק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לפי מה שהבנו מדובר במכשירים שיכולים לסייע בדיבור ולהפחית גמגום. מכשירים אלה משתמשים בתוכנת משוב שמיעתי מושהה, המשתנה בתדירות, כדי לעזור לדבר בצורה שוטפת יותר. בדומה למכשיר שמיעה, המכשיר מתחבר לפני האוזן של המשתמש, התוכנה משנה את צליל הקול של המשתמש ומעכבת את הצליל בשבריר שנייה. זה יכול לעזור להאט את הדיבור ולאפשר למשתמש לדבר ללא גמגום.

חוקרים גילו שלחלק מהלוקים בגמגום, התפתחה תגובה

חיובית למשוב קולי שעבר

שינוי. כלומר, כאשר קולו

של המגמגם מושמע לו

בשינויים קלים, שטף הדיבור

שלו משתפר. את המשוב

הקולי נותנות אפליקציות

(מתוך 'ויקיפדיה' באנגלית)

שונות, באמצעות אוזניות עם מיקרופון, וכן מכשירים דמויי מכשירי שמיעה בתוך האוזן או מעליה, כאמור לעיל.

מדובר איפה בשתי טכניקות, DAF ו-FAF, להפרעה

במשוב השמיעתי. DAF- Delayed Auditory Feedback

מציגה לדובר משוב שמיעתי מעוכב במס' מילי שניות, ואילו

FAF- Frequency Altered Feedback מציגה משוב

שמיעתי השונה בתדירותו לעומת תדר הדיבור של הדובר.

שתי הטכניקות הללו ידועות כמגבירות את שטף הדיבור

אצל חלק מהמגמגמים. אך אופן השפעתן והמנגנון בו הן

פועלות עדיין לא הוכחו.

לאחר לימוד המכשיר וייעודיו, יחד עם הבנת דרך פעולתו,

באמצעות שתי הטכניקות האמורות, והפעולות החשמליות

הרבות המתבצעות במהלך השימוש בו בשעת הדיבור, לצד

הגדרת התועלת האפשרית כתוצאה מן השימוש בו והנזק או

הסבל שכתוצאה מההימנעות משימוש בו, הגענו למסקנה כי

תשובת ראש המכון:

שלום וברכה

אתם מבינים בעצמכם בוודאי כי השאלה אותה שאלתם, למרות שכיחותה היחסית, היא מן החמורות שבחמורות, שכן היא נוגעת לדיני נפשות ממש.

למעשה, על-מנת להשיב עליה באופן מדויק יש להכיר טוב יותר את הנתונים הרפואיים, וגם לאחר מכן הנתונים עשויים להשתנות לא פעם, באופן שההתייחסות ההלכתית למצב רפואי אחד אינה דומה להתייחסות למצב אחר.

אולם בכדי להדריך אתכם באופן כללי אכתוב לכם את עיקרי הדברים שעליכם לדעת באופן כללי, תוך הסתייגות כי ככל שיתאפשר לכם בשעת מעשה לשאול

שאלת חכם מובהק ופוסק הלכה נודע, בהצעת הנתונים המדויקים לאותה שעה, יהיה עליכם לעשות כן:

תמיד חשוב לדעת ולזכור כי כל רגע ורגע מחיי יהודי, בכל מצב שהוא, אין ערך לחשיבותו. אם הוא במצב שבו יתכן כי הוא מסוגל עדיין לשמוע דבר שבקדושה, ובוודאי משפט של התעוררות לתשובה, אזי ללא ספק שאותו הרגע לא יסולא מפז, כמו ששנינו במשנה (אבות פ"ד מ"ז): "יפה שעה אחת של תשובה ומעשים-טובים בעולם-הזה מכל חיי העולם-הבא". אך אנו מאמינים באמונה שלמה כי גם במצבים חמורים יותר יש חשיבות עליונה לכל רגע מחיי של כל יהודי, הן בעבור נשמתו, והן לקידוש שם שמים, שכן לאחר פטירתו של כל יהודי אומרים "יתגדל ויתקדש שמה רבא", להשלים את מה שנחסר מכבוד שמים בהעדרו מהעולם.

אסור באיסור חמור לנתק חולה מכל מכשיר החיאה, או כל מכשיר אחר שהוא כבר מחובר עליו ומחזיק אותו בחיים, עד לאחר שנקבע מותו באופן מוחלט וסופי.

כמו כן, עד לרגעיו האחרונים יש להמשיך להזין אותו בכל הדרוש לו במצבו באורח שגרתו, כמו: תזונה, נוזלים, תרופות וכיו"ב.

במקרה שהוא נזקק להחייאה נשימתית ו/או לפרוצדורות רפואיות שונות להסדרת הנשימה, יש לעשות זאת כל עוד הדבר אפשרי. במקרים קיצוניים ביותר, כאשר יש סיבות כבדות משקל להימנע מכך, חובה לשאול על כך את דעתו של פוסק הלכה מובהק.

במקרים של קריסת מערכות, כאשר לדעת הרופאים המטפלים שעותיו של החולה ספורות ממש, ניתן להימנע מהחייאה לבבית אגרסיבית, הכרוכה לעיתים בייסורים איומים של שבירת צלעות וכדומה, גם אם אולי תאריך את חייו בעוד שעות ספורות.

ושבו, אלו כללים עקרוניים בלבד, על-מנת שתדעו את אשר לפניכם באופן כללי, וכיצד לנהוג במקרים בהם לא מתאפשר לשאול שאלת חכם. אבל ככל שמתאפשר לשאול על מצב ספציפי נתון חובה לעשות כן.

בברכת רפואה שלמה לכל חולי עמך בית ישראל

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

טיפול דיאליזה לחולה סופני

שכליותיו הפסיקו לתפקד

אגוסטן מועד לכל רבני המכון הטכנולוגי שליט"א

ברצוני לפנות בדחיפות רבה לכב' הרב ראש המכון שליט"א. אני מקווה מאוד שהוא רואה את האימייל שנשלח או שמישהו מכם יואיל בטובו להעביר אותו אליו. אודה מאוד על כך.

לכבוד הרב הגאון הגדול רא"מ הלפרין שליט"א

אני גר כיום באירופה והגעתי ארצה באמצע חוה"מ בגלל מצבו הבריאותי הקשה של אבי בן ה-93 המתגורר בארץ ונמצא בבית אבות. הוא אושפז קודם החג ומצבו החל להתדרדר במהירות עד לתחילת קריסת מערכות והוא מורדם ומונשם כרגע. הרופאים המליצו לקרוא לבני המשפחה עקב מצבו הקשה.

בינתיים המצב התייצב קצת ב"ה, למרות שהמדדים עדיין די נמוכים. אך דא עקא כי

אתמול הפסיקו הכליות לעבוד לגמרי.

הרופאים אומרים כי הדרך להחזיק אותו בחיים במצב כזה הוא רק

ע"י טיפולי דיאליזה, שזה

יהיה כרוך לדבריהם ביסורים קשים עבורו גם במצב הנוכחי שהוא מורדם ומונשם. הם גם לא יודעים להעריך לכמה זמן יכולים הטיפולים לעזור.

בו כמידת האפשר בדרכים אחרות, באמצעים תרופתיים ו/או בהתאמת מרכיבי ההזנה המלאכותית וכמויות הנוזלים הניתנים לו, על-מנת לנסות להקל עליו ולהאריך את חייו ככל האפשר?

כעבור זמן קצר נמסרו לי התשובות הבאות: (א) בטיפול הדיאליזה קיים אכן סיכון גדול וממשי שיגרמו לו מיידית לשינוי בלחץ הדם בצורה קיצונית, כאשר במקביל עקב מצבו, הבעיות הנוספות שמען הוא סובל והתרופות אותן

הוא מקבל, לא ניתן יהיה לשנות ולהגביר את מינון התרופות שהוא כבר מקבל לאיזון לחץ הדם. (ב) הרופאים ממשיכים בטיפול תמיכתי כזה או אחר האמור להקל מעט מחומרת הבעיה הרפואית.

לאור התשובות האמורות, בצירוף עם דעת הרופאים על היסורים הכרוכים בטיפול הדיאליזה, וכי קשה להעריך למשך כמה זמן יעזרו הטיפולים, כפי שכתבתם, הרי שדעתי ברורה שעפ"י ההלכה יש להימנע מטיפול הדיאליזה.

עליכם לדרוש מהרופאים לעשות ככל יכולתם ולהמשיך הלאה בכל הטיפולים הנדרשים להארכת חיי החולה, כולל הטיפול התמיכתי להקל ככל האפשר על בעיית אי תפקוד הכליות, כאשר אתם מצידכם תמשיכו להתפלל ולהעתיר עבורו ולבקש עליו רחמים מבעל הרחמים שיעשה את הטוב ביותר בעבורו בדרכי חסד ורחמים.

בברכת שבת שלום וחג שמח

שנזכה כולנו לשמוע ולהתבשר תמיד אך ורק בשורות טובות

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

אפשרות חימום אוכל במיקרוגל בשבת עבור

חולה אוטיזם

שאלה: אשה בתהליך קירוב, יש לה בן יחיד חולה 'על הרצף',

הוא אוכל כל יום שניצל טרי!

בשבת הוא לא אוכל מחומם

מהפלטה כי השניצל מתיבש,

רק מחימום ממיקרוגל הוא

אוכל!

אנחנו מבינים מדבריהם כי הם לא ממליצים על כך. אלא שהם מחוייבים להציע לנו את האופציה הזאת ולאפשר לנו לשאול ולהתייעץ עליה. אנחנו כמובן לא כפופים לדעת הרופאים אלא לדעת התורה.

הרבנים מורי דרכי המליצו לי לפנות אל כב' הרב שליט"א, דפקיע שמיה כמי שבקי בעניינים אלו וידיו רב לו להורות הלכה למעשה בכל השאלות הקשות המתחדשות, ואני עושה זאת על דעת יתר האחים והאחיות שלי.

מסיבות משפחתיות שאין כאן המקום לפורטן אני מבקש בכל לשון של בקשה שכב' הרב שליט"א ישיב לנו בכתב תשובה ברורה ובהירה דרך האימייל את הדרך נלך בה והמעשה אשר נעשה. עקב הנסיבות אני רואה דחיפות וחשיבות גדולה שנקבל את התשובה בכתב עוד היום ערב שביעי של פסח.

כולנו כל בני המשפחה אנשים חרדים לדבר ה' ולתורתו הקדושה ונעשה כמובן כל מה שצריך עפ"י דעת התורה וההלכה.

אם כב' הרב שליט"א זקוק לפרטים נוספים אני מרשה לעצמי לבקש ממנו להתקשר אלי בטלפון... או לטלפון של אחי שעומד כל הזמן בקשר עם הרופא המטפל... אולי אני גם אסביר בהזדמנות זו בטלפון את הצורך בתשובה בכתב.

ביקר והערכה רבה

הממתין לתשובתו הרמתה

דוד י.

תשובת ראש המכון:

ערב שבת-קודש שביעי של פסח תשפ"ה

שלום וברכה ומועדים לשמחה לכם ולכל משפחתכם היקרה עקב בקשתכם נעתרתי במקרה זה לחרוג ממנהגי ולהשיב לכם במייל, בשאלה חמורה וכבדת משקל זו, הנוגעת בדיני נפשות ממש, למרות שבד"כ אני נמנע מכך לחלוטין בחוה"מ עקב קדושת המועד, אלא שאעשה זאת בצורה עניינית תמציתית ללא השקו"ט והמקורות ההלכתיים.

לאחר שקיבלתי את שאלותיכם שוחחתי טלפונית עם שני האחים שנמסרו לי מספרי הטלפון שלהם, וביקשתי מהם לברר אצל הרופא המטפל שני דברים: (א) האם מלבד היסורים הכרוכים לדברי הרופאים בטיפול הדיאליזה יש בהם גם סיכון מידי למצבו של החולה שגם בלא"ה הוא קשה מאד? ומה מידת הסיכון שבדבר ככל שניתן להעריך? (ב) האם בהעדר טיפולי הדיאליזה נגזר על החולה בדרך הטבע לגווע ל"ע תוך זמן קצר עקב חוסר האפשרות לסינון הרעלים ועודפי הנוזלים וסילוקם מגופו, או שהרופאים יטפלו

כל אפשרות לפתוח אותה מבחוץ, כאשר יש מקומות בהם אולי ניתן להקל בשעת-הדחק על סמך דלת צדדית שאינה

נעולה ויש מאנשי הצוות שמורשים להיכנס לשם, למרות שבדרך-כלל גם הם מקפידים שלא להיכנס בשל הקרינה, ויש מקומות שגם דלת זו נעולה, או

שהמורשים להיכנס לשם אינם מצילים מאיסור ייחוד.

אם ברצונכם לצאת מכל חשש יש בידכם את הברירות הבאות:

1. לברר מראש אם מדובר בטכנאים או בטכנאיות ובהתאם לכך ילוו לשם את הילדה האב או האם.
 2. שישעו האב והאם גם יחד עם הילדה ויכנס עמה לצילום ההורה שאין עליו איסור ייחוד בהתאם לטכנאי/ת שבמקום, או שבמקרה הצורך (כגון שהילדה זקוקה דווקא לאמה ויש שם גבר טכנאי) יכנסו שני ההורים יחד במידה ויאשרו זאת.
 3. אם רק האם היא זו שנוסעת עמה ויש שם רק גבר טכנאי במקום, לנסות - אם זה אפשרי - להכניס את הילדה (בת השנתיים) ולסייע בהשכבתה בעוד הדלת פתוחה, ולפני סגירת הדלת ועריכת הצילום תצא האם החוצה.
- אם תהיינה לכם שאלות נוספות נשתדל להשיב עליהן בשמחה בעז"ה.

בברכת שבת שלום ובשורות טובות

טיפול רפואי במים בתשעת הימים

היי,

טיפול רפואי במים בעקבות פריצת דיסק מותר בתשעת הימים?

מעריכה ומודה מאוד

דפנה ר.
גבעת זאב

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מותר ככל שנדרש ותו לא.

בברכת רפואה שלמה

האם יש אפשרות למעט במלאכות בחימום במיקרוגל (שעון שבת לא יעזור, כי הוא לא רוצה לאכול בשעות קבועות).

תודה רבה

בן ציון ל.

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

קשה מאוד להשיב על שאלות כאלה, מבלי להכיר את הנפשות הפועלות, חומרת הבעיה, ואת מידת הצורך שבדבר.

היה ניתן להציע לחבר שעון שבת שיפעיל את המיקרוגל בכל חצי שעה למשך רבע שעה, שאז יוכלו לבחור את התזמון המדויק פחות או יותר, במידה ולא נדרשת לחיצת הפעלה נוספת לאחר שהשעון יפעיל את המכשיר. אלא שגם זה לא יעזור כלום, שכן סגירת דלת המיקרוגל (לאחר הכנסת השניצל לתוכו) היא זו שמפעילה בפועל את המיקרוגל, אלא אם כן יקפידו להכניס את השניצל ולסגור את הדלת לפני שהשעון יפעיל אותו, כך שזה יהיה רק 'גרמא'.

אמנם לדעתנו כדאי יותר לחתור למצוא דרכי חימום אחרים, כמו בתוך כלי עם קצת מים שמונח כבר על הפלטה וכדומה, או בתוך כלי סגור ישירות מן המקרר, ואולי גם להקל קצת לצורך זה בדיני שהיה ובישול אחר בישול בשבת, בהסתמך על דעות מקילות, ולא להתיר כלל את השימוש במיקרוגל בשום צורה שהיא.

בברכת פסח כשר ושמח

חשש ייחוד במכוני צילומי רנטגן

שלום וברכה!

ביום ראשון הקרוב יש לנו תור לצילום רנטגן לביתנו בת השנתיים בבית חולים איכילוב בליווי מבוגר.

האם יש לכם מידע בקשר לבעיה של ייחוד.

נודה מאד אם תוכלו להשיב לנו תשובה בהקדם.

יהודית ק.

בני-ברק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מדובר אכן בשאלה קשה וחמורה מאד, של חשש ייחוד במכוני רנטגן שבהם הדלת ננעלת אוטומטית מטעמי בטיחות מחשש לקרינה ואין

ורפואה קרובה לבוא (11)

פרקי תיעוד מדגמיים של עשרות שנות פעילות בכל תחומי שמירת ההלכה במרכזים רפואיים ובתי-חולים

כדרכו של מדור זה, לא יתוארו בו תהליכים בהם מעורב המכון בהווה, אלא רק כאלו שהיו בעבר, תוך השתדלות להביא את החלקים המעניינים יותר, שבהם גם היו מעורבות דמויות ידועות וכדומה.

בגיליון הקודם סקרנו את מעטפת הליווי והייעוץ שנתן המכון מדעי טכנולוגי להלכה למרכז הרפואי 'הלל יפה' בחדרה מאז הקמתו בכל הקשור לבעיות טומאת כהנים, כאשר לאורך השנים בית-החולים המשיך להתפתח ונבנו בו אגפים נוספים שהצריכו מתן פתרונות נוספים • כעת נחזור שוב מעט אחורנית לחודש אדר תשנ"א • לאחר ביקור מטעם המכון שנערך בבית-החולים עלו בין היתר שאלות הלכתיות בדבר השימוש בשבת בתנורי 'רג'יטרמיק' לחימום המזון וכן תפעול המסוע המוביל את המגשים • מהנדס המכון דאז מר אהרן קופרשמיד הציע להתקין פיקוד שבת על המסוע, שיאפשר פעילות אוטומטית ללא שימוש בדוושה • לגבי התנור הוא הציע פיקוד שבת ייחודי בפיתוח של המכון, שכבר נעשה בו שימוש בבית-החולים אסף הרופא, המונע את הפעלת התנור בעת הכנסת העגלה • מר אמנון בן-משה, המנהל האדמיניסטרטיבי של בית-החולים משיב, כי לגבי מסוע החלוקה, ההצעה נבחנה על-ידי מהנדס בית-החולים והיא איננה ישימה לדעתו • לגבי התנור עצמו הוא מציין שהדבר בוצע כמבוקש • בכ"ח סיוון תשנ"א, פונה שוב מר קופרשמיד למהנדס החשמל של בית-החולים מר יוהן, מזכיר כי הציע לו בשיחה טלפונית פתרון נוסף למסוע החשמלי, ומבקש ממנו שיבחן את ההצעה • בט' באייר תשנ"ב עורך צוות המכון סיור ברחבי המרכז-הרפואי, בראשות ראש המכון דאז, הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, בהשתתפות מהנדס בית-החולים, חשמלאי בית-החולים, ורב בית-החולים הרב הלל דוד • בביקור התברר, כי בתנורים הורכב פיקוד של גוף אחר וגם נעשו בתנור כמה שינויים • סוכם כי המכון יכין תוכנית לפיקוד שבת מהודר לפי הנחיותיו • בשולי הדו"ח שנכתב על-ידי מהנדס המכון הוסיף הגרל"י הלפרין זצ"ל בכתב ידו, כי חובה לעקוב אחר הביצוע, משום שהפעלת התנור בשבת במצבו הנוכחי כרוכה באיסורי תורה • כמו כן יש לבחון את השימוש במכונת שטיפת הכלים בשבת, כאשר עלתה ההצעה לתאים חלביים נפרדים • בכ"ד באייר תשנ"ג נערכה שיחה טלפונית עם רב בית-החולים, ובה נתבקש הרב לברר מדוע בית-החולים לא הזמין עדיין פיקוד שבת לתנורי הרג'יטרמיק, וכן יש לבדוק האם הזמינו מכונה שתבצע הגעלה למכונת שטיפת הכלים • הרב הלל דוד, רב המרכז הרפואי, השיב בי"א סיון תשנ"ג, כי לאחר בדיקתו התשובות הן כדלהלן: הסמנכ"ל לא מעוניין בתאים נפרדים עקב מחירם הגבוה, והמנכ"ל מוסר כי יש להם לכך אישור מטעם גוף אחר, אשר באופן כללי בית-החולים החליט לעבוד עמו • לגבי תנורי הרג'יטרמיק יישמו פיקוד שבת רק בשני תנורים • בי"ד סיון תשנ"ג נערך סיור נוסף במרכז-הרפואי, בהשתתפות רבה של חדרה הגאון רבי דוד ורנר זצ"ל, רב בית-החולים, מהנדס המכון הר"ר צבי מרכוס, מהנדס החשמל של בית-החולים וסגן המנהל האדמיניסטרטיבי • במהלך הביקור נידון כיצד ניתן לאפשר שטיפת כלים חלביים במכונת השטיפה שיועדה עד היום לכלים בשריים • באותה הזדמנות גם נבדקו פיקודי השבת של תנורי הרג'יטרמיק, אך התברר כי הם בכלל

אינם פיקודי השבת המהודרים של המכון המדעי טכנולוגי להלכה אלא של גוף אחר, ואין המכון אחראי על כך כלל, אלא הדבר תחת אחריותו של בית-החולים * רב בית-החולים פונה במכתב, הנושא את התאריך א' תמוז תשנ"ג, לראש המכון המנוח הגרל"י הלפרין, וקובל בפניו על השינויים שנעשו מטעם הנהלת בית-החולים, אשר חדלו להתייעץ עם המכון מדעי טכנולוגי להלכה ולקבל את הנחיותיו, ועברו ליישום פתרונות קלים ונוחים יותר שמוצעים על-ידי גוף אחר * המנהל האדמיניסטרטיבי של בית-החולים מר אמנון בן משה שיגר מכתב נזעם אל הגרל"י הלפרין ובו הוא מבקש לראות את מכתבו של רב בית-החולים כמבוטל, כשלדבריו בית-החולים רשאי להחליט משיקולים ענייניים שלו עם מי ברצונו להתקשר * הגרל"י הלפרין משיב לו, כי למרות שמלכתחילה אכן סבר שאין זה מעניינו להתערב בדבר, אך מכיון שהדבר נוגע בסופו של דבר לאחריות המכון, שמעתה ואילך אינו יכול לסמוך את ידיו על פתרון שיישם, כיון שידיים נוספות מעורבות בו, הוא מצטרף לקריאתו של רב בית-החולים שכל בקשתו היתה שבכל תהליך יהיה מעורב גוף אחד בלבד, שיטול על עצמו את האחריות להנחיות ההלכתיות *

מכון מדעי טכנולוגי להלכה • institute for science and halacha
1 Hapigea St., Jerusalem 96 465, Israel
Fax 02-420949, ATT. M.M.T.

רחוב המסגור 1, בית אן, ירושלים 96 465
טל 02-423230, 416505, 424880

נס"ד

3. **חגורי רג'יטרימיק מחלקתים**
צורת הפעלה החנוך כיום הוא כדלקמן:
הכנסת הפעלה לחנוך פוגרת את המסמך הזעיר ומפעילה את החנוך. שיטת הפעלה זו היא אמנם יעילה מבחינה פונקציונלית, אולם היא אסורה עפ"י ההלכה בשבת. המכון הטכנולוגי להלכה פיתח פיקוד שבת, המפעיל פונקציונלית באופן דומה לעיל, פיקוד זה הותקן בחנוכי הרג'יטרימיק בבי"ח אסף הרופא לאחרונה.

מחיר הפיקוד הוא כ - 200\$ לחנוך.

לחילופין ניתן בינתיים להפעיל את החנוכים בשבת ע"י אינו יהודי.

4. **חדר לאחסון נמלים במחלקת לידה**
בחדר 121 א', המשמש לאחסון ולהוצאת נמלים מחדרי הלידה יש להתקין מחזור הידראולי כפי שנקבע מלכתחילה.

בברכה,
אהרן קורשמיך
מהנדס

העתק:

מר אלכס שחורי, אגף התכנון משרד הבריאות-ת.ד. 27163 יפו 61271
מר האדי אבו עוסא, אגף התכנון משרד הבריאות - ת.ד. 27163 יפו
בית חולים הלל יפה: מר אמנון בן משה - אמרכ"ל
הרב הלל דוד - רב ביה"ח

מכון מדעי טכנולוגי להלכה • institute for science and halacha
1 Hapigea St., Jerusalem 96 465, Israel
Fax 02-420949, ATT. M.M.T.

רחוב המסגור 1, בית אן, ירושלים 96 465
טל 02-423230, 416505, 424880

נס"ד

כ"ו בניסן תשנ"א
10 באפריל 1991
מ/6/91

בי"ח הלל יפה - הלכה וטכנולוגיה
דו"ח ביקור שנערך כיום י' אדר תשנ"א, 24 בפברואר 91

משתתפים:

מפעל בי"ח"ח:

מר אמנון בן משה - אמרכ"ל
מר מרסר - מהנדס
מר יוהן - חשמלאי
הרב הלל דוד - רב ביה"ח

1. **מטבח**
1.1. **מכרכת הקיסור לבישול**
כל האוכל המוגש בשבת לחולים, מבושל לפני שבת ומאוחרת בקירור. על מנת שהאוכל יחומם בשבת כהלכה יש להתקין שני ברזים פולנובאריים M.O. האחד על קו הקיסור החלבי והשני על קו הקיסור הבשרי.
הברזים יופעלו על ידי שערן שבת.

עיקרון הפעלה הוא כדלקמן: הברזים החשמליים יסגרו ע"י השערן לפני שבת והעובדים ישאירו את ברזי הסירים הרלוונטיים פתוחים.
בשבת יוכנס האוכל לחוך הסירים ולאחר מכן יפתח שערן שבת את הברזים החשמליים והאוכל יחומם. ניתן לסגור את הברז הידני בחום החימום.

שיטה זו מועלת בהצלחה במספר בתי חולים כגון אברבנל, מזרע, באר יעקב, איכילוב ועוד.

2. **מסע חלוקה למגשי רג'יטרימיק**
המסע מיועד לחלוקת אוכל במגשי הרג'יטרימיק. המסע מופעל ע"י דושה חשמלית, דבר המהווה צעיה בשבת. המכון מציע להתקין פיקוד שבת למסע עפ"י התכנית המצ"ב, עלות החומרים כ - 600 ש"ח.

עקרון הפעולה בשבת הוא כדלקמן:

המסע יופעל אוטומטית ע"י שערן שבת והדושה חנוכרל. במידה והמגש יגיע לצעה הפרט, יעצר הפרט, יחזור ממש אחורה ולאחר מכן תחמם מועלת המנוע בכיוון התנועה.

אדר תשנ"א, סיכום פגישה שנערכה במרכז-הרפואי, בהשתתפות אמרכל ביה"ח, רב ביה"ח, מהנדס ביה"ח, חשמלאי ביה"ח, יחד עם מהנדס המכון, ובה נידונו נושאי מערכת הקיסור, תגורי הרג'יטרימיק וטומאת כהנים

מכון מדעי טכנולוגי להלכה • institute for science and halacha
1 Hapaga St., Jerusalem 96 465, Israel
Tel: 02-420949, ATT: M.M.T.

ד"ר חיים שטיין
10 ביוני 1991
א.1/1/91

לכבוד
הרב
הרב
הרב
הרב

1. המעלה חסד חלוקה למנשי רב'רמב"ם בשבת
סימול: 1144 - 20.5.91

השיחתיו: המלחמה ביום ט"ו כיוון חס"א, 20 במאי 91, העניתי לך
אשרת נוספת להפעלת חסד הרב'רמב"ם בשבת בנוסף על מה שהוצע
בהמשך הקודם.

ההצעה היא כדלקמן: יותקן עמוד מרכזי, שחפ"דו לחבר או לנחש את
הפרט המנוגע. לחיצה על חריטה המרכזית תחזיר ותתקן את המעלה
המנוגע (בדומה למה שקורה במכשירי). המנוע החשמלי יופעל ע"י שני
שבת במרכזי הזמן המרוששים, אולם השליטה על תנועת הפרט המנוגע
באמצעות דושת המעלה בלבד.

גם בדרך זו תהא הצעה והודיעו לי על המלחמה.

2. המעלה הקטורה כמפתח בשבת

כמי שספרתי לך, יופעל דוד הקטורה, המשרת את המפתח בלעד בשעות
שבת ורצות להגם את האוכל ואז אין צורך בהרכבת כרזים
סולנואידים ושערי שבת.

חיסום האוכל בשבת יהיה כדלקמן:

שני המעלה של דוד הקטורה יכוונו כהתאם לשעות החיסום של הארוחת
כל המעלה חסד כשעתיים.

שעות המעלה הן: 10:00 ארוחת בוקר - חיסום דיהם
11:00 ארוחת צהרים - חיסום סיר מרק
14:00 ארוחת ערב - חיסום סיר דיהם וסיר מרק

האוכל יוכנס לסיר כ - 15 דקות לפני המעלה הקטורה בבוקר הפור יאפח
בעוד הפור קר.

היום החיסום נותר לפגור את בוד הקטורה שפיר,

מדינת ישראל - משרד הבריאות
STATE OF ISRAEL - MINISTRY OF HEALTH

המרכז הרפואי הלל יפה
HELLE YAFFE MEDICAL CENTER

לשכת המנהל האדמיניסטרטיבי

תאריך: 20 במאי 91
סימול: 1144 - 1

1. המעלה חסד חלוקה למנשי רב'רמב"ם בשבת
סימול: 1144 - 20.5.91

השיחתיו: המלחמה ביום ט"ו כיוון חס"א, 20 במאי 91, העניתי לך
אשרת נוספת להפעלת חסד הרב'רמב"ם בשבת בנוסף על מה שהוצע
בהמשך הקודם.

ההצעה היא כדלקמן: יותקן עמוד מרכזי, שחפ"דו לחבר או לנחש את
הפרט המנוגע. לחיצה על חריטה המרכזית תחזיר ותתקן את המעלה
המנוגע (בדומה למה שקורה במכשירי). המנוע החשמלי יופעל ע"י שני
שבת במרכזי הזמן המרוששים, אולם השליטה על תנועת הפרט המנוגע
באמצעות דושת המעלה בלבד.

גם בדרך זו תהא הצעה והודיעו לי על המלחמה.

2. המעלה הקטורה כמפתח בשבת

כמי שספרתי לך, יופעל דוד הקטורה, המשרת את המפתח בלעד בשעות
שבת ורצות להגם את האוכל ואז אין צורך בהרכבת כרזים
סולנואידים ושערי שבת.

חיסום האוכל בשבת יהיה כדלקמן:

שני המעלה של דוד הקטורה יכוונו כהתאם לשעות החיסום של הארוחת
כל המעלה חסד כשעתיים.

שעות המעלה הן: 10:00 ארוחת בוקר - חיסום דיהם
11:00 ארוחת צהרים - חיסום סיר מרק
14:00 ארוחת ערב - חיסום סיר דיהם וסיר מרק

האוכל יוכנס לסיר כ - 15 דקות לפני המעלה הקטורה בבוקר הפור יאפח
בעוד הפור קר.

היום החיסום נותר לפגור את בוד הקטורה שפיר,

סיון תשנ"א, מהנדס המכון במכתבו למהנדס ביה"ח מזכיר את
השיחה הטלפונית בה הוצע פתרון אחר המאפשר את הפעלת
המסוע בשבת, וכן את ההסכמה על אופן פעולת מערכת
הקטורה

סיון תשנ"א, המנהל האדמיניסטרטיבי של בית-החולים משיב
למהנדס המכון על דרך פעולתה של מערכת הקטורה, על כך
שאינו יכול ליישם את התיקון הדרוש במסוע מגשי המזון,
בעוד שיתר הדרישות בוצעו

מכון מדעי טכנולוגי להלכה • institute for science and halacha
1 Hapaga St., Jerusalem 96 465, Israel
Tel: 02-420949

ד"ר חיים שטיין
10 ביוני 1991
א.1/1/91

לכבוד
הרב
הרב
הרב
הרב

1. המעלה חסד חלוקה למנשי רב'רמב"ם בשבת
סימול: 1144 - 20.5.91

השיחתיו: המלחמה ביום ט"ו כיוון חס"א, 20 במאי 91, העניתי לך
אשרת נוספת להפעלת חסד הרב'רמב"ם בשבת בנוסף על מה שהוצע
בהמשך הקודם.

ההצעה היא כדלקמן: יותקן עמוד מרכזי, שחפ"דו לחבר או לנחש את
הפרט המנוגע. לחיצה על חריטה המרכזית תחזיר ותתקן את המעלה
המנוגע (בדומה למה שקורה במכשירי). המנוע החשמלי יופעל ע"י שני
שבת במרכזי הזמן המרוששים, אולם השליטה על תנועת הפרט המנוגע
באמצעות דושת המעלה בלבד.

גם בדרך זו תהא הצעה והודיעו לי על המלחמה.

2. המעלה הקטורה כמפתח בשבת

כמי שספרתי לך, יופעל דוד הקטורה, המשרת את המפתח בלעד בשעות
שבת ורצות להגם את האוכל ואז אין צורך בהרכבת כרזים
סולנואידים ושערי שבת.

חיסום האוכל בשבת יהיה כדלקמן:

שני המעלה של דוד הקטורה יכוונו כהתאם לשעות החיסום של הארוחת
כל המעלה חסד כשעתיים.

שעות המעלה הן: 10:00 ארוחת בוקר - חיסום דיהם
11:00 ארוחת צהרים - חיסום סיר מרק
14:00 ארוחת ערב - חיסום סיר דיהם וסיר מרק

האוכל יוכנס לסיר כ - 15 דקות לפני המעלה הקטורה בבוקר הפור יאפח
בעוד הפור קר.

היום החיסום נותר לפגור את בוד הקטורה שפיר,

מכון מדעי טכנולוגי להלכה • institute for science and halacha
1 Hapaga St., Jerusalem 96 465, Israel
Tel: 02-420949

ד"ר חיים שטיין
10 ביוני 1991
א.1/1/91

לכבוד
הרב
הרב
הרב
הרב

1. המעלה חסד חלוקה למנשי רב'רמב"ם בשבת
סימול: 1144 - 20.5.91

השיחתיו: המלחמה ביום ט"ו כיוון חס"א, 20 במאי 91, העניתי לך
אשרת נוספת להפעלת חסד הרב'רמב"ם בשבת בנוסף על מה שהוצע
בהמשך הקודם.

ההצעה היא כדלקמן: יותקן עמוד מרכזי, שחפ"דו לחבר או לנחש את
הפרט המנוגע. לחיצה על חריטה המרכזית תחזיר ותתקן את המעלה
המנוגע (בדומה למה שקורה במכשירי). המנוע החשמלי יופעל ע"י שני
שבת במרכזי הזמן המרוששים, אולם השליטה על תנועת הפרט המנוגע
באמצעות דושת המעלה בלבד.

גם בדרך זו תהא הצעה והודיעו לי על המלחמה.

2. המעלה הקטורה כמפתח בשבת

כמי שספרתי לך, יופעל דוד הקטורה, המשרת את המפתח בלעד בשעות
שבת ורצות להגם את האוכל ואז אין צורך בהרכבת כרזים
סולנואידים ושערי שבת.

חיסום האוכל בשבת יהיה כדלקמן:

שני המעלה של דוד הקטורה יכוונו כהתאם לשעות החיסום של הארוחת
כל המעלה חסד כשעתיים.

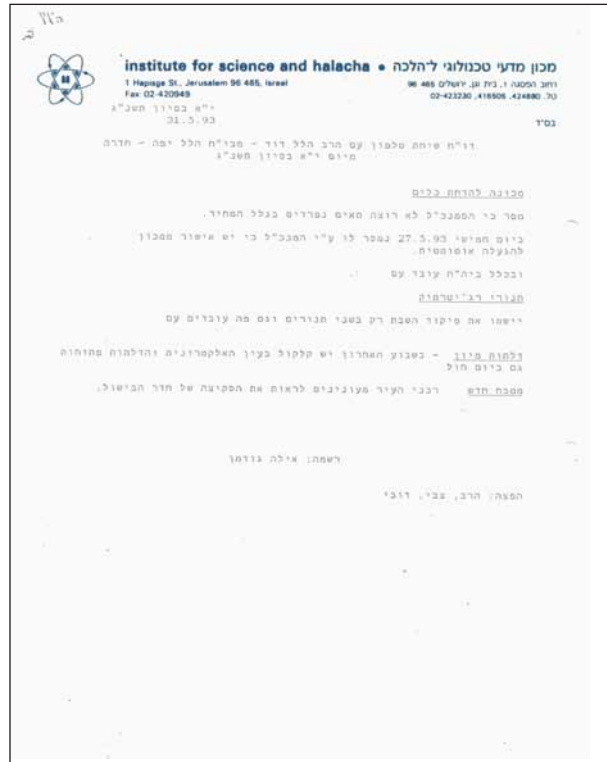
שעות המעלה הן: 10:00 ארוחת בוקר - חיסום דיהם
11:00 ארוחת צהרים - חיסום סיר מרק
14:00 ארוחת ערב - חיסום סיר דיהם וסיר מרק

האוכל יוכנס לסיר כ - 15 דקות לפני המעלה הקטורה בבוקר הפור יאפח
בעוד הפור קר.

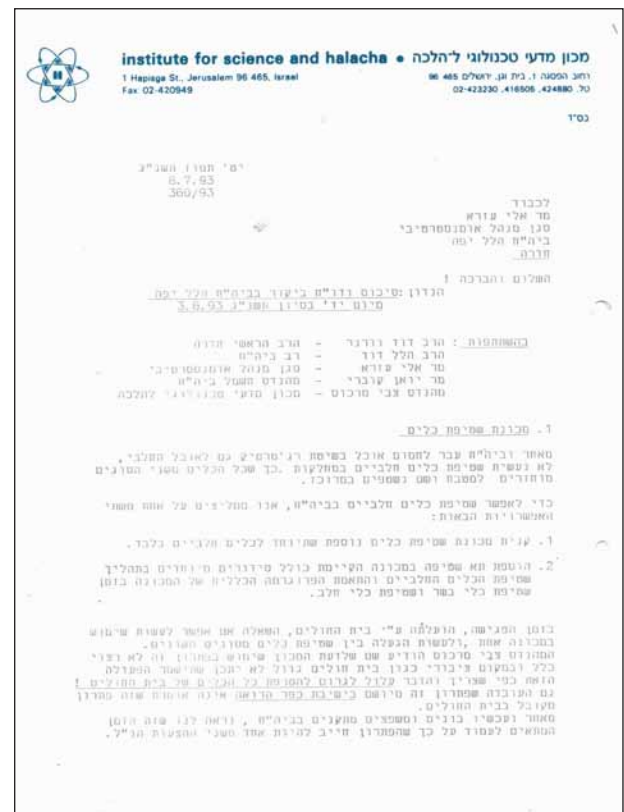
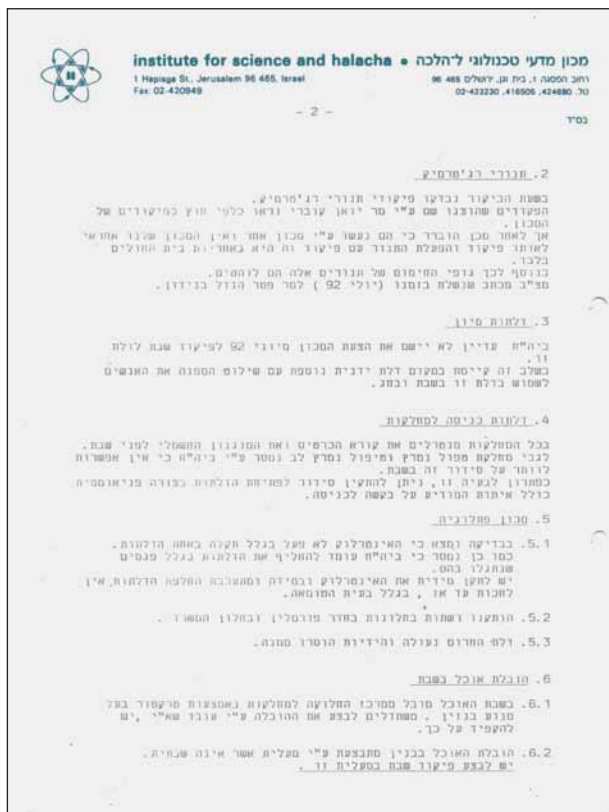
היום החיסום נותר לפגור את בוד הקטורה שפיר,

אייר תשנ"ג, סיכום שיחה טלפונית עם רב בית-החולים הרב
הלל דוד לבירור ההתקדמות של כלל הנושאים שעלו בבקור

אייר תשנ"ג, דו"ח מביקורו של ראש המכון המנוח הגר"י
הלפרין יחד עם יבלח"ט מהנדס המכון הר"ר צבי מרכוס ברחבי
המרכז הרפואי, בהשתתפות רב בית-החולים והצוות המקצועי

סיון תשנ"ג, סיכום תשובותיו הטלפוניות של הרב הלל דוד כי
הנהלת בית-החולים מבכרת לקבל ייעוץ מגוף אחר

סיון תשנ"ג, סיכום ביקור שנערך בהשתתפות רבה של חדרה הגר"ד ורנר, רב בית-החולים, מהנדס המכון הר"ר צבי מרכוס, מהנדס החשמל של בית-החולים וסגן המנהל האדמיניסטרטיבי

מדינת ישראל-משרד הבריאות
STATE OF ISRAEL- MINISTRY OF HEALTH

המרכז הרפואי הלל יפה
HILLEL YAFFE MEDICAL CENTER

לשכת המנהל האדמיניסטרטיבי

תאריך: 5 בחשוון תשנ"ג
5 ביולי 1993

סימוכין: 3706

לכבוד
הרב לוי יצחק הלפרין
ראש מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה
ירושלים

א.נ.,

נדון: פנייתו של הרב הלל מיום 20.6.1993

1. אבקש לראות את מכתבו שבנדון של הרב הלל כמבוסס.
המכתב נשלח ללא אישורי ללא תיאום איתי ואינו מקובל עלי.
2. אציין, כי שני המכונים, ומכון ההלכה היום מכונים המוכרים
ע"י מוסדות הרבנות ומשרד הדתות, היות וכך ודאי שני המכונים
מקובלים גם עליו והקביעה ע"י לעבוד או אל מי למנות, נעשית
משקולים עניינים.
3. תשובת לב.

בברכה,
אמנון בן-משה
מנהל אדמיניסטרטיבי

הערה: מר י.ריו, מנהל אגף התכנון, ת"א.
מר י.מרק, הממונה על בתי-החולים, י"ם.
מר א.שחורי, מנהל תחום אזהרה אגף התכנון.
מר ת.אבו-עטא, מרכז המרוויקט, אגף התכנון.
הרב ה.דוד, רב ביה"ח, כאן.
תיק.

אמנון בן-משה

ת"ד 169, חדרה 38100, פקס 06-304304, טל 06-331775
P.O.Box 169, HADERA 38100, ISRAEL, Tel.06-304304 Fax 972-6-331775

[illegible]

תמוז תשנ"ג, מכתבו של המנהל האדמיניסטרטיבי של בית- החולים מר אמנון בן משה, בו הוא מבקש לראות את מכתבו של רב בית-החולים כמבוטל

תמוז תשנ"ג, מכתבו של רב בית-החולים הרב דוד הלל אל הגרל"י הלפרין על כך שבית-החולים משתמש בשרותיו של גוף אחר

[illegible]

מנ"א תשנ"ג, תשובתו של הגר"י הלפרין למנהל בית-החולים
על הצורך שלא לערב פעילות והנחיות של גופים שונים

דרכו של המכון המדעי טכנולוגי להלכה, על-פי מה שהתווה הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, היא לפקוח עין על כל תחומי התקדמות המדע והטכנולוגיה, ולתת את הדעת מראש לשאלות ההלכתיות הנראות כעתידניות, אולם ברוח סיכוי סביר להפוך ביום מן הימים למציאות. זאת, על-מנת שבבוא היום, כאשר יצוצו השאלות, יהיו כבר בידינו התשובות המתאימות והכלים להתמודד עמן, ולא נמצא את עצמנו עומדים מול שוקת שבורה.

על-פי תפיסה זו נציג אי"ה מפעם לפעם במדור זה נידונים הלכתיים שונים אודות רעיונות, מחקרים, פיתוחים והמצאות, הנמצאים עדיין בשלבי מחקר כאלה או אחרים, אולם כבר הגיעו לשלב הניסויים, כך שכבר יצאו מכלל 'מדע בדיוני' גרידא. בשונה מיתר המדורים העוסקים בנושאי הלכה למעשה, גישתנו במדור זה תהיה להציג את הדברים 'הלכה ולא למעשה', בהצגת ההיבטים ההלכתיים השונים, מבלי לקבוע מסמרות ולהסיק מסקנות מוחלטות.

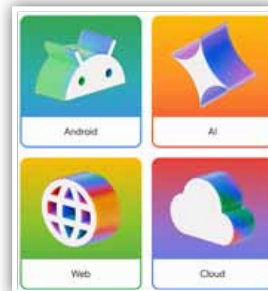
על-מנת להגדיל תורה ולהאדירה ולהרחיב את היריעה התורנית, נשמח גם לקבל תגובות מציבור הקוראים, בהבעת דעה על הנכתב במדור זה, הבאת מקורות נוספים לנידונים ההלכתיים וכדומה. את המכתבים אשר יהיה בהם מן החידוש, נפרסם אי"ה בגיליונות הבאים.

סחר מקוון

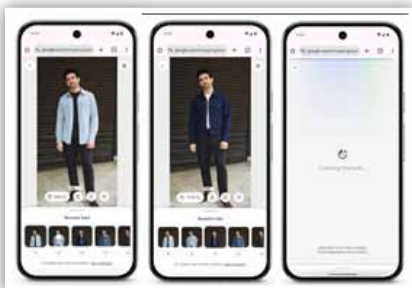
המרוץ המטורף סביב הבינה המלאכותית לא עוצר לרגע.

'גוגל' ערכה לאחרונה ממש את כנס המפתחים השנתי שלה, שם הציגה עשרות חידושים ופיתוחים טכנולוגיים. במאמר זה נתמקד בפיתוחים הקשורים למסחר דיגיטלי, שהיקפיו הולכים וגדלים מיום ליום. הפניית משאבים רבים של פיתוחי בינה מלאכותית לסחר מקוון, מלמד על ההיקפים העצומים של המסחר והסכומים האדירים שהוא מגלגל.

דומה שכמעט אין משפחה בישראל שלא מבצעת רכישה מרחוק, אם באמצעות 'המכירה לקהילה שלך' ו'משנת יוסף', או רכישת פריטי לבוש ורהיטים, או בעצם כמעט כל מוצר מכל נקודה שעל פני הגלובוס. המוכרים מצידם עושים הכל כדי לגרום ללקוח לרכוש, בעודם משקיעים מהונם ומאונם כדי להבין מה הם החסמים המונעים ממנו 'לשלוף את הארנק (הוירטואלי)'.

אחת הדוגמאות שהוצגו בכנס האמור, היא היכולת להעלות תמונה שלכם וה-AI ידמה כיצד פריט הלבוש יראה עליכם. אמנם הרעיון הוא לא ממש חדש, שכן ל'איקאה' יש שירות דומה שמציג את הרהיטים שתרכשו לרכוש בהתאמה לסביבת הבית שלכם, אבל הוא מוגבל למוצרים של 'איקאה' והשימוש בו מורכב מאד.

החידוש מבית 'גוגל' שנקרא 'נסה את זה' (Try it on), שם דגש על נוחות וקלות השימוש, שכן המטרה היא לגרום לכם לקנות. אם תדעו כיצד תיראו כאשר אתם לובשים את חליפת החתן יחד עם העניבה שכבר רכשתם והנעליים שאתם מתכננים לרכוש, יהיה לכם הרבה יותר קל להחליט, וגם הסיכויים להחזרת המוצר פוחתים משמעותית.

כמובן שהשימוש במציאות רבודה/מדומה, בהן כבר עסקנו בעבר (ראו: 'אספקלריה', גליון מד, אלול תשפ"ב, 'באספקלריית העתיד'), יעניק אפשרויות רבות לשיפור התכונות הללו, שיאפשרו לדמות כיצד יראה אצלכם הפריט המבוקש, ויגרום לכם לגהץ את האשראי בקלות (דעת רבה).

חנות 'כשרה'

אבל לפני שאתם מקימים חנות או מוסיפים מוצר לעגלת הקניות, צריך לתת את הדעת על מגוון נושאים הלכתיים, אשר רבים מהם מגיעים לפתחו של המכון המדעי טכנולוגי להלכה כמעט מידי יום ביומו.

קצב השאלות ההולך וגובר, מוביל את המכון לבחינת האתגרים שעוד נכוונו, כדי לספק את המענה ההלכתי המדויק מבעוד מועד.

האתגר - אולי הראשון - בהחזקת חנות ב'רשת' הוא, ההתמודדות עם המכירות בשבת וחג. אם בחנות פיזית לא אמורה להיות כל שאלה, שכן החנות נסגרת על מנעול ובריש כבר כמה שעות קודם השבת, כאן העסק ממשיך לפעול באופן אוטומטי.

הנה לדוגמה שאלתו של יניב, מנכ"ל חברה מפארק המדע בנס-ציונה ('אספקלריה', גליון עד, שבת

תשפ"ה, 'בראי ההלכה', עמ' 14):

"אבקש לדעת האם מותר להשאיר אתר חנות פתוח בשבת?

כרגע האתר מאפשר רכישה באשראי, אך הטיפול במוצר נעשה לאחר השבת.

סגירת החנות האינטרנטית והשבתתה המוחלטת בשבתות ובחגים אינה אפשרית, שכן היא גורמת נזק רב. מעבר להפסד של כלל העסקאות שלא יבוצעו בשבתות ובחגים - שכמובן אינו נחשב כהפסד לענייננו - יש השפעה לרעה על קידום האתר ב'גוגל'. במידה וה'זחלן' של גוגל יגיע 'לבקר' בחנות בשעה שהיא מושבתת, הוא 'מבין' כי האתר אינו פעיל, ובתגובה הדירוג של החנות במנוע החיפוש נפגע אנושות.

ישנן השלכות טכניות נוספות, לקוחות שנכנסים לאתר בשבת, הדפדפן שלהם אוגר ב'מטמון' את מצב האתר בשעת הביקור, והוא ימשיך להציג להם את האתר כאילו הוא סגור גם באמצע השבוע. הדבר מוביל לאובדן לקוחות כמעט ודאי, ומדובר על עשרות אלפי מבקרים בחודש."

במקרה אחר כותב לנו אורי כ. מחולון ('אספקלריה', גליון עז, אייר תשפ"ה, 'בראי ההלכה', עמ' 26):

"יש לי עסק אינטרנטי למכירת צעצועים, ברגע שלקוח מבצע רכישה, ההזמנה נרשמת והיא נשלחת לספק בסין, אך רק לאחר השבת אני מאשר את החיוב.

הדבר היחיד שקורה בשבת, זה שהספק הסיני מתחיל לארגן את המוצר המוזמן לקראת שליחתו לארץ.

האם אני צריך לעשות דבר מה באתר שלי בשבת?"

חשוב להקדים, שכל שאלה שונה מחברתה בפרטיה, וכתוצאה מכך בהתייחסות ההלכתית אליה. אבל אם ננסה לתמצת מתוך כל עשרות התשובות ההלכתיות, שהתפרסמו במשך השנים בגיליונות 'אספקלריה', את עיקרי הקווים המנחים את רבני המכון בתשובותיהם לשאלות שונות

כגון אלו, להוציא במקרים יוצאים מן הכלל, נוכל להגדיר כדלהלן:

מפעיל האתר הוא זה שגורם ומאפשר ליהודים 'לשוטט' בעסק האינטרנטי שלו בשבת ולעבור על איסורי שבת. בנוסף, למרות שהעסקאות נסגרות בפועל לאחר השבת, המפעיל נהנה מהפעילות שבוצעה בשבת על-ידי יהודים.

אין ספק, שהדרך הראויה ביותר היא לסגור את העסק לפעילות בשבתות ובחגים, כאשר זכות שמירת השבת כהלכתה, ללא פשרות והתחכמויות, תביא בוודאי ברכה בכפל כפלים בשאר ימות השבוע, מכוח ברכת השבת שהיא 'מקור הברכה'.

רבני המכון נוהגים להדגיש בתשובותיהם, כי ההפסדים האמורים להיגרם מעצם סגירת העסק והשבתת פעילותו בשבתות או בחגים, כתוצאה מאי ביצוע עסקאות וכדומה, אינם אמורים להילקח בחשבון השיקולים כלל, שכן זהו רצון הבורא ית"ש וזו חובתנו כיהודים שומרי שבת מקדשי שביעי להימנע מכל פעילות מסחרית, ישירה או עקיפה, בשבתות ובמועדים. לעומת זאת, בהפסדים ונזקים אחרים שמעבר לכך ניתן להתחשב במקרה הצורך, בהתאם לנסיבות ולשיקולים ההלכתיים.

בכל מקרה, אם השבתת העסק היא בלתי אפשרית, מכל סיבה שהיא, יש להשתדל לצמצם את שתי הבעיות האמורות עד למינימום האפשרי, כדלהלן:

א. לפרסם בכל ימות השבוע ב'דף הבית' של העסק ובכל הפרסומות הודעה בולטת כי בעלי האתר הם יהודים שומרי שבת, בתוספת פנייה מנומסת ללקוחות יהודים כי הם מוזמנים בשמחה לבצע את רכישותיהם עד לכניסת השבת או החג ומיד עם צאתם.

ב. בשבתות ובחגים עצמם יש להוסיף כיתובית בולטת ב'דף הבית', עם פסוק כמו 'זכור את יום השבת לקדשו' או כל פסוק ומאמר חז"ל אחר בשבח ובזכות שמירת שבת, בתוספת משפט כמו: 'על יהודים להימנע מביצוע עסקאות בשבתות ובחגים. נשמח לשרת אתכם מיד עם צאת השבת או החג'.

ג. במידה וישנן הזמנות שבוצעו בשבת או בחג, וברור - לפי השם ו/או הכתובת - כי הרכישה בוצעה על-ידי יהודי בשבת, אין לאשר אותה על סמך הרכישה בשבת/חג, אלא יש לפנות אל הלקוח לאחר צאת השבת או החג ולהציע לו אם ירצה לבצע את ההזמנה בשנית.

ד. רצוי למצוא דרך להטמיע בתוכנת הרכישה אופציית רכישה לשבתות ולחגים, שתעכב את ביצוע העסקה עד למוצאי השבת או החג. כלומר: גם כאשר ייכנס אי מי לבצע רכישה, ההזמנה אינה 'נקלטת' עד למוצאי השבת והחג, שאז ייקלטו כל ההזמנות שבוצעו במהלך, כך שגם אם ירצה הלקוח מצידו לבטל את ההזמנה שביצע עד למוצאי השבת או החג יוכל אכן לעשות כן ללא כל בעיה.

אופציית רכישה שכזו, מסייעת גם לפתור את שאלת ההנאה מרווחי העסקאות שנעשו בשבת.

אור לגויים

עד כה עסקנו בחנות הפונה ליהודים, אך מה דין חנות הפונה לגויים?

גם כאן נציג דוגמאות מתוך כמה שאלות שעלו ובאו אל שולחנם של רבני המכון ('אספקלריה', גליון יז, תמוז תש"פ, 'בראי ההלכה', עמ' 14):

"שלום רב, לאחרונה פתחתי חנות וירטואלית באתר המכירות של חברת 'אמזון'.

האתר של 'אמזון' הוא אתר ענקי בעל מיליוני כניסות של גולשים וקונים, והוא משרת בעיקר נכרים מארה"ב.

כאשר אני פותח בו חנות על שמי, אני רוכש סחורה ברשת, היא נשלחת אל מחסני אמזון בארה"ב. לאחר מכן המוצר מתפרסם בחנות הווירטואלית אשר באתר (אשר אין לה כל סממן זיהוי של בעלות יהודית). במידה ומישהו רוכש מוצר, הסחורה נשלחת אליו תוך 48 שעות על ידי החברה.

למעשה, בתור בעל החנות אני לא מעורב לא בקנייה ולא במשלוח, רק בסוף החודש אני מקבל את אחוז ההכנסות שלי לחשבון הבנק, כאשר בערך 80% מהכסף מגיע אליי, והשאר הולך לחברת 'אמזון'.

במידה ולקוח מתלונן על חוסר שביעות רצון מהמוצר, 'אמזון' מחזירים לו את הכסף בחזרה, על חשבוני, כמעט ללא אפשרות להתנגד, כאשר בצורה זו יש ללקוח

אחריות מלאה מצד 'אמזון' על המכירה ועל השביעות רצון שלו.

חסימת החנות ליום או תקופה מסוימת מורידה בניקוד ובערך של המוכר והחנות שלו. האם עלי לבקש מהם לחסום את האפשרות לקנות בחנות שלי בשבתות?

לגבי הרווח המתקבל, ניתן לעקוב אחר העסקאות שנעשו בשבת. אפשר גם לראות האם התבצעה קניה מישראל בשבת, רח"ל. אך ההכנסות מהמכירות אינן מתקבלות עבור כל עסקה בנפרד, אלא בסוף כל חודש חברת 'אמזון' מזכה את חשבון הבנק שלי בסכום הכולל של העסקאות של אותו חודש.

האם יש בעיה לגבי העסקאות שמבוצעות בשבת? ואם כן, מה אוכל לעשות על מנת להימנע מאיסור ח"ו?"

שאלות אלו כוללות בתוכן שתי שאלות - שכבר נגענו בהן לעיל - הכשלה אפשרית של יהודים בחילולי שבת, כשהם 'מסיירים' בחנות ומבצעים עסקאות ביום השבת, לצד ההתייחסות ההלכתית להנאה מרווחי השבת, ובמיוחד מעסקאות שבוצעו באיסור על-ידי יהודים.

אך במקרה הזה יש כאן גם צד קולא, בהסתמך על כך כי רוב הלקוחות הם מן הסתם לא יהודים, אך זאת בעמידה בתנאים הבאים:

א. שם החנות לא ירמוז בשום דרך שהיא על היותה בבעלות יהודי.

ב. אין לעקוב אחר זמני ביצוע העסקאות ומיקום מבצעי העסקאות, כך שלא יהיה מידע על כספים מסוימים שהם מרווחי עסקאות שבוצעו כנראה על-ידי יהודים בשבתות ובמועדים. וממילא קבלת סך אחוזי הרווחים תהיה בצורה גלובלית ללא פירוט של זמן ומקום.

ג. גם כאן, יש להכניס בדף הבית של החנות - לפחות בשבתות ובמועדים - פסוק על חיוב שמירת השבת, ובתוספת משפט ידידותי הקובע כי על יהודים לשמור על קדושת השבת או החג.

ד. על-מנת לצאת מכל חשש של הנאה מרווחי השבת, ישנה עצה נוספת - באם היא מתאימה לשואל - להכניס שותף גוי, ולערוך עמו חוזה משפטי מחייב שהוא יהיה הבעלים על החנות בשבתות ובמועדים, ויקבל לחלקו את רווחי אותם ימים.

מדובר אמנם בפתרון קצת מורכב, שדורש הרבה מחשבה בהכנת ההסכם כדבעי, על-מנת שיהיה לו תוקף הלכתי וחוקי גם יחד.

במקרה אחר נשאלה שאלה דומה, אך היא כללה נקודות נוספות שהיה צורך לתת עליהן את

הדעות ('אספקלריה', גליון ל, אב תשפ"א, 'בראי ההלכה', עמ' 20):

"אני מפעיל חנות באמזון לשיווק מוצרים. העובדים שלי בפיליפינים מטפלים בקבלת ההזמנות, ודואגים גם לאריזתן ושליחתן המהירה ליעדן תוך 48 שעות.

החנות באתר פועלת באנגלית, ולהערכתי כמעט כל הלקוחות אינם יהודים. עם זאת, אינני יכול לשלול לחלוטין כי יתכן שגם יהודים מבצעים שם הזמנות ורכישות.

עובדי החנות הם רק גויים מהפיליפינים, שעובדים ששה ימים בשבוע, מלבד ביום ראשון.

הם עובדים בדרך-כלל רק בשעות היום והערב ולא בשעות הלילה, כך שיתכן ששעות העבודה שלהם ביום שישי יגלשו לליל שבת, ומצד שני לא ניתן להורות להם לעבוד במוצ"ש ולא בשבת עצמה.

השבת בפיליפינים נכנסת 5 שעות לפני כניסת השבת בארץ ויוצאת 5 שעות לפניה.

אי העסקת העובדים בשבת יפגע קשות בפעילות החנות, מאחר שגם ביום ראשון אינם עובדים, ולא תהיה אפשרות לספק את הסחורה בתוך 48 שעות."

מעבר לכל האמור לעיל, נדרש כאן מענה בנוגע לעצם העסקתם של עובדים שאינם יהודים בשבת, לכן יעצו רבני המכון לשואל, להודיע לכל העובדים בפיליפינים:

"כל עובד שיבחר לעבוד את 8 שעות עבודתו של יום שישי ולסיימן לא יאוחר מהשעה 4 אחה"צ, יזכה לבונוס של תוספת 10% על שכר 8 שעות אלו. כמו כן, העובדים שיעבדו את 8 השעות של יום השבת החל משעת יציאת השבת בפיליפינים במשך הלילה של מוצאי-שבת יזכו גם הם על שעות אלו לבונוס של תוספת 10%. כך שמצדך אתה מנסה להעסיק אותם עבורך דווקא בשעות החול, ובאם הם יבחרו מטעמי נוחות לבצע את הפעילות בשעות השבת, הרי שהם עושים זאת על דעתם בעבור עצמם ולא בעבורך."

מצוה הבאה בעבירה

כאן המקום להציג שאלה נוספת הנוגעת לתפעול אתר אינטרנטי בשבת וחג ('אספקלריה', גליון נד, תמוז תשפ"ג, 'בראי ההלכה' עמ' 21):

"יש לנו אתר של זיכוי הרבים של ברסלב, הפצת ספרים חוברות, וכן גם התרמה להדפסת ספרי ברסלב.

יש כאלו שנכנסים וקוראים בשבת. בשביעי של פסח, נכנסו הרבה בחצות הלילה ואמרו שירת הים.

מה הדין בזה, האם צריכים לסגור לגמרי, או עכ"פ לא להנות ממה שתרגמו בשבת, ולפחות אם הם שם כבר בגוגל, שיכנסו לדברים טובים אולי יחזרו בתשובה בהמשך?"

על כך רבני המכון השיבו:

"באתרי מכירות באינטרנט, אשר סגירתם בשבת היא לעיתים מסובכת מאד, מסיבות שונות, ו/או כרוכה לעיתים רבות בהפסדים גדולים מאד גם בשאר ימות השבוע, ובפרט באתרים שכאלה אשר ההערכה היא שרוב רובן של הכניסות לשם הן של נכרים, אנו נאלצים במידת הצורך וההכרח ובשעת-הדחק, להציע הצעות שונות כדיעבד כיצד ניתן להשאיר את האתר פתוח גם בשבתות ובחגים, כפי שהדברים באים לידי ביטוי גם בתשובות ההלכתיות בנושאים אלו המתפרסמות מפעם לפעם בבטאוננו החודשי.

אבל דווקא כאשר מדובר באתר של זיכוי הרבים, המיועד במיוחד עבור יהודים מאחינו בית ישראל, דעתנו היא ברורה כי אין שום מקום להשאיר אותו פתוח ופועל בשבת, שכן לא זו הדרך לזכות יהודים באמצעות הכשלתם בפעולות האסורות בשבת. נכון הדבר כי ארגונים ופעילים רבים העוסקים בקירוב רחוקים מגיעים לעיתים גם ל'מבואות המטונפות' מבחינה רוחנית לשם השארת והפצת חומר, על-מנת להוציא יקר מזולל ולקרב ליבם של ישראל לאביהם שבשמים. אבל לעשות זאת באופן הדורש מאותם יהודים לבצע פעולות האסורות בשבת לא זו הדרך, כאמור, ולא זה מה שהקב"ה שואל ודורש מאתנו.

מובן מאיליו, שההתרמה להדפסת הספרים והפצתם בוודאי אינה מהווה כל עילה והיתר לכך.

גם התירוץ שאם הם כבר גולשים עדיף שיתקלו בחומרים שכאלה אינו מספק, כל עוד הגישה לחומרים כרוכה בפעולות האסורות בשבת, כשם שלא נזמין יהודים להגיע ברכבם בשבת לעצרת התעוררות כדי שלא ייסעו במקום זה למקומות גרועים אחרים.

אנחנו כולנו נעשה את המוטל עלינו באופן המותר והראוי והקב"ה יתן בלב תועים בינה לשוב אליו בתשובה שלימה ולעבדו באמת ובתמים."

ונקנח באנקדוטה מעניינת ששמענו בעבר:

בעל חנות ספרים מקוונת נשאל: "מהי הרכישה הכי מוזרה שהוא נתקל בה במהלך שנות פעילות החנות?"

והוא השיב: "במוצאי שבת אחת אני נכנס למערכת ניהול האתר, ואני מגלה שהוזמן מישראל, בעיצומו של יום השבת, ספר 'שמירת שבת כהלכתה'..."

טעות גוי

עד כה נגענו בשאלות איתן מתמודד המוכר, אך גם הלקוחות משגרים אלינו את שאלותיהם:

"החברה זיכתה בסכום ההזמנה עקב איחור בזמן המשלוח המובטח, אך לאחר מכן החבילה הגיעה לביתי, האם עלי להחזיר את החבילה לשולח?"

כמו כן מצויות טעויות בהזמנה, נשלח מוצר יקר יותר, או שתחת מוצר אחד נשלחו שני מוצרים.

בדרך כלל, המדיניות המוצהרת של החברה היא לזכות את הלקוח, למרות שהמשלוח בדרך הוא יגיע במוקדם או במאוחר, זהו שירות שהחברה מוכנה לספוג ולקחת על עצמה.

אך במידה והחברה עושה זאת רק כאשר סביר להניח שהמשלוח אבד, יש להבדיל בין אם המוכר יהודי למוכר נכרי. בעוד שליהודי יש להשיב את המוצר, לפחות מדין השבת אבידה, הרי שלנכרי יש איסור להשיב את אבידתו. אך יש לשים לב, כיון שהמשלוח נמצא תחת מעקב, המוכר יכול לדעת האם החבילה נדרשה, ומשכך יש בדבר חילול ה', ובמקרה כזה אסור ליטול את המוצר. אמנם במקרה שנשלח מוצר אחד פעמיים, סביר להניח שאין לגוי אפשרות לדעת להיכן נעלמה נעל או חליפה מהמלאי, ועל כן זו אבידת נכרי, ומותר להחזירה רק כאשר המטרה היא לקדש את שם ה'. אך כאשר המוכר יהודי, הרי זו ככל אבידה שאנו מצווים בהשבתה.

מעיל +

נציין מקרה מענין, אמנם נדיר, אך לא ללמד על עצמו יצא.

המעיל שחכה לו יענקי זמן רב הגיע סוף סוף מעבר לים. יענקי מדד את המעיל, וכאשר הכניס את היד לכיס מצא בתוכו סכום כסף.

כפי הנראה, לקוח אחר שמדד את המעיל הניח שם בטעות את הכסף שהכין לתשלום, אך לאחר שהמעיל לא מצא חן בעיניו החזירו למקומו ושכח ליטול משם את כספו. כשיענקי ביצע את ההזמנה, שלף המלקט - האחראי על ביצוע המשלוחים - את המעיל מהקולב בחנות, ושיגר אותו ארצה.

האם מותר ליענקי ליטול את הכסף?

נראה, שאף אם המאבד הוא ישראל, יש כאן כעין זוטו של ים, שהרי היא אבודה ממנו ומכל אדם. ואף המוכר לא זכתה לו חצרו, כמו שפסק הרמ"א (י"ד, ס' רסח ס"ג): "אבל בדבר שאינו רגיל לבא, אין חצירו קונה לו, אע"פ שבאה מציאה לשם, ובא אחר ונטלה שם זכה, הואיל ולא ידע בעל החצר במציאה אשר שם קודם שזכה בה השני".

גם לדעת 'נתיבות-המשפט' (שם, ביאורים סק"ג), המבאר את דברי הרמ"א שלא כפשוטם, שחצר אכן קונה כל דבר שהוא, וכוונת הרמ"א היא כשיטת בעלי התוס' (ב"מ כו. ד"ה דשתיך), שחצר אינה קונה דבר שעשוי שלא להימצא לעולם, הרי שאף בענייננו ניתן לומר כן, שהכסף עשוי שלא להימצא.

ולא יראה

המסחר המקוון הוליד שאלות רבות בדבר הבעלות. כיצד מתבצע הקניין? מתי בעצם עובר המוצר לרשות הקונה? כיצד משפיעה זכות ההחזרה שעומדת לרשות הלווקח?

נניח שהזמנתם תוסף מזון המכיל חמץ. המשלוח נעלם, המוכר שלח לכם חדש וכבר שכחתם לגמרי מכל זה.

הדואר עשה סדר לקראת פסח, ופתאום, בערב החג אתם מקבלים הודעה שממתין לכם דבר דואר...

למי שייך החמץ הזה?

אפשר גם לשאול להיפך, האם אפשר להשיב תוסף חמץ למוכר גוי בערב פסח, כאשר המשלוח לא יגיע לרשות הגוי טרם כניסת החג? התשובות לשאלות הללו הן מורכבות ביותר, שכן הן תלויות בהרבה סוגיות ונידונים הלכתיים מסובכים. לא העלינו כאן את השאלות אלא רק כדי לעורר על הצורך לתת את הדעת לבירור העניין.

ששת ימים יעשה מלאכה

חידוש נוסף מבית היוצר של 'גוגל', הוא סוכן בינה מלאכותית, שעל פי בקשה שנגדיר לו, הוא ייטול מידינו את המושכות ויתחיל להפעיל את הדפדפן במקומו.

למשל, אם נבקש מאותו סוכן וירטואלי לערוך סקר שוק על מוצר מסוים, הוא יתחיל להקליד בדפדפן, יכנס למספר אתרים של

חברות, יפתח קובץ אקסל ויסכם בעבורנו את המחירים ואת המפרט שמציעה כל חברה. בהמשך הסוכן יוכל להתקשר לבתי עסק ולבקש מהם הצעה, ואף אותה לתעד בקובץ האקסל המדובר.

אם אתם בעלי לב חזק תוכלו להעביר לו לגמרי את המושכות, והוא יבצע בעבורכם את הרכישה. כך, שחוץ מכתובת הבקשה באופן מדויק לא תצטרכו יותר 'לנקוף אצבע'.

אגב זאת נזכיר, כי לחברת סמסונג ישנו 'מקרר חכם' מסדרת בספוק (Bespoke), אשר באמצעות שילוב של מצלמה ותוכנת בינה מלאכותית (AI Vision Inside) יודע לזהות את התכולה הקיימת במקרר וליצור רשימת מלאי כולל תאריכי תפוגה. בנוסף, ביכולתו להוסיף לרשימת הזמנות, מוצרים שהוא מבחין שאזלו. כרגע אמנם הוא עדיין לא מבצע הזמנות לבד, אבל בלי ספק השדרוג נמצא כבר מעבר לפינה.

גם אם יותקן במקרר 'מצב שבת' המנטרל את ההשפעה של הפתיחה והסגירה בשבת, צריך לתת את הדעת במקרה זה כי הוצאת מוצרים מהמקרר בשבת, תגרום לכך שבסריקה הבאה של המצלמה היא תבחין בהעדר המוצרים, ותוסיף אותן לרשימת הקניות.

לגבי ההזמנה שמתבצעת אוטומטית בשבת, כסוכני ה-AI שהזכרנו, יש לדון האם אכן אפשר לכתוב הוראה בערב שבת, ולתת לסוכן להשלים את המלאכה במקומנו כאשר היא תתמשך ליום השבת?

הכלל בדברים אלה הוא, שמכשירים שכבר התרגלו בציבור להפעיל אותם מערב שבת, והם לא מרעישים,

מותר להניח להם לפעול מאליהם בשבת. אבל כאשר מדובר במכשיר שלא מקובל להפעיל אותו מערב שבת, או במכשיר שהוא מרעיש, יש איסור שיפעל בשבת משום איסור הנקרא 'אוושה מילתא', כלומר מראית עין של חילול שבת.

אך הגרעק"א דן בתשובתו (מהדור"ק, סי' קנט), כי למרות שעשיית מלאכה מערב שבת שתימשך בשבת מותרת, הרי שבמקח וממכר אסרו חז"ל אף אם המעשה נעשה בערב שבת, כל ש'החלות' יחול בשבת. בתוך דבריו הזכיר שיש להוכיח מדברי התרומת הדשן שכתב, כי הטעם שאין עושים פדיון הבן בשבת על-ידי נתינת המעות בערב שבת, דמתי יברך ומתי יעשה סעודה, ומשמע שמטעם חלות הפדיון בשבת אין בכך כלום, שהרי המעשה עצמו היה מערב שבת. אך מסיים על כך רעק"א: "ואך מ"מ צריך ראיה גדולה לזה מהש"ס".

מאידך, ה'אבני-נזר' (אור"ח, סי' נא) כתב שיש לחלק ולאסור, משום שלא התירו אלא עשיית מלאכות הנעשות מאליהן בשבת, באופן שאין צריך עוד לפעולת האדם כלל, שהרי אפילו ימות טרם שנעשית המלאכה, המלאכה קיימת. אבל בקניין, אם ימות המקנה או ימכור לאדם אחר, הקניין הראשון בטל, ומכיון שהקניין בשבת נעשה מכוחו ומציאותו של האדם נחשב הדבר שהקניין נעשה על-ידו בשבת, והדבר אסור.

